

Det politiske arbejde i kommunal- bestyrelse og udvalg

Det politiske arbejde i kommunalbestyrelse og udvalg

© KL og Indenrigs- og Sundhedsministeriet

1. udgave, 1. oplag 2025

KL

Weidekampsgade 10

2300 København S

+45 3370 3370

kl@kl.dk

kl.dk

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Slotsholmsgade 10-12

1216 København K

+45 7226 9000

sum@sum.dk

ism.dk

Produktion: Kommuneforlaget A/S

Design: e-Types

Tryk: Stibo Complete

Foto: Colourbox

Produktionsnr. 831070

ISBN 978-87-94514-84-2

ISBN 978-87-94514-85-9-pdf

Forord

Kære kommunalbestyrelsesmedlem

Som medlem af én af de 98 kommunalbestyrelser skal du de næste fire år være med til at træffe vigtige beslutninger på vegne af borgerne i din kommune. Det er et privilegium og et stort ansvar, som du og dine kollegaer i kommunalbestyrelsen skal løfte sammen.

I denne vejledning kan du få et overblik over, hvad arbejdet og rollen som kommunalbestyrelsesmedlem indebærer.

Vejledningen giver dig også et billede af de regler, forpligtelser og forventninger, der knytter sig til hvervet som lokal folkevalgt og det politiske arbejde i kommunalbestyrelsen.

Del 1 i vejledningen er en introduktion til arbejdet som kommunalbestyrelsesmedlem. Du kan læse om kommunernes opgaver og kommunalbestyrelsens ansvar, hente inspiration til rollen som kommunalbestyrelsesmedlem og til, hvordan du kan være med til at forme rammerne for det politiske arbejde.

Del 2 indeholder en gennemgang af de regler i den kommunale styrelseslov, som er vigtige for det daglige arbejde som medlem af kommunalbestyrelsen. Denne del er tænkt som et opslagsværk, du kan bruge i hverdagen.

Vejledningen tager udgangspunkt i den almindeligt udvalgsstyrede kommune, men langt størstedelen af dens indhold gælder også de kommuner, der har valgt en anden styreform.

Vi håber, at du vil finde vejledningen nyttig og inspirerende for dit politiske arbejde.

Med venlig hilsen

Sophie Løhde
Indenrigs- og sundhedsminister

Martin Damm
Formand for KL

Indhold

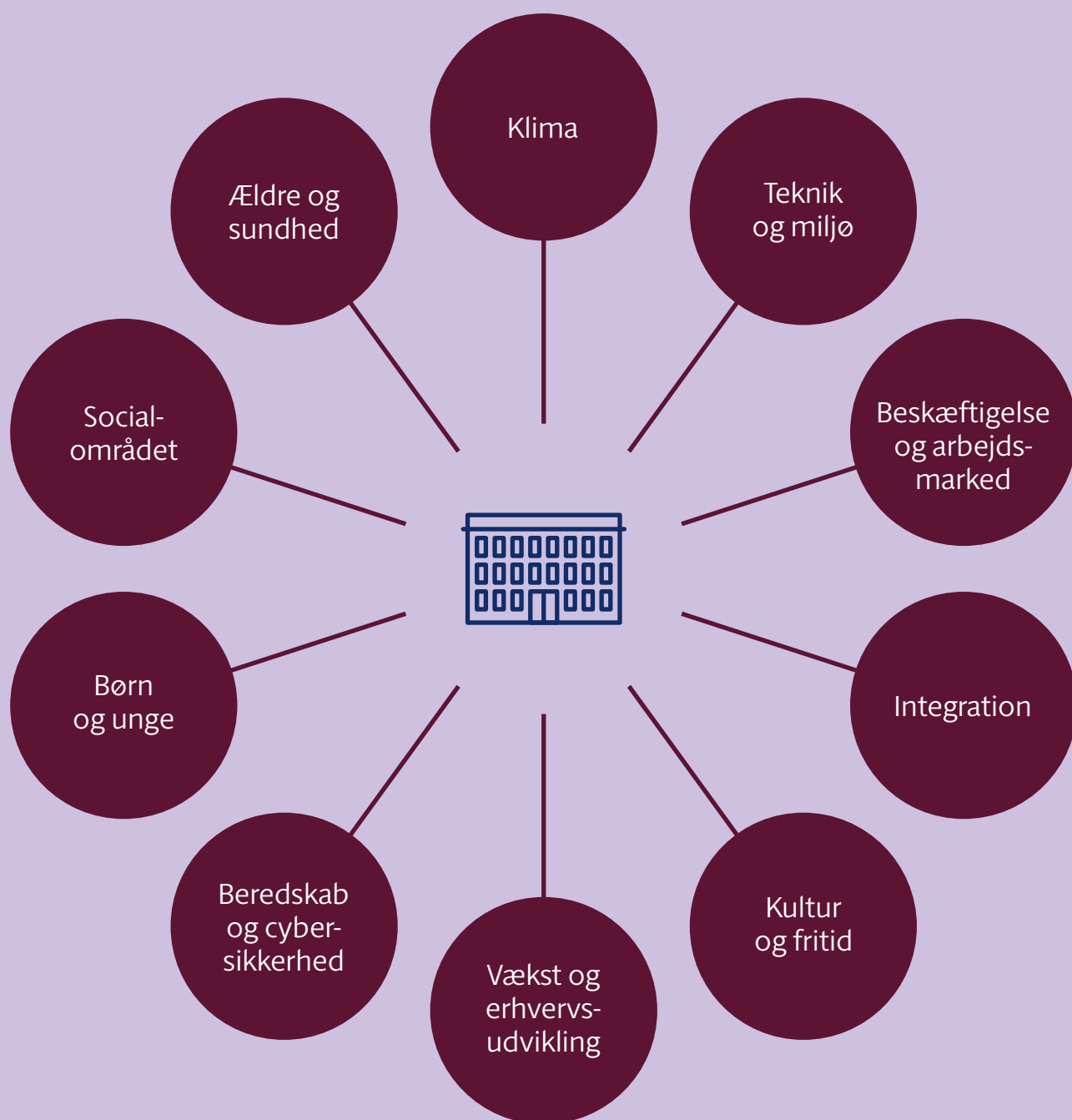
Forord	3	2. Forelæggelse af sager for kommunalbestyrelsen	29
Del 1		2.1. Hvilke sager skal forelægges	
Arbejdet som medlem af kommunalbestyrelsen	7	for kommunalbestyrelsen?	29
1. Kommunernes rolle og opgaver	9	2.1.1. Sagen skal være et kommunalt anliggende	29
2. Kommunalbestyrelsens ansvar og arbejde	10	2.1.2. Intern delegation og delegationsforbud	29
2.1. Samarbejdet i kommunalbestyrelsen	10	2.1.3. Udvalgenes umiddelbare forvaltning	30
2.2. Arbejdsdeling og udvalgsstyre	12	2.1.4. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes	
2.3. Delegation af beslutninger	12	initiativret	30
2.4. En sags gang i en kommune	12	2.2. Grundlaget for kommunalbestyrelsens afgørelser	31
2.5. Vederlag m.v.	13	2.2.1. Officialprincippet	31
2.5.1. Erstatning for dokumenteret		2.2.2. Udvalgserklæringer	32
tabt arbejdsfortjeneste	13	2.2.3. Frister for udsendelse af	
2.5.2. Ophør af vederlag	14	dagsorden og materiale	32
2.6. Lønmodtageres ret til fravær fra arbejdet	14	2.3. Kommunalbestyrelsens dagsorden	33
2.7. Repræsentation, gaver m.v.	14	2.3.1. Særlige krav til dagsordenen i tilfælde,	
3. Rollen som kommunalbestyrelsesmedlem	16	hvor dagsorden/materiale udsendes for sent	34
3.1. Maskinrum eller kommandobro?	17	2.3.2. Borgmesterens adgang til at	
3.2. Krydspres og politisk lederskab	18	afvise sager fra dagsordenen	34
3.3. Input udefra	18	2.3.3. Kommunalbestyrelsens	
3.4. Den offentlige tone og din tryghed	19	adgang til at afvise sager	35
4. Rammerne for det politiske arbejde	21	3. Elektronisk formidling af materiale til	
4.1. Tid til politik og tilrettelæggelse af møder	21	kommunalbestyrelsesmedlemmer	36
4.2. Samspillet med forvaltningen	23	3.1. Kommunalbestyrelsens beslutning	
Del 2		om elektronisk formidling	36
Det politiske arbejde i kommunalbestyrelse og udvalg	25	3.2. Materiale, der kan være omfattet af	
1. Mødeplanlægning og mødets form	26	en beslutning om elektronisk formidling	37
1.1. Planlægning af kommunal-		3.3. Det fornødne udstyr, kurser m.v.	37
bestyrelsesmøder og mødefrekvens	26	4. Mødets afvikling i kommunalbestyrelsen	38
1.2. Planlægning af udvalgs møder og mødefrekvens	26	4.1. Borgmesterens mødeindkaldelse	38
1.3. Åbne møder og punkter bag lukkede		4.2. Borgmesterens mødeledelse	38
døre i kommunalbestyrelsen	27	4.3. Medlemmernes rettigheder under mødet	39
1.4. Udvalgs møder er lukkede	27	4.3.1. Retten til at få ordet til dagsordenen	39
1.5. Cirkulation, elektronisk udveksling		4.3.2. Retten til at få ordet til	
og virtuelle møder som alternativ		ethvert dagsordenspunkt	39
til kommunalbestyrelsesmøder	27	4.4. Varighed og taletidsbegrænsninger	39
1.6. Cirkulation og elektronisk udveksling		4.4.1. Varighed af kommunalbestyrelsesmøder	39
som alternativ til udvalgs møder	28	4.4.2. Taletidsbegrænsninger	39
1.7. Virtuelle møder som alternativ til udvalgs møder	28	4.5. Afstemning m.v.	39
1.7.1. Generelt	28	4.5.1. Beslutningsdygtighed og mødepligt	39
1.7.2. Ordinære møder	28	4.5.2. Medlemmets ansvar for	
1.7.3. Ekstraordinære møder	28	kommunalbestyrelsens beslutninger	39
		4.5.3. Flertalsafgørelser	40
		4.5.4. Forslag til beslutning og	
		afstemningens afvikling	40
		4.5.5. Afvikling af valg	40

4.6. Beslutningsprotokollen	40	6.3. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes kontrolmuligheder	51
4.6.1. Beslutningsprotokollen og medlemmernes underskrift	40	6.3.1. Generelt om borgmesterens virke og forholdet til kommunalbestyrelsen	51
4.6.2. Retten til at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen	41	6.3.2. Kontrol med de beslutninger, borgmesteren træffer på kommunalbestyrelsens vegne	52
5. Forvaltningens betjening og bistand, udgiftsgodtgørelse og anden støtte	42	6.3.3. Kontrolmuligheder i forhold til kommunens regnskab	53
5.1. Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelsen og bistand til medlemmerne	42	6.3.3.1. Kommunalbestyrelsens behandling af kommunens årsregnskab	53
5.1.1. Embedsmandens rolle	42	6.3.3.2. Særligt vedrørende delberetninger fra revisionen	54
5.1.2. Forvaltningens betjening af de kommunalpolitiske organer	42	6.3.3.3. Udsendelse af revisionsberetninger senest syv dage efter modtagelsen	54
5.1.2.1. Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelse og udvalg	43	6.3.3.4. Mundtlig forelæggelse af revisionsberetninger	54
5.1.2.1.1. Særligt om sagsoplysning	43	6.4. Reglerne om fritagelse, suspension og afsættelse af borgmesteren	54
5.1.2.1.2. Særligt om forvaltningens indstillinger	43	6.5. Regler om beskyttelse af kommunalbestyrelsesmedlemmers e-mail m.v.	55
5.1.2.2. Forvaltningens betjening af borgmesteren	44	7. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes pligter	56
5.1.2.3. Forvaltningens betjening af udvalgsformænd ..	44	7.1. Mødepligt og stedfortræderindkaldelse ved forfald ...	56
5.1.2.4. Forvaltningens betjening af de enkelte medlemmer af kommunalbestyrelsen i visse situationer	44	7.1.1. Mødepligt og lovligt forfald	56
5.1.3. Forvaltningens bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer	45	7.1.2. Forfaldsgrunde	57
5.1.3.1. Omfanget af forvaltningens bistand til medlemmerne	45	7.1.3. Stedfortræderindkaldelse ved forfald i kommunalbestyrelsen	57
5.1.3.2. Indholdet af forvaltningens bistand til medlemmerne	45	7.1.4. Stedfortræderindkaldelse ved forfald i udvalg ...	58
5.1.3.3. Nærmere om forvaltningens bistand til medlemmerne	46	7.2. Fortabelse af valgbarhed	58
5.2. Udgiftsgodtgørelse og anden støtte	46	7.3. Inhabilitet	59
5.2.1. Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til borgmesteren	47	7.3.1. Generel inhabilitet	59
5.2.2. Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til udvalgsformænd	47	7.3.2. Speciel inhabilitet	59
6. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder og kontrolmuligheder m.v.	48	7.3.3. Eksempler vedrørende speciel inhabilitet	61
6.1. Medlemmernes ret til oplysninger	48	7.3.4. Underretningspligt om forhold, der kan give anledning til tvivl om habiliteten	61
6.1.1. Retten til sagsindsigt	48	7.3.5. Betydningen af inhabilitet	62
6.1.2. Retten til at forevise materialet til andre	50	7.3.6. Stedfortræderindkaldelse ved inhabilitet	62
6.1.3. Retten til at få tilsendt materiale fra andre udvalg	50	7.4. Tavshedspligt	63
6.1.4. Retten til at besøge institutioner	50	7.4.1. Reglerne om tavshedspligt	63
6.2. Andre medlemsrettigheder	50	7.4.2. Tavshedsbelagte oplysninger	63
6.2.1. Retten til at forlange ekstraordinært møde afholdt	50	7.4.3. Særligt vedrørende udvalgs møder	64
6.2.2. Standsningsretten	50	7.4.4. Om kommunalbestyrelsesmedlemmers kommunikation med borgere m.v.	64
6.2.3. Retten til at indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virksomhed for udvalget og formandens oplysningspligt	51	7.5. Pligt til at føre tilsyn	65
		7.6. Kommunaltilsynet	65
		7.7. Strafansvar	65
		Stikordsregister	66

Del 1

Arbejdet som medlem af kommunal- bestyrelsen

Figur 1.1
Kommunale hovedopgaver

1. Kommunernes rolle og opgaver

Kommunerne er borgernes hovedindgang til det offentlige og løser hovedparten af de borgerrettede velfærdsopgaver – enten alene eller sammen med andre aktører. Seks ud af ti offentligt ansatte er ansat i en kommune, og kommunerne er på mange måder rygraden i den offentlige sektor.

Konkret driver kommunen daginstitutioner, skoler og ældrepleje, står for det sociale arbejde og de nære sundhedsopgaver, og så er kommunen en hovedaktør på beskæftigelses-, kultur-, klima- og miljøområdet. Dertil kommer forsyningsområdet og et betydeligt ansvar for at skabe vækst og udvikling lokalt.

Kommunerne skal både løse og udvikle de kommunale kerneopgaver og stå klar i startboksen til nye opgaver. For kommunernes rolle og opgaver forandrer sig løbende, og kommunerne har samtidig ansvaret for at udvikle velfærden, så den følger med tiden.

Nogle af de seneste eksempler på, at kommunerne har stået klar til at håndtere nye situationer, er: 50.000 ukrainske flygtninge er kommet til Danmark siden invasionen af Ukraine, og kommunerne har hjulpet dem med at finde bolig, job, dagtilbud m.m. Samtlige kommuner har desuden vedtaget en klimahandlingsplan, og så har kommunerne foretaget store omstillinger, da energikrisen brød ud, og inflationen var historisk høj. Dertil kommer, at kommunerne arbejder med reformimplementering på samtlige velfærdsområder, og at de også arbejder på at øge deres beredskaber, så de kan imødegå en stadig mere usikker verdenssituation.

Kommunerne indgår derfor i mange og brede samarbejder for at sikre den nødvendige kapacitet, kompetence og fleksibilitet til at skabe de bedste løsninger. Det kan fx være sammen med andre kommuner, virksomheder, civile organisationer, sygehuse, uddannelsesinstitutioner, praktiserende læger osv.

Kommunerne er på den måde med til at skabe et sammenhængende velfærdssamfund.

“ Kommunerne skal både løse og udvikle de kommunale kerneopgaver og stå klar i startboksen til nye opgaver.

2. Kommunalbestyrelsens ansvar og arbejde

Kommunalbestyrelsen er ansvarlig for den politiske ledelse i kommunen

Kommunalbestyrelsen har flere ansvarsområder. Kommunalbestyrelsen er arbejdsgiver for de mange kommunalt ansatte. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal tage stilling til, hvilke værdier og vilkår der skal kendetegne de kommunale arbejdspladser og gælde for de ansatte, herunder fastlægge den overordnede personalepolitik og sikre gode arbejdsforhold. Kommunalbestyrelsen har således også som arbejdsgiver et ansvar for at sikre, at kommunen kan tiltrække, udvikle og fastholde dygtige medarbejdere.

Kommunalbestyrelsen har også ansvar for at udvikle kommunen, herunder den fysiske planlægning af kommunen og dermed styre, hvordan arealer, byggeri, infrastruktur og byudvikling skal udvikle sig samt tage stilling til, hvad der skal kendetegne den lokale velfærd i kommunen. Det er således kommunalbestyrelsen, der beslutter, hvilke områder der skal prioriteres, og som sætter de politiske mål for, hvad der skal ske. Det er en prioritering, der altid skal ske inden for de givne økonomiske rammer.

Der er således også vigtigt at kommunalbestyrelsen systematisk følger op på beslutningerne og vurderer, om de virker, som de skal, eller om der er behov for justeringer eller at gå en helt ny vej.

Endelig er kommunalbestyrelsen ansvarlig for kommunen som myndighed. Det betyder, at det er kommunalbestyrelsen, der i sidste ende har ansvaret for de afgørelser, som kommunen træffer over for borgere og virksomheder – for eksempel når man søger om en byggetilladelse, får tildelt en ydelse eller når der laves nye lokalplaner.

Kommunalbestyrelsen har ikke magt til at lovgive – det har kun Folketinget. Kommunalbestyrelsen skal leve op til loven, men den giver ofte plads til lokale skøn og vurderinger. Sådan skal det være, for kommunerne er forskellige, og borgerne har forskellige ønsker og behov, og det skal afspejles i de kommunale løsninger og prioriteringer.

Det er vigtige kendetegn ved det kommunale selvstyre: at der er plads til forskellighed, at kommunalpolitikkerne både tager højde for borgernes synspunkter og tager ansvar for helheden og samfundsudviklingen, samt at den enkelte kommunalbestyrelse har et politisk og økonomisk råderum, så den kan prioritere udgifterne og indsatserne efter lokale behov.

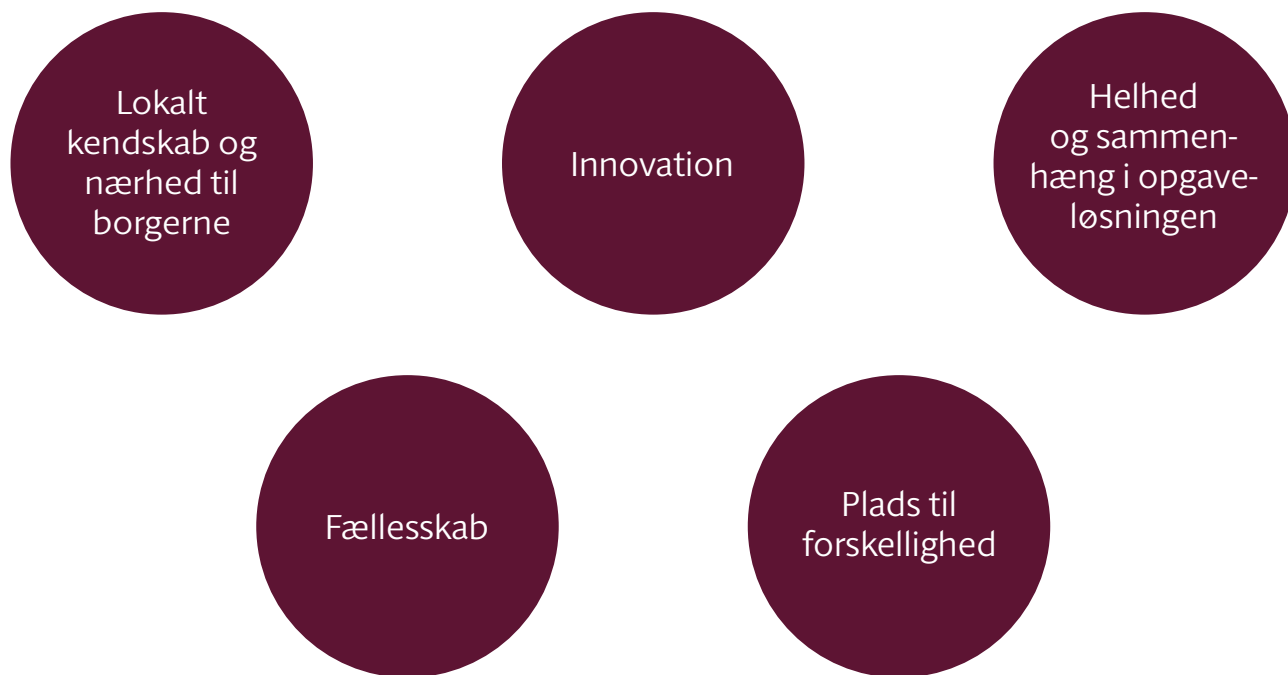
2.1. Samarbejdet i kommunalbestyrelsen

Kommunalbestyrelsens medlemmer tager fælles ansvar og samarbejder om at finde løsninger for hele kommunen på baggrund af deres forskellige politiske ståsteder og standpunkter. Det indebærer bl.a., at du som medlem af kommunalbestyrelsen løbende skal afveje dine egne politiske mål og visioner over for hensynet til, at kommunalbestyrelsen opnår resultater.

Figur 2.1

Karakteristika ved det lokale demokrati

Det lokale repræsentative demokrati er bl.a. karakteriseret ved

Kommunalbestyrelsen vil også være kendetegnet ved andre forskelle end de politiske tilhørsforhold, som kan have betydning for samarbejdet. Der vil fx typisk være stor forskel på, hvor meget erfaring de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer har, og hvor meget tid de bruger på politik.

Mens borgmesteren er fuldtidspolitiker, er hvervet som kommunalpolitiker ikke den primære beskæftigelse for de fleste andre medlemmer – de er fritidspolitikere. Det er vigtigt, at der tages hensyn til disse forskelligheder. Det kan fx være i introduktionsforløbet til kommunalbestyrelsesarbejdet, hvor nogen har mere behov for at blive klædt på med viden end andre, eller at der tages indledende drøftelser i kommunalbestyrelsen om, hvordan arbejdet kan tilrettelægges, så det kan passe sammen med kommunalbestyrelsesmedlemmernes øvrige forpligtelser.

Der er således også en vigtig opgave i at skabe et arbejdsklima præget af en professionel uenighedskultur, hvor de politiske diskussioner skaber grundlag for fælles løsninger, og hvor forskelle i holdninger ikke udvikler sig til personlige konflikter.

Et højt konfliktniveau i kommunalbestyrelsen kan dels være ubehageligt for den enkelte politiker og betyde, at vedkommende ikke trives, dels forringe kommunalbestyrelsens beslutningskraft.

For at skabe et godt samarbejde kan man med fordel:

- lytte aktivt til hinanden og prøve at forstå hinandens synspunkter samt vise, at man tager hinanden alvorligt
- tale respektfuldt – også når man er uenig
- fokusere på fælles mål i stedet for enkeltes interesser

- være tydelig i sin kommunikation, så opgaver, roller og ansvar er klare
- håndtere uenigheder konstruktivt ved at søge løsninger frem for at fastholde konflikter
- følge op på aftaler, så alle oplever, at ord bliver omsat til handling.

Ud over disse råd arbejder flere kommuner på at styrke samarbejdet i kommunalbestyrelsen ved at udarbejde et kodeks, hvor politikerne aftaler rammerne for et godt samspil.

2.2. Arbejdsdeling og udvalgsstyre

I praksis kan kommunalbestyrelsen ikke nå at forholde sig til alle kommunens sager. Derfor har langt de fleste kommunalbestyrelser organiseret sig i det såkaldte udvalgsstyre. Udvalgsstyret er kendetegnet ved, at kommunalbestyrelsen overlader nogle beslutninger til politiske udvalg, som kommunalbestyrelsesmedlemmerne sidder i. Det sikrer en arbejdsdeling.

Arbejdsdelingen kan give anledning til at drøfte, hvordan alle kommunalbestyrelsesmedlemmer får tilstrækkelig information og dermed et godt grundlag for at se på tværs og skabe helhed og sammenhæng i opgaveløsningen.

Det skyldes bl.a., at der kan være risiko for, at beslutningerne, der træffes i de enkelte udvalg, går i hver sin retning, og at det kan være svært som kommunalpolitiker at følge med i, hvad der sker på tværs af områder.

Helhedstænkningen og det tværgående samarbejde i kommunalbestyrelsen er en forudsætning for, at borgerne oplever sammenhæng i mødet med den borgernære velfærd.

“ Indstillingen skal lægges op til en politisk drøftelse og beslutning i en sag.

Udvalgene er typisk ansvarlige for hvert sit fagområde. Eksempler på politiske fagudvalg kan være teknik- og miljøudvalg, børn- og ungeudvalg og social- og sundhedsudvalg. Udvalgenes ansvarsområder, antallet af udvalg og antallet af kommunalbestyrelsesmedlemmer i hvert udvalg fastsættes af kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt. Inden for hvert fagområde varetager udvalgene den umiddelbare forvaltning. Det betyder bl.a., at udvalgene selvstændigt kan træffe visse beslutninger inden for deres fagområde – uden at forelægge sagerne for kommunalbestyrelsen.

Den umiddelbare forvaltning betyder også, at kommunalbestyrelsens beslutninger som udgangspunkt skal forberedes ved udvalgsbehandling. Det sker ved, at udvalget drøfter det materiale, som forvaltningen har fremlagt, og kommer med en indstilling til kommunalbestyrelsen.

Ud over fagudvalgene (de stående udvalg) skal kommunalbestyrelsen nedsætte et økonomiudvalg, hvis opgaver vedrører de økonomiske og administrative forhold i kommunen. Økonomiudvalgets formand er borgmesteren. Inden kommunalbestyrelsen kan træffe en beslutning i en sag, skal udvalget først behandle sagen og give sin ”erklæring”/indstilling. Det gælder alle sager, der handler om økonomi eller administration.

2.3. Delegation af beslutninger

Kommunalbestyrelsen kan efter lov om kommunernes styrelse som udgangspunkt behandle alle sager i kommunen, men i praksis vil det ikke være muligt at håndtere alle sager i kommunalbestyrelsen. Derfor overlades mange sager til udvalg og forvaltningen. Mange kommuner har vedtaget en delegationsplan, som fastlægger, hvilke sager politikerne skal tage stilling til, og hvilke sager der kan klares af et udvalg eller forvaltningen. På den måde bliver arbejdet mere effektivt, og det er klart for alle, hvem der træffer beslutningerne.

Kommunalbestyrelsen kan til enhver tid bestemme, hvordan og hvor ofte den vil orienteres om de sagsområder, hvor forvaltningen træffer afgørelser, og kommunalbestyrelsen kan også ændre delegationsplanen undervejs i valgperioden.

I sager, som kommunalbestyrelsen har delegeret til forvaltningen, har kommunalbestyrelsen stadig ansvaret for, at beslutningerne er korrekte.

2.4 En sags gang i en kommune

Det er nyttigt at have et overblik over processen og de vigtigste principper for en sags gang i kommunen, så man som politiker ved, hvor og hvornår man kan påvirke den.

Langt de fleste sager starter i forvaltningen, der tager initiativ til at bringe en sag op i udvalg og kommunalbestyrelse. Forvaltningen undersøger og indsamler oplysninger og udarbejder en indstilling, som danner grundlaget for politisk beslutning. Det kan fx være faglige redegørelser, vurderinger, analyser, data, høringssvar eller beskrivelser af udviklingstendenser.

Sagen går i første omgang til det ansvarlige udvalg, og mange sager afsluttes her. Skal sagen videre til kommunalbestyrelsen, har udvalget ansvaret for at drøfte sagens konsekvenser og komme med en anbefaling til kommunalbestyrelsen. Dvs. at udvalget kan ændre eller gå imod forvaltningens indstilling.

Både forvaltningens og udvalgets indstilling fremgår af sagen, når den lægges op til kommunalbestyrelsen.

Nogle sager er tværgående og drøftes af flere udvalg. Så vil hvert udvalgs indstilling fremgå af sagen, når den forelægges kommunalbestyrelsen.

I enkelte sager, fx sager vedrørende ændring af kommunens styrelsesvedtægt, er det borgmesteren, der indstiller til kommunalbestyrelsen på baggrund af et oplæg fra forvaltningen.

Repræsentation i andre bestyrelser og politiske fora

Nogle kommunalpolitikere bliver udpeget af kommunalbestyrelsen til at sidde i andre bestyrelser eller fora. Den form for arbejdsdeling kan øge behovet for videndeling i kommunalbestyrelsen. Her kan du se et par eksempler på, hvilke bestyrelser eller fora det kan være:

Forsyningsselskaber

Forsyningsselskaber, fx vandværker og energiselskaber, ledes af en bestyrelse. Ejerne af det enkelte selskab bestemmer, hvem der skal sidde i bestyrelsen, men typisk sidder ét eller flere medlemmer af kommunalbestyrelsen i et kommunalt ejet forsyningsselskabs bestyrelse.

Sundhedsråd

Kommunalbestyrelserne er – afhængig af kommunens størrelse – repræsenteret med 1-3 kommunalbestyrelsesmedlemmer (borgmesteren og/eller 1-2 udvalgsformænd) i de regionale sundhedsråd.

Trafikselskabers repræsentantskab

Hvert regionsråd etablerer et eller flere trafikselskaber, og hver kommune deltag i ét trafikselskab. Kommunalbestyrelsen i de deltagende kommuner vælger et repræsentantskab for trafikselskabet, der består af ét medlem fra hver af de deltagende kommuners kommunalbestyrelser.

Du kan læse mere om, hvilke udvalg, råd, nævn m.v. kommunalbestyrelsen udpeger eller indstiller medlemmer til, i KL's publikation "Udvalg, råd, nævn m.v.".

2.5. Vederlag m.v.

Som menigt medlem af kommunalbestyrelsen får du et fast vederlag. Størrelsen af det faste vederlag afhænger af, om du er medlem af en kommunalbestyrelse med over eller under 80.000 indbyggere, eller om du sidder i Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune. Beløbene reguleres én gang årligt på baggrund af lønudviklingen på det kommunale og regionale arbejdsmarked. Kommunalbestyrelsen kan også beslutte, at der skal ydes vederlag for medlemskab af udvalg, og kommunalbestyrelsen fastsætter i givet fald størrelsen af de enkelte udvalgsvederlag. De samlede rammer for udvalgsvederlag afhænger af kommunens størrelse.

Reglerne om kommunalpolitikeres vederlag er fastsat i vederlagsbekendtgørelsen. Her kan du blandt andet læse om vederlagets sammensætning. Fx bliver dit faste vederlag reduceret, hvis du har valgt at modtage erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, og du får tillægsvederlag for hjemmeboende børn under ti år.

2.5.1. Erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste

Der er kommet nye regler om kommunalpolitikeres mulighed for at få dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste, herunder om der skal stilles krav om revisorerklæring som en betingelse for at modtage erstatning for dokumenteret arbejdsfortjeneste.

Reglerne betyder, at den afgående kommunalbestyrelse senest med udgangen af juni måned i valgåret aktivt skal beslutte, om ordningen med erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste skal finde anvendelse for den tiltrædende kommunalbestyrelse.

Har kommunalbestyrelsen besluttet, at ordningen med erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste finder anvendelse, kan det enkelte medlem vælge erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste med virkning for et regnskabsår ad gangen mod reduktion af det faste vederlag. Har den afgående kommunalbestyrelse ikke besluttet, at ordningen med erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste finder anvendelse, har det enkelte medlem ingen ret til at vælge erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 16, stk. 5 og 6 og vederlagsvejledningen.*

2.5.2. Ophør af vederlag

Kommunalbestyrelsesmedlemmers vederlag ophører ved udgangen af den måned, hvor vedkommende fratræder det enkelte hverv. Herudover ophører vederlaget i en række situationer, uden at vedkommende har fratrådt hvervet:

Når et medlem af kommunalbestyrelsen af andre grunde end helbredstilstand m.v. i en uafbrudt periode på én måned ikke har varetaget sit hverv, ophører vederlaget ved næste månedsskifte.

Når et medlem af kommunalbestyrelsen er fraværende af andre grunde end helbredstilstand m.v., har vedkommende ikke ret til vederlag, hvis der er indkaldt stedfortræder i mere end syv dage. Kun stedfortræderen får vederlag.

Ved fravær på grund af helbredstilstand m.v. stilles herudover krav om dokumentation for at bevare retten til vederlag i indtil 9 måneder. Det kan fx være en lægeerklæring.

- *Læs mere i vederlagsbekendtgørelsens, §§ 30-34 og vederlagsvejledningen.*

2.6. Lønmodtageres ret til fravær fra arbejdet

Et medlem af kommunalbestyrelsen, der er lønmodtager, har ret til fravær fra arbejdet i det omfang, det er nødvendigt af hensyn til deltagelse i møder i kommunalbestyrelsen og dennes udvalg, underudvalg samt deltagelse i møder i forbindelse med varetagelse af visse andre kommunale hverv m.v.

Retten til fravær gælder ikke mødeforberejdelse, besigtigelser, tilsynsforretninger og repræsentative opgaver. Deltagelse i partigruppemøder eller partimøder er heller ikke omfattet.

Retten til fravær fra arbejdet omfatter endvidere ikke tilfælde, hvor afgørende hensyn til arbejdets varetagelse taler imod, at der gives ret til fravær. Ved vurderingen af, om der foreligger afgørende hensyn til arbejdets varetagelse, skal der lægges vægt på fraværets omfang og på arbejdsgiverens mulighed for at erstatte den fraværende arbejdskraft.

Retten til fravær gælder endvidere ikke for borgmesteren, da borgmesterhvervet er et heltidshverv.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 16 b og § 16, stk. 1, litra a-e.*

2.7. Repræsentation, gaver m.v.

Du kan som kommunalbestyrelsesmedlem opleve at blive inviteret til arrangementer i lokalsamfundet. Det kan for eksempel være en koncert, en reception i anledning af et virksomhedsjubilæum, en fodboldkamp eller et teaterstykke. Som hovedregel må du ikke tage imod gaver fra borgere eller virksomheder, hvis gaven har en sammenhæng med din rolle som politiker.

Der kan dog være tilfælde, hvor det kan være en del af dine opgaver som kommunalbestyrelsesmedlem, fordi arrangementet har et repræsentativt formål. I praksis kan det være svært at skelne mellem en gave og din opgave som politiker.

Lad os tage et eksempel, der illustrerer forskellen: Hvis en verdensstjerne giver koncert i din kommune, og arrangørerne sender en billet til dig som borgmester eller medlem af kommunens kulturudvalg, er det en naturlig del af dit arbejde at deltage som kulturudvalgsmedlem eller borgmester.

Forestil dig nu samme situation, men koncerten finder sted i en anden kommune. Her er der som udgangspunkt ikke en naturlig sammenhæng med dine opgaver som kommunalbestyrelsesmedlem. Derfor vil det kunne betragtes som en gave til dig, men det afhænger af de konkrete omstændigheder.

Fast vederlag

112.203 kr. årligt	134.645 kr. årligt	157.083 kr. årligt
--------------------	--------------------	--------------------

Medlem af kommunalbestyrelse i kommune med max. 80.000 indbyggere.

Medlem af kommunalbestyrelse i kommune med over 80.000 indbyggere.

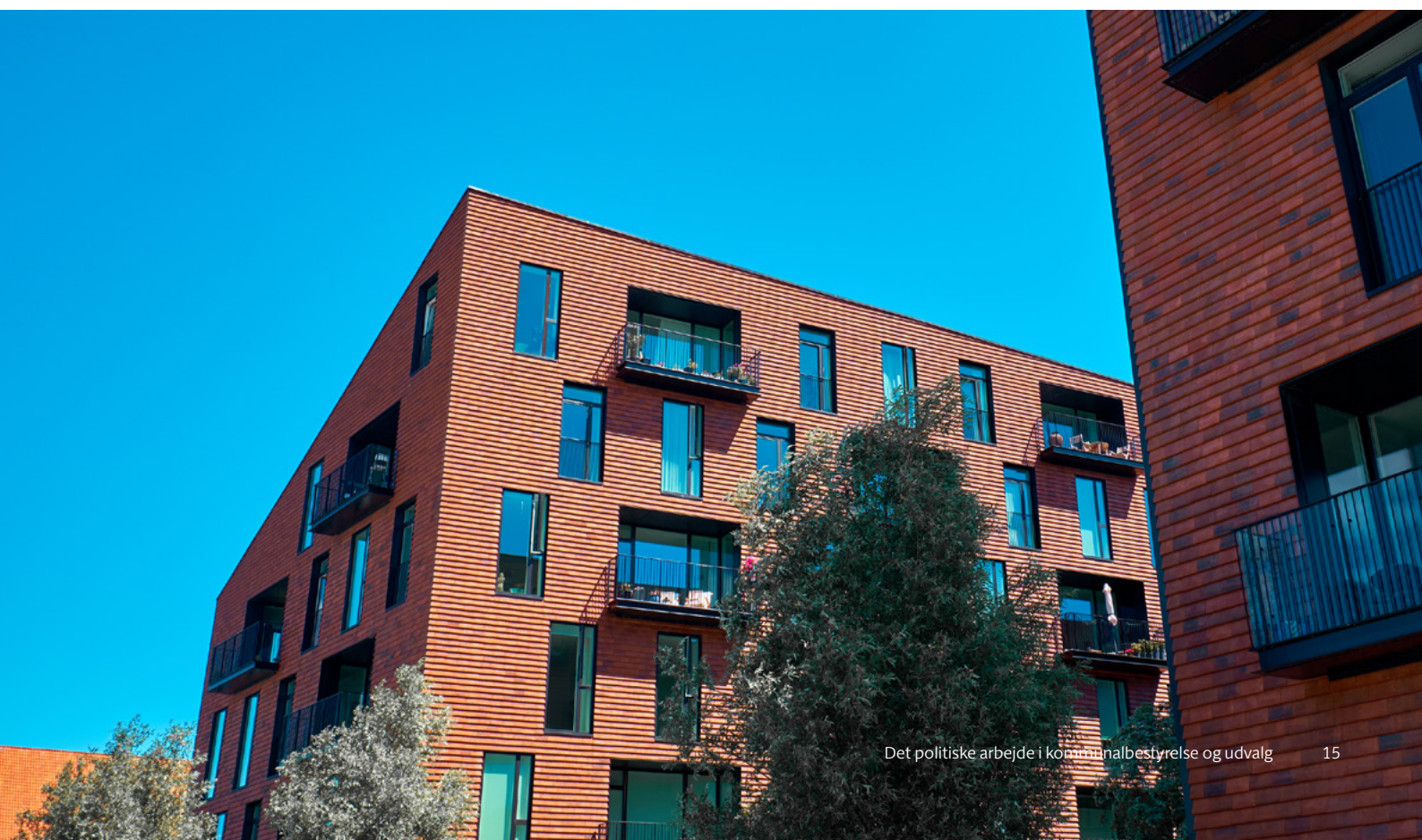
Medlem af Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune.

Husk: Hvis du uberettiget tager imod en gave, bliver du inhabil i alle konkrete sager, der vedrører gavegiveren. Søg vejledning hos forvaltningen i din kommune, hvis du er i tvivl.

Der vil altid være tale om en *konkret vurdering* af såvel inhabilitetsreglerne som vejledningen om god adfærd i det offentlige.

Du kan bruge disse overordnede huske-regler:

- **Tænk over din rolle:**
Overvej om du har repræsentative funktioner på vegne af kommunen. Det kan i sammenhængen have betydning, om du er menigt medlem, udvalgsformand eller borgmester.
- **Vurder, hvorfor du er inviteret:**
Spørg dig selv, om invitationen hænger sammen med dit medlemskab af kommunalbestyrelsen eller mere med dig som privatperson.
- **Se på arrangementets karakter:**
Er det en officiel begivenhed, et lokalt arrangement eller noget med særlig betydning for kommunen?
- **Tag højde for omstændighederne i øvrigt:**
Du må som udgangspunkt ikke medtage en privat ledsager til eksterne arrangementer. Dog kan der forekomme særlige tilfælde, hvor din deltagelse som udvalgsformand eller borgmester tjener et repræsentativt formål, og hvor det i den forbindelse er naturligt at medtage en privat ledsager. Det kan fx være til premiereforestillinger i et lokalt teater eller til arrangementer i Kongehuset.

3. Rollen som kommunalbestyrelsesmedlem

Du er blevet givet et mandat ved kommunalvalget og skal repræsentere lokalsamfundets borgere og dine vælgere

I Danmark har vi repræsentativt demokrati. Det betyder helt overordnet, at du som kommunalpolitiker er blevet tildelt et mandat ved kommunalvalget, hvor du skal træffe politiske beslutninger på vegne af borgerne i din kommune.

Det betyder bl.a., at du kan blive mødt af en forventning om, at du bringer borgerne – og dine vælgere – holdninger og perspektiver ind i den politiske proces ved at tale og handle på deres vegne.

Man kan som kommunalpolitiker dog vælge at fortolke mandatet og den repræsentative opgave på forskellige måder. Nogle vil fortolke det således, at de ved valget har fået borgernes accept til at handle på deres vegne, og derfor i mindre grad behøver at indgå i dialog om de politiske beslutninger, mens andre politikere vil opfatte det som deres opgave at være i tæt dialog med borgerne og træffe beslutninger, der ligger i tråd med det, som de ønsker i de konkrete sager. Der er ikke noget rigtigt eller forkert svar på, hvordan man som kommunalpolitiker fortolker sit mandat, men der kan være overvejelser om, hvornår dialog med borgerne vil være givtigt.

Samtidig har du som del af den politiske ledelse medansvar for, at der opnås løsninger, som ikke kun tager højde for den enkelte sag, men også tager højde for fx konsekvenserne og sammenhængen til andre sager samt de tværgående prioriteringer.

Der er mange måder at håndtere de forskellige forventninger, ønsker og udfordringer på, som du bliver stillet over for som kommunalbestyrelsesmedlem. Som kommunalbestyrelsesmedlem er det op til dig, hvordan du vil udfylde rollen, og hvilke balancer og hensyn der er vigtigst for dig. I det følgende får du inspiration til nogle overvejelser i den forbindelse – og til, hvordan du kan få et godt grundlag for dit politiske arbejde.

3.1. Maskinrum eller kommandobro?

Kommunalbestyrelsen er ikke en klassisk bestyrelse, men en politisk ledelse. Politik og drift kan derfor ikke adskilles skarpt. Det betyder, at de politiske beslutninger får direkte betydning for den daglige drift i kommunens institutioner, forvaltningen og hos kommunens medarbejdere og ledere. Man kan sige at kommunalbestyrelsen både er tæt på maskinrummet og oppe på kommandobroen. Maskinrummet giver indsigt og viden om institutioner og fagområder og om de styringsmæssige dilemmaer og diskussioner, mens arbejdet på kommandobroen handler om at formulere politikker, lægge strategi, sætte retning og følge op.

Som kommunalpolitiker kan det være gavnligt løbende at overveje, hvornår og i hvilke sammenhænge du ønsker at være henholdsvis tæt på maskinrummet og oppe på kommandobroen.

På samme måde kan det være nyttigt at overveje, hvornår du skal være helt tæt på den politiske proces og arbejde med konkrete politiske forslag og løsninger. Eller hvornår det måske er mere oplagt, at du er med til at drøfte den politiske retning, men lader andre udarbejde og udmønte de konkrete løsninger.

3.2. Krydspres og politisk lederskab

Du og den øvrige kommunalbestyrelse er ikke bare dybt involveret i borgernes daglige møde med den kommunale velfærd – I kigger også i krystalkuglen og leverer svarene og beslutningskraften til at løse mange af de udfordringer, som jeres kommune står over for i fremtiden. I skal fx tage højde for ændringer i demografi, bosætning, erhvervsstrukturer, teknologiske muligheder og velfærdsefterspørgsel.

Som kommunalpolitiker står du over for borgerne, når prioriteringerne af de forskellige indsatser skal forklares og forsvares, fx hvorfor nogle ting er mulige, mens andre ikke er det. Det gør rollen som kommunalpolitiker krævende, vanskelig, ansvarsfuld og ikke mindst meget vigtig – og det betyder, at du ofte vil opleve forskellige krydspres. Det gælder mellem borgernes ønsker, økonomien, lovgivningen og de faglige vurderinger. Her er det væsentligt at huske, at det er dig og resten af kommunalbestyrelsen, der er blevet betroet at beslutte retningen og tage ansvaret – både når det handler om at formulere visioner og vise vejen frem, og når det gælder de svære og upopulære beslutninger.

3.3. Input udefra

Debatterne i kommunalbestyrelsen og udvalg er vigtige for at få viden og input og træffe fælles beslutninger. Men der er også andre måder at få input til det politiske arbejde på.

Ofte vil du kunne få stor gavn af at hente inspiration og viden fra personer eller organisationer uden for kommunalbestyrelsen. Det kan fx være gennem møder og dialog med dit parti, borgere, medier, virksomheder, organisationer og institutioner som forsyningsselskaber og kulturinstitutioner. Ved at engagere dig i sådanne sammenhænge kan du samtidig bidrage til at skabe et levende lokaldemokrati og sætte et ansigt på kommunalbestyrelsen.

Når du henter inspiration og viden i sammenhænge uden for kommunalbestyrelsen, kan du med fordel være opmærksom på, hvordan du får bragt viden og input ind i det politiske arbejde, hvor meget tid du bruger på det, og ikke mindst hvad det betyder for din rolle som borgernes repræsentant i kommunalbestyrelsen.

Du kan fx blive mødt af en forventning om, at du føder input og ideer fra de eksterne sammenhænge – fx et borgermøde – direkte ind i kommunalbestyrelsen. Du er imidlertid altid fri til at sortere og prioritere i input. Det er dig, der har fået mandat til at træffe politiske beslutninger.

Mange kommuner arbejder desuden systematisk med at inddrage borgere og andre relevante aktører i politikudviklingen i kommunen. Det kan fx være gennem høringer, borgersamlinger, samarbejde med lokalråd og foreninger, borgerforslag, borgerbudgetter og § 17 stk. 4-udvalg, hvor politikere har mulighed for at gå i dialog med borgerne om kommunens udvikling.

Det er kommunalbestyrelsen, der beslutter, om og hvordan man vil bruge sådanne tiltag.

Som med de input, du vil få i sammenhænge uden for kommunalbestyrelsen, er du fri til at sortere og prioritere i de input, eksterne aktører kommer med. Men når eksterne aktører inviteres tæt ind i politikudviklingsprocessen, kan de få nogle forventninger til, at deres input bliver en del af den endelige beslutning. I den forbindelse kan det være vigtigt for dig som politiker at forventningsafstemme med aktørerne undervejs i processen. Du kan fx give udtryk for, hvad du tror vil kunne lade sig gøre, og hvor du selv står i processen, for dermed at forberede de eksterne aktører på, hvordan den endelige beslutning vil se ud.

Vær også opmærksom på, at kommunalbestyrelsen kan få input til det politiske arbejde fra drøftelser internt i den kommunale organisation. Kommunalbestyrelsen kan stille spørgsmål til forvaltningen om udviklingstendenser og andre måder at gøre tingene på.

3.4. Den offentlige tone og din tryghed

Som kommunalpolitiker møder du borgere i hverdagen – i supermarkedet, til forældremøder, på de sociale medier og i lokalpressen. Det er en af de store styrker ved lokaldemokratiet, men det betyder også, at du mærker borgernes reaktioner og kan blive direkte konfronteret med kritik.

Det er en vigtig del af demokratiet at kunne udtrykke uenighed, men nogle gange overskrides grænserne, og det udvikler sig til chikane eller trusler. Det kan være alt fra nedladende kommentarer på sociale medier til truende beskeder eller hærværk. Sådanne oplevelser kan føles meget personlige og skabe utryghed – både for dig som politiker og for dine nærmeste.

Det er vigtigt at huske, at du som folkevalgt ikke står alene. Chikane og trusler bør ikke være en del af det politiske hverv, og strafbare handlinger skal altid anmeldes til politiet.

At tale åbent om oplevelserne kan være en måde at passe på sig selv, på sine omgivelser og på demokratiet. Samtidig kan det være relevant at tage en fælles drøftelse i kommunalbestyrelsen om, hvordan I kan understøtte hinanden samt forebygge og håndtere chikane og trusler.

Kommunalbestyrelsen kan også træffe beslutning om, at forvaltningen kan hjælpe med at indgive en politianmeldelse og stille psykologbistand til rådighed til kommunalbestyrelsesmedlemmer, der har været udsat for noget grænseoverskridende i forbindelse med hvervet.

- *Læs mere i 'Chikane, trusler, hærværk og vold – Vejledning med fokus på forebyggelse og håndtering'.*

Kommunerne arbejder med inddragelse af borgere

1. **Workshops om fremtidens velfærd** (Roskilde Kommune) Gennem tre fremtidsworkshops leverede borgere m.fl. deres ideer til udviklingen af velfærden.
2. **Dialogforum** (Hvidovre Kommune) De væsentligste aktører omkring skole- og dagtilbud mødes og drøfter udfordringer og løsninger.
3. **Borgermøde** (Guldborgssund Kommune) Guldborgssund Kommune lavede et forslag til at opføre solceller, hvor borgerne bl.a. fik mulighed for at give input via et borgermøde.
4. **Klimaborgersamling** (Greve Kommune) Et repræsentativt udsnit af borgere deltog i klimasamlingen og arbejdede med prioritere og udpege indsatser i Greve Kommune.

4. Rammerne for det politiske arbejde

De politiske arbejdsvilkår har stor betydning for, hvordan kommunalbestyrelsen faktisk arbejder. Kommunalbestyrelsen har mange muligheder for at påvirke sine egne arbejdsvilkår. Derfor har du og dine kollegaer et ansvar for at drøfte arbejdsvilkårene med hinanden og spille ønsker ind til forvaltningen.

“ Alle politiske beslutninger skal træffes på møderne i kommunalbestyrelsen og udvalgene.

Det er vigtigt at drøfte rammerne for det politiske arbejde fx tid, ressourcer, mødestruktur og beslutningsprocesser, da det er med til at understøtte at det politiske arbejde er effektivt, og at der kan træffes beslutninger under gode forhold.

I forbindelse med, at I drøfter rammerne og jeres arbejdsvilkår, er det vigtigt lokalt at være opmærksom på kommunalbestyrelsens konkrete sammensætning – fx ift. køn, alder, beskæftigelsesgrad og kommunalpolitisk erfaring. Forskelle i medlemmernes baggrund, ønsker, behov og muligheder kan betyde forskellige ønsker til de strukturelle rammer som fx mødetidspunkter. Forskellige tilgange til de kulturelle aspekter, som fx tonen i den politiske debat og arbejdsklimaet, kan påvirke kommunalbestyrelsens arbejdsform.

Helt konkret kan I fx lokalt tale om, hvordan I som kommunalbestyrelse sikrer tid til politiske drøftelser, tilrettelægger de politiske møder og sikrer et godt samspil med forvaltningen.

4.1. Tid til politik og tilrettelæggelse af møder

Alle kommunalbestyrelser er forskellige. Derfor kan det være godt at drøfte lokalt, hvordan I som kommunalbestyrelse kan skabe tid og rum til dialog med borgere og andre aktører i det politiske arbejde, de brede politiske drøftelser i kommunalbestyrelsen og udvalgene samt håndtering af de løbende politiske sager.

Alle politiske beslutninger skal træffes på møderne i kommunalbestyrelsen og udvalgene. Derfor er rammerne for mødeafholdelsen vigtige, og det er ikke sikkert, at den samme mødeform er den bedste til at håndtere alle typer sager.

Samtidig foregår der ofte uformelle drøftelser uden for møderne, hvilket kan understøtte beslutningsprocessen, men erstatter ikke de formelle beslutninger.

Du kan se en oversigt over eksempler på forskellige mødeformer i boksen på modsatte side.

Forskellige mødeformer

- Temamøder med fokus på udredning: Hvis der er behov for mere viden, fx om alternative løsninger eller uddybning af konsekvenser, kan forvaltningen eller eksterne parter på et temamøde præsentere fakta og problemstillinger i sagen. Sådanne temamøder er som regel lukkede.
- Temamøder med fokus på politisk debat: Hvis der er behov for mere tid til politisk at drøfte et emne, kan der holdes lukkede temamøder, hvor politikerne diskuterer politiske mål. Temamøder kan også afholdes som åbne borgermøder eller for en mere lukket kreds af inviterede.
- § 17, stk. 4-udvalg: I særligt vigtige eller tværgående sager kan en sag forankres i et midlertidigt rådgivende udvalg. Der er også mulighed for, at eksterne parter kan være medlem af udvalget, fx borgere, virksomhedsrepræsentanter etc.
- Fælles temadrøftelser på tværs af udvalg: Når politiske sager vedrører flere udvalgs fagområder, kan et fælles tema- eller udvalgsmøde være med til at sikre helhed og sammenhæng.

Ud over forskellige mødeformer kan I som kommunalbestyrelse også beslutte at holde seminarer vedrørende kommunens årsbudget eller andre mere generelle kommunale spørgsmål.

Som kommunalbestyrelse kan I med fordel drøfte rammerne for og timingen i de politiske møder, og I kan også drøfte selve formen på møderne. Er det fx tilstrækkeligt, at en given sag er til almindelig behandling i de politiske udvalg og kommunalbestyrelsen, eller skal den først behandles på en anden måde? Måske skal politikere og borgere i denne sag have mulighed for tættere dialog end normalt? Måske er der tale om en sag af særlig principiel karakter?

Typisk giver det mening at drøfte rammerne for mødeafholdelsen, når kommunalbestyrelsen og udvalgene fastlægger mødekalenderen, men I kan også tage drøftelsen løbende gennem hele valgperioden. Dog skal I være opmærksomme på, at når først mødeplanen for et år er vedtaget, er den som udgangspunkt bindende.

Et betydningsfuldt emne kan desuden være omfanget af de sager, I som kommunalbestyrelsesmedlemmer får forelagt. Antallet af sider, som indstillinger og bilag fylder, kan være meget stort. I skal derfor være opmærksomme på, at kommunalbestyrelsen kan stille krav til indstillingernes længde og læsbarhed og omfanget af bilag.

4.2. Samspillet med forvaltningen

En væsentlig forudsætning for det kommunalpolitiske arbejde er et velfungerende samspil med forvaltningen – dvs. den samlede kommunale administration, herunder især den administrative topledelse.

Forvaltningen skal betjene kommunalbestyrelsen og de andre kommunalpolitiske organer, herunder de politiske udvalg, det samme gælder kommunalbestyrelsesmedlemmerne, når de varetager kommunale hverv. Forvaltningen skal også betjene borgmesteren i dennes egenskab af øverste daglige leder af forvaltningen og formand for kommunalbestyrelsen, og endelig skal forvaltningen betjene udvalgsformændene i forbindelse med deres forberedelse af udvalgs møder.

Forvaltningens opgave i forhold til kommunalbestyrelsen er som udgangspunkt at forberede sagerne og bidrage med faglig ekspertise og at føre de politiske beslutninger ud i livet. Det betyder, at forvaltningen fx kan udarbejde beslutningsgrundlag til kommunalbestyrelsen.

Forvaltningen bidrager også med faglighed og viden, når der skal formuleres politikker, og viser, hvilke veje kommunalbestyrelsen kan gå for at nå de politiske mål. Det er herudover forvaltningens opgave at bidrage med viden om, hvordan politiske beslutninger virker i praksis. Er de politiske intentioner indfriet, eller er der utilsigtede konsekvenser, der kræver ny politisk stillingtagen?

Forvaltningen kan ligeledes bidrage med rådgivning om den politiske proces, herunder involvering af pressen, borgerne m.v., følge samfundsudviklingen, afsøge muligheder for udvikling osv. Den betjening, I får, skal altid være forståelig, kvalificeret og til at gå til.

Ønsker til forvaltningens bistand til de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer

Det er kommunalbestyrelsen, der beslutter, om og i hvilken udstrækning forvaltningen – ud over den betjening, som medlemmerne har krav på – kan yde bistand til de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer. Kommunalbestyrelsen vil fx kunne træffe beslutning om følgende:

- I hvilket omfang fremskaffer forvaltningen oplysninger eller bistår med faglig viden? Hvilke former for praktisk bistand skal I kunne få af forvaltningen (kan man få bistand til at styre sin kalender, booking af et møde eller lignende)?
- I hvilket omfang yder forvaltningen bistand til formulering af medlemmers egne forslag?
- I hvilket omfang skal I kunne stille spørgsmål til forvaltningen og i givet fald på hvilken måde (skriftligt/mundtligt)? På hvilket niveau i forvaltningen skal svaret gives, og hvor hurtigt kan du forvente svar?
- I hvilket omfang ønsker I inspiration og oplæg udefra (oplægsholdere, institutionsbesøg, studieture etc.)?

“ Samspillet mellem kommunalbestyrelse og forvaltning i hver enkelt kommune skal drøftes og afklares lokalt.

Del 2

Det politiske arbejde i kommunal- bestyrelse og udvalg

1. Mødeplanlægning og mødets form

1.1. Planlægning af kommunalbestyrelsesmøder og mødefrekvens

Kommunalbestyrelsen skal beslutte, hvor og hvornår ordinære møder skal afholdes. Mødeplanen skal offentliggøres i begyndelsen af hvert regnskabsår og skal såvidt muligt også indeholde en plan for afholdelse af de seminarer, der afholdes efter § 9 a i lov om kommunernes styrelse.

Fastlæggelsen af mødetidspunkterne bør ske under rimelig hensyntagen til medlemmernes mulighed for at være til stede. Desuden bør der tages rimeligt hensyn til, at kommunens borgere normalt skal have mulighed for at overvære kommunalbestyrelsens møder uden at tage fri fra arbejde.

Et ordinært møde skal som regel afholdes mindst én gang om måneden. Kommunalbestyrelsen er dog ikke forpligtet til at holde møder i sommerferieperioden.

Selvom mødeplanen er fastlagt på forhånd, skal borgmesteren indkalde til hvert enkelt møde.

Mødeplanen er som udgangspunkt bindende. Hvis kommunalbestyrelsen er enig, kan et møde dog aflyses, ligesom der i enighed kan fastlægges en ændret mødeplan. Den ændrede mødeplan skal herefter offentliggøres. Et flertal i kommunalbestyrelsen kan herudover beslutte at aflyse et møde, når det findes nødvendigt.

Borgmesteren kan på egen hånd kun aflyse et kommunalbestyrelsesmøde, hvis der ikke er nogen sager på dagsordenen, eller hvis der er tungtvejende grunde til at aflyse. Det kan fx være vejr eller trafikforhold, som gør det umuligt for flere af medlemmerne at komme frem til mødet.

Flytning af møder kan kun ske i det omfang, at betingelserne for aflysning og indkaldelse til ekstraordinært møde er opfyldt.

Et ekstraordinært møde kan afholdes, når borgmesteren finder det nødvendigt, eller mindst en tredjedel af medlemmerne forlanger det. Borgmesteren bestemmer tid og sted for det ekstraordinære møde. Det er borgmesterens ansvar at søge mødet afholdt så hurtigt som muligt efter modtagelsen af en anmodning herom.

Borgmesteren skal sørge for, at en dagsorden og det fornødne materiale til bedømmelse af de sager, der er på dagsordenen, udsendes til medlemmerne senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsernes møder. Fristen har til formål at beskytte mindretal i kommunalbestyrelsen. Hvis dagsordenen eller det fornødne materiale vedrørende et dagsordenspunkt ikke udsendes inden for fristen på fire hverdage, skal borgmesteren sørge for, at dette fremgår af dagsordenen. Hvis borgmesteren finder, at en sag trods fristoverskridelsen ikke kan udsættes, skal begrundelsen herfor også fremgå af dagsordenen. Fristen for udsendelse af materiale gælder også for ekstraordinære møder.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8, stk. 1-5 og § 9 a.*

1.2. Planlægning af udvalgs-møder og mødefrekvens

Økonomiudvalget og hvert stående udvalg fastsætter selv en mødeplan, hvor de beslutter, hvornår og hvor der skal afholdes møder.

Udvalgsmøder skal afholdes i så god tid inden møder i kommunalbestyrelsen, at eventuelle udvalgserklæringer (dvs. indstillinger fra det eller de ansvarlige udvalg) kan sendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage før møder i kommunalbestyrelsen. Dette skal påses i forbindelse med udvalgets fastsættelse af sin mødeplan.

Udvalgserklæringer er således normalt en del af det materiale, som skal udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsens behandling af en sag.

Ethvert medlem af udvalget kan indbringe udvalgets mødeplan for kommunalbestyrelsen, som herefter vil være forpligtet til at tage stilling til planen. Formålet hermed er at undgå, at der – uden tvingende grunde – fastsættes mødetidspunkter, som er uhenigtsmæssige for et mindretal i udvalget.

Mødeplanen er som udgangspunkt bindende. Den kan som udgangspunkt kun ændres, hvis der er enighed herom i udvalget. Dette afskærer ikke afholdelsen af ekstraordinære møder, når formanden finder det nødvendigt.

Der er ikke krav om, at udvalgsmøder skal afholdes på et nærmere bestemt sted eller i kommunen. Lov om kommunernes styrelse er således ikke til hinder for, at udvalget beslutter, fx i forbindelse med en studietur, at holde et udvalgsmøde i udlandet eller et andet sted uden for kommunen. Er dette ikke besluttet i udvalgets mødeplan, og er der ikke tale om et ekstraordinært møde, forudsætter en sådan beslutning dog enighed i udvalget.

Der er ikke regler om, hvor tit udvalgene skal holde møder. Udvalgsmøderne skal dog afholdes i så god tid inden kommunalbestyrelsesmøder, at eventuelle udvalgserklæringer kan udsendes til kommunalbestyrelsen inden for de gældende frister.

Der er også krav om, at dagsorden og materiale til udvalgenes møder skal udsendes inden mødet. Det skal ske, så medlemmerne har rimelig tid til at sætte sig ind i sagerne.

Kommunalbestyrelsens beslutninger skal normalt være forberedt ved behandling i det relevante stående udvalg. Det vil derfor normalt være nødvendigt at holde mindst ét udvalgsmøde hver måned.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 20, stk. 1.*

1.3. Åbne møder og punkter bag lukkede døre i kommunalbestyrelsen

Kommunalbestyrelsens møder er offentlige. Det betyder, at alle kan overvære møderne. Derved kan offentligheden få indblik i kommunalbestyrelsens arbejde. Det skaber mulighed for debat om kommunens forhold og giver borgere indblik i det politiske arbejde – og der er fri ret til at referere fra møderne.

Enkelte sager i kommunalbestyrelsen behandles bag lukkede døre. Det er sager, hvor der kan forventes at komme fortrolige oplysninger frem under drøftelsen.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 10, stk. 1.*

1.4. Udvalgsmøder er lukkede

Udvalgene udøver deres virksomhed i møder. Møderne i kommunalbestyrelsens økonomiudvalg og stående udvalg er lukkede og kan ikke åbnes for offentligheden, selvom alle medlemmerne skulle ønske det. Kommunalt ansatte, der sekretariatsbetjener et udvalg, eller hvis tilstedeværelse er ønsket af udvalget med henblik på oplysningen af en sag, kan overvære udvalgets møder. Udvalgene kan tilkalde andre personer, herunder andre medlemmer af kommunalbestyrelsen, til at overvære forhandlingerne, når det er ønskeligt af hensyn til en sags oplysning. Disse personer kan alene overvære udvalgets forhandlinger – ikke eventuelle afstemninger.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 20, stk. 4 og 5.*

1.5. Cirkulation, elektronisk udveksling og virtuelle møder som alternativ til kommunalbestyrelsesmøder

Offentlighedsprincippet hindrer, at dagsordenpunkter, der behandles for åbne døre i kommunalbestyrelsen, afvikles virtuelt, eller at møderne erstattes af cirkulation og elektronisk kommunikation, da offentligheden herved bliver afskåret fra at overvære forhandlingerne.

Det forhold, at der streames video eller lyd fra mødet, eller at en optagelse af mødet offentliggøres, er ikke tilstrækkeligt til at opfylde lovens betingelse om, at møderne skal være offentlige.

Kommunalbestyrelsens behandling af lukkede dagsordenpunkter i virtuelle møder eller ved cirkulation eller elektronisk kommunikation vil typisk ikke være aktuelt, idet disse punkter behandles som en del af et kommunalbestyrelsesmøde med både åbne og lukkede dagsordenpunkter.

Formanden kan i særlige tilfælde bestemme, at et ekstraordinært møde afholdes som video- eller telefonmøde. Særlige tilfælde er tilfælde, hvor der på et ekstraordinært møde skal behandles en eller ganske få sager, der ikke kan afvente det førstkomende ordinære møde, når beslutning i sagen eller sagerne efter lovgivningen ikke kan overlades til et udvalg eller til forvaltningen, men skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Modsætter mindst en tredjedel af medlemmerne sig inden for en frist fastsat af formanden efter indkaldelsen af mødet, at det afholdes som video- eller telefonmøde, skal formanden i stedet fastsætte, at mødet afholdes som fysisk møde.

Oplysning om, at et ekstraordinært møde afholdes som video- eller telefonmøde, og tidspunktet for mødets afholdelse skal så vidt muligt offentliggøres. Der skal ske offentlig video- eller lydtransmission af mødet, eller en video- eller lydoptagelse af mødet skal offentliggøres snarest muligt efter mødet.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 10, stk. 1, og § 10 a.*

1.6. Cirkulation og elektronisk udveksling som alternativ til udvalgs møder

Udvalgene udøver deres virksomhed i møder. Det er karakteristisk for et møde, at der er adgang for deltagerne til mundtligt at drøfte sagerne og udveksle deres synspunkter. Det giver mulighed for, at deltagerne kan lade sig påvirke af de øvrige opfattelser af sagen, lade sig overbevise og ændre opfattelse.

Der vil ved den mundtlige arbejdsform kunne komme nye oplysninger og synspunkter frem af betydning for sagen, som ikke ville fremkomme gennem skriftlig kommunikation.

Afgørelse af udvalgssager foregår som udgangspunkt mundtligt. Udvalgene har dog en begrænset adgang til at afgøre enkelte sager skriftligt. Dette forudsætter imidlertid, at alle medlemmerne er enige om, at en sag kan afgøres på denne måde, og samtidig forudsættes det, at disse afgørelsesmåder kun anvendes for enkelte sager. Den sidste betingelse giver det enige udvalg en vis margin for at beslutte, hvornår en sag kan afgøres på skriftligt grundlag, men forhindrer samtidig at væsentlige dele af udvalgets arbejde foregår på denne måde.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 20, stk. 1.*

1.7. Virtuelle møder som alternativ til udvalgs møder

1.7.1. Generelt

Udvalgs møder kan som udgangspunkt afholdes som virtuelle møder, dvs. via video eller telefon, fordi et virtuelt møde opfylder kravet til et møde, således som dette forstås efter lov om kommunernes styrelse, § 16, stk. 1, litra a. For at der er tale om et møde, skal alle medlemmer være indkaldt, de skal deltage i en forhandling, og de skal have mulighed for at træffe beslutning. Et virtuelt møde giver også mulighed for den mundtlige udveksling af synspunkter, som er karakteristisk for et møde.

Selvom mødet foregår virtuelt, skal udvalget stadig indkaldes til mødet, og beslutningsprotokollen skal stadig underskrives. Det kan gøres ved at anvende en elektronisk protokol og elektronisk signatur. Det kræver dermed ikke, at medlemmerne fysisk er samlet.

Selv om virtuelle møder opfylder mødebetingelsen, viser erfaringen, at der er væsentlig forskel på dialogen på virtuelle møder og på fysiske møder. Virtuelle møder er især velegnede til at træffe hurtige, konkrete beslutninger, hvorimod bredere drøftelser bedre kan udfolde sig på et fysisk møde. Kommunalbestyrelsen vil derfor som led i den generelle tilrettelæggelse af arbejdet i kommunen kunne bestemme, om og i hvilket omfang udvalgs møder skal kunne afvikles som virtuelle møder, og om udvalgene skal kunne planlægge ordinære møder afholdt på denne måde. Sådanne retningslinjer må udvalgene respektere.

1.7.2. Ordinære møder

Har kommunalbestyrelsen ikke fastsat retningslinjer, der er til hinder herfor, er det altså som udgangspunkt muligt for et udvalg at beslutte, at (nogle af) dets ordinære møder skal afholdes virtuelt. I givet fald skal dette fremgå af udvalgets mødeplan.

Også i forbindelse med fastlæggelse af virtuelle møder i et udvalgs mødeplan må man være opmærksom på, at beslutningen herom som udgangspunkt kun kan ændres af et enigt udvalg. Se afsnit 1.2. om mødeplanens bindende karakter. Det betyder, at et planlagt virtuelt møde ikke kan afholdes som et fysisk møde, hvis blot et enkelt medlem protesterer herimod. Et møde, hvor nogle medlemmer deltager fysisk og andre virtuelt, er et fysisk møde og vil i givet fald udgøre en ændring af et planlagt virtuelt møde. Afholdelse af et planlagt virtuelt møde på denne måde vil således kræve enighed i udvalget.

I tilfælde af at et udvalgs mødeplan indbringes for kommunalbestyrelsen, jf. ovenfor, kapitel 1.2., vil kommunalbestyrelsen også kunne tage stilling til, om det er hensigtsmæssigt, at (nogle af) de ordinære udvalgs møder afvikles som virtuelle møder.

For så vidt angår ordinære fysiske udvalgs møder vil ændring af et sådant til et virtuelt møde kræve enighed i udvalget, da dette vil udgøre en ændring af mødeplanen. Men formanden – eller flertallet i udvalget – vil, medmindre kommunalbestyrelsen har besluttet noget andet, kunne tillade, at enkelte medlemmer deltager virtuelt i et fysisk møde.

1.7.3. Ekstraordinære møder

Medmindre kommunalbestyrelsen eller udvalget, fx i sin forretningsorden, har fastsat noget andet, kan udvalgets formand træffe beslutning om, at et ekstraordinært udvalgs møde afholdes som et virtuelt møde.

Under tilsvarende betingelser vil formanden kunne tillade enkelte medlemmer at deltage virtuelt i et ekstraordinært fysisk møde.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 20, stk. 1.*

2. Forelæggelse af sager for kommunalbestyrelsen

2.1. Hvilke sager skal forelægges for kommunalbestyrelsen?

2.1.1. Sagen skal være et kommunalt anliggende

Som kommunens øverste organ træffer kommunalbestyrelsen beslutninger, der vedrører kommunens anliggender. Forinden har sagerne normalt været behandlet i udvalgene, og der foreligger en indstilling fra et eller flere udvalg til kommunalbestyrelsen.

Hvad der forstås ved kommunale anliggender, er fastlagt i lovgivningen. Landets love på fx folkeskoleområdet, socialområdet og beskæftigelsesområdet fastlægger, hvilke opgaver kommunen har. Hertil kommer de uskrevne regler om kommunens opgavevaretagelse – den såkaldte kommunalfuldmagt.

Det er kommunalbestyrelsens opgave at tilpasse opgaveløsningen til de lokale udfordringer, behov og politiske prioriteringer. På nogle områder er rammer og mål for kommunens opgaveløsning detaljeret beskrevet i lovgivningen. På andre områder er den mindre detaljeret beskrevet, og kommunalbestyrelsen har mere frie hænder.

Der er grænser for, hvad en kommunalbestyrelse kan træffe beslutning om. Generelle landspolitiske opgaveområder og udenrigspolitik er fx ikke omfattet af kommunalbestyrelsens kompetence, og opgaveområder, der er henlagt til regionerne, kan heller ikke behandles af kommunalbestyrelsen. Kommunen må normalt heller ikke uden lovhjemmel drive erhvervsvirksomhed eller give tilskud til enkeltpersoner.

Kommunalbestyrelsens kompetence kan desuden være begrænset af, at man i særlig lovgivningen på enkelte områder har valgt at oprette organer, der er tillagt selvstændig beslutningskompetence.

Derudover kan der være pligt til at oprette særlige råd og nævn m.v., hvoraf nogle er tillagt en vis selvstændig beslutningskompetence til at træffe beslutninger inden for mål og rammer fastlagt af kommunalbestyrelsen, sådan som det gælder for skolebestyrelser.

2.1.2. Intern delegation og delegationsforbud

Kommunalbestyrelsen er kommunens øverste myndighed. Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for hele den kommunale virksomhed og er kompetent til at tage stilling til enhver sag, som vedrører kommunen.

Det betyder ikke, at alle beslutninger skal træffes af kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen har som udgangspunkt fri adgang til at overlade sin kompetence til udvalg og til den kommunale administration. Delegation til borgmesteren kan dog kun ske ved enighed.

Kommunalbestyrelsen er dog afskåret fra at delegere udøvelsen af sin kompetence, hvis det er fastsat eller forudsat i lovgivningen, at sagen skal behandles af kommunalbestyrelsen. Et sådant delegationsforbud kan fremgå af en lov på den måde, at der står i loven, at bestemte beslutninger skal træffes af kommunalbestyrelsen i et møde. Der er endvidere som udgangspunkt et delegationsforbud, hvor det i lov om kommunernes styrelse er bestemt, at kommunalbestyrelsen er det kompetente organ. Grunden er, at lov om kommunernes styrelse netop vedrører fastlæggelsen af kompetenceforholdene mellem de kommunalpolitiske organer.

Det kan også følge af en sags beskaffenhed, at behandlingen af sagen skal finde sted i kommunalbestyrelsen og ikke kan overlades til udvalg eller til forvaltningen. Dette gælder fx sager, der vedrører kommunalbestyrelsesmedlemmernes egne forhold – herunder sager om indkaldelse af stedfortræder, fritagelse for hverv og beslutninger om vederlæggelse af kommunalbestyrelsens medlemmer. Det gælder også sager, som på grund af deres betydning i øvrigt i særlig grad forudsætter politisk behandling, bl.a. for at eventuelle mindretal har mulighed for at tilkendegive en afvigende opfattelse.

I tilfælde af delegation bevarer kommunalbestyrelsen ansvaret og kompetencen. Det er alene udøvelsen af kompetencen, som kan delegeres.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 2, stk. 1 og § 11, stk. 1.*

2.1.3. Udvalgenes umiddelbare forvaltning

De stående udvalg varetager den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender. Udvalgene bestyrer de anliggender, der er underlagt dem. Dette skal ske inden for rammerne af det vedtagne årsbudget i forbindelse med kommunalbestyrelsens vedtagelser og i overensstemmelse med de regler m.v., der er udstedt af kommunalbestyrelsen.

Udvalgene er således tillagt en betinget kompetence til at handle på kommunalbestyrelsens vegne. I det omfang kommunalbestyrelsen ikke træffer nærmere bestemmelse, påhviler det derfor udvalgene at træffe de beslutninger, der er et nødvendigt eller naturligt led i forvaltningen af det sagsområde, der er henlagt til udvalget. Derimod er udvalgene som udgangspunkt ikke bemyndigede til at træffe beslutninger, der rækker herudover. Dvs. beslutninger, der ikke har et sådant forvaltnings eller bestyrelsespræg.

Medmindre andet følger af lovgivningen eller af kommunalbestyrelsens beslutning, afgør udvalgene således alle sædvanlige sager inden for udvalgenes sagsområder. Sager, der rækker herudover, må udvalgene forelægge for kommunalbestyrelsen, medmindre kommunalbestyrelsen har besluttet at overlade den konkrete sag eller denne type sager til udvalget.

Reglen om udvalgenes varetagelse af den umiddelbare forvaltning indebærer en vis begrænsning i kommunalbestyrelsens adgang til at træffe generelle beslutninger om indskrænkninger i udvalgenes kompetence. Kommunalebestyrelsen kan fx ikke træffe beslutning om så vidtgående delegation til forvaltningen, at et udvalgs opgaver bliver meget væsentligt reduceret, eller træffe beslutning om, at alle sager, der kommer til behandling i stående udvalg, skal forelægges kommunalbestyrelsen til afgørelse. Reglen er ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen beslutter, at den selv vil træffe afgørelse i en konkret sag.

Udvalgenes umiddelbare forvaltning indebærer også, at kommunalbestyrelsernes beslutninger som udgangspunkt forberedes ved udvalgsbehandling.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 2, stk. 1, § 17, stk. 1 og § 21, stk. 1.*

2.1.4. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes initiativret

Ethvert medlem af kommunalbestyrelsen kan indbringe ethvert spørgsmål om kommunens anliggender for kommunalbestyrelsen samt fremsætte forslag til beslutninger.

Et medlem har således ret til at få en sag optaget på udkastet til dagsordenen for et kommunalbestyrelsesmøde. Denne initiativret kan benyttes både med hensyn til sager, der aktuelt er under behandling i et udvalg eller i den kommunale administration, og med hensyn til andre sager.

Kommunalbestyrelsen tager stilling til, om sagen skal på den endelige dagsorden. Der er dog en snæver adgang til at afvise medlemsforslag fra den endelige dagsorden.

En sag skal for eksempel afvises fra dagsordenen, hvis forslaget klart falder uden for kommunalbestyrelsens kompetence. Det er i den forbindelse afgørende, om kommunalbestyrelsen kan træffe en lovlig beslutning inden for rammerne af dagsordenspunktet.

Derudover er der den begrænsning i et medlems ret til at få en sag på dagsordenen, at et medlem normalt ikke kan kræve at få en sag optaget til fornyet behandling, når kommunalbestyrelsen én gang har truffet beslutning i den. For at et sådant krav alligevel kan stilles, må der foreligge nye oplysninger eller ændrede forhold, således at der er sket en væsentlig ændring i grundlaget for den oprindelige beslutning.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af et spørgsmål om betydningen af nye oplysninger eller ændrede forhold i en given sag skal ske på grundlag af en konkret vurdering af, hvilken vægt der bør tillægges nye oplysninger eller ændrede forhold i relation til de oplysninger, der har ligget til grund for den oprindelige beslutning. De ændrede forhold, der påberåbes til støtte for et krav om genoptagelse, må normalt vedrøre selve sagen.

Et nyvalg eller en væsentlig ændring af kommunalbestyrelsens sammensætning vil dog også være en gyldig grund til et krav om genoptagelse.

Hvis der ikke foreligger nye oplysninger eller ændrede forhold, vil et medlems ønske om at få optaget en sag på dagsordenen kunne afvises af kommunalbestyrelsen med den begrundelse, at sagen er en gentagelse af en tidligere behandlet og afsluttet sag.

Hvis et medlem af kommunalbestyrelsen anmoder om at få indbragt et spørgsmål for kommunalbestyrelsen, må spørgsmålet optages på udkastet til dagsordenen for det førstkommende kommunalbestyrelsesmøde. Dette skal ske, hvis der er givet en skriftlig anmodning inden for den gældende frist for indgivelse af dagsordensforslag til borgmesteren, jf. afsnit 2.3.2. Medlemmet kan kræve, at kommunalbestyrelsen tager stilling til borgmesterens afvisning af at sætte et rettidigt indsendt forslag på dagsordenen.

Når et medlem har fået en sag optaget på kommunalbestyrelsens dagsorden, kan medlemmet ikke bestemme, hvordan sagen skal behandles af kommunalbestyrelsen. Medlemmet kan eksempelvis ikke forlange, at der straks på dette første møde stemmes om forslagens indhold. Medlemmet kan således ikke modsætte sig, at kommunalbestyrelsen beslutter at henvise sagen til at blive afgjort i et udvalg eller i administrationen. Kommunalbestyrelsen kan ligeledes normalt beslutte, at behandlingen af sagen skal udsættes til et senere møde.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 11, stk. 1.*

2.2. Grundlaget for kommunalbestyrelsens afgørelser

2.2.1. Officialprincippet

Officialprincippet indebærer, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til at sørge for, at der foreligger det nødvendige oplysningsgrundlag, inden der skal træffes afgørelse i en sag. Spørgsmål om, hvorvidt der foreligger tilstrækkelige oplysninger i en sag, afgøres inden for vide rammer endeligt af kommunalbestyrelsen. Det er derfor kommunalbestyrelsens beslutning, hvilke oplysninger og undersøgelser der skal fremskaffes til brug for behandlingen af en sag.

Officialprincippet er ikke et redskab, det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem kan påberåbe sig over for borgmesteren eller kommunalbestyrelsen, når medlemmet ønsker bestemt materiale eller bestemte oplysninger. Princippet fastsætter imidlertid en ramme for kommunalbestyrelsens skøn over, hvilket oplysningsgrundlag det er nødvendigt at indhente. Kommunalbestyrelsens overholdelse af princippet vil kunne prøves af tilsynsmyndighederne og af ankeinstanser i forbindelse med en tilsyns- eller klagesag.

Spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger tilstrækkelige oplysninger i en sag, afgøres af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsbeslutning. Hvis et medlem mener, at det foreliggende materiale er utilstrækkeligt som besluningsgrundlag, må medlemmet fremsætte forslag om, at der tilvejebringes nærmere angivne oplysninger, eller at sagen undergives (fornyset) udvalgsbehandling med henblik på at få belyst sagen. Såfremt et sådant procedureforslag forkastes, må den pågældende i givet fald stemme imod eller undlade at stemme for selve forslaget med den begrundelse, at besluningsgrundlaget er utilstrækkeligt, og forlange at få tilført besluningsprotokollen en bemærkning herom.

Som følge af fristen for udsendelse af materiale til brug for møderne og officialprincippet er det normalt ikke muligt først at etablere det nødvendige oplysningsgrundlag på selve mødet via mundtlige oplysninger og informationer om en sag. Dette er imidlertid ikke til hinder for, at en sag, der behandles af kommunalbestyrelsen, på mødet supplerende kan oplyses gennem mundtlige tilkendegivelser fra sagkyndige, når dette er sagligt begrundet. Det gælder både for sager, som behandles for åbne og for lukkede døre.

2.2.2. Udvalgserklæringer

Inden kommunalbestyrelsen træffer en beslutning i en sag, skal der normalt indhentes en erklæring (indstilling) fra det eller de ansvarlige stående udvalg. Det materiale, der skal udsendes til kommunalbestyrelsens møder, skal omfatte eventuelle udvalgserklæringer, dvs. de nødvendige udvalgsindstillinger.

Inden sagen forelægges kommunalbestyrelsen, skal økonomiudvalgets erklæring indhentes i alle sager, der vedrører kommunens økonomiske og almindelige administrative forhold. Kommunalbestyrelsen vil derfor normalt ikke kunne træffe beslutning i sådanne sager, medmindre der er en erklæring fra økonomiudvalget.

De stående udvalgs varetagelse af den umiddelbare forvaltning indebærer, at kommunalbestyrelsens beslutninger som udgangspunkt skal forberedes ved behandling i det ansvarlige stående udvalg. Sager vedrørende kommunalbestyrelsens egne forhold, fx sager om vederlæggelse af kommunalbestyrelsens medlemmer, sager om fritagelse af medlemmer for hverv, indkaldelse af stedfortræder m.v. hører dog ikke under økonomiudvalget eller noget stående udvalg og kan ikke kræves forelagt et af disse udvalg før kommunalbestyrelsens behandling. Sådanne sager forelægges kommunalbestyrelsen af borgmesteren. Det samme gælder sager om ændring af kommunens styrelsesvedtægt.

Kravet om udvalgsbehandling indebærer, at kommunalbestyrelsen som udgangspunkt ikke kan træffe beslutning om at efterkomme eller afvise et forslag, uden at der foreligger en erklæring fra det eller de relevante udvalg. Kommunalbestyrelsen kan derimod godt træffe en proceduremæssig beslutning om et forslag, uden at der foreligger en udvalgserklæring. Herunder kan nævnes henvisning af sagen til udvalgsbehandling eller indhentning af supplerende oplysninger. Dette gælder også forslag, der er fremsat i medfør af et medlems initiativret.

En kommunalbestyrelse kan i øvrigt kun undlade at forelægge en sag for et stående udvalg, hvis det er åbenbart, at der ikke herved kan tilføres sagen nye, relevante oplysninger.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8, stk. 4 og § 18, stk. 2.*

2.2.3. Frister for udsendelse af dagsorden og materiale

Borgmesteren skal sørge for, at en dagsorden og det nødvendige materiale til bedømmelse af de sager, der er optaget på dagsordenen, udsendes til medlemmerne senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsens møder. Dette gælder også eventuelle udvalgserklæringer.

Det er borgmesteren, der som øverste daglige leder af kommunens administration over for kommunalbestyrelsen er ansvarlig for udsendelsen.

På grund af fristreglen kan det lægges til grund, at der i tilfælde, hvor dagsorden og det nødvendige materiale til sagens bedømmelse er udsendt fire hverdage før fristen, altid har været den fornødne tid til at forberede sagen.

Formålet med tidsfristen er navnlig at beskytte mindretal i kommunalbestyrelsen, der ikke mener at have haft den fornødne tid til at forberede sagen. Derfor kan den angivne frist for udsendelse af dagsorden og materiale – ligesom visse andre regler om mindretalsbeskyttelse i lov om kommunernes styrelse – fraviges, hvis der er enighed om det i kommunalbestyrelsen.

Fristen på fire hverdage er herudover som udgangspunkt bindende. Kommunalbestyrelsens flertal kan som udgangspunkt kun træffe beslutning i sager, hvis fristen er overholdt. Der er dog givet hjemmel til, at kommunalbestyrelsens flertal, selvom fristen ikke er overholdt, kan træffe beslutning i sager, der ikke kan udsættes.

Sager, der ikke kan udsættes, er sager, hvor formålet med en beslutning i kommunalbestyrelsen forspildes, eller kommunens interesser væsentligt tilsidesættes, hvis kommunalbestyrelsen ikke kan træffe beslutning inden for en vis tidsmæssig grænse. Dette kan være tilfældet i mange forskellige situationer. Det kan fx være tilfældet, hvis kommunalbestyrelsens flertal til et bestemt formål ønsker at afgive købs-tilbud på en ejendom, som andre købere også er interesserede i, og som må forventes at være solgt, hvis tilbud ikke afgives inden for kort tid.

En anden situation kan være, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til – eller flertallet ønsker – at afgive en udtalelse til en anden myndighed, som skal foreligge inden for en bestemt frist for, at kommunens udtalelse vil blive taget i betragtning i forbindelse med en afgørelse, eller en anden disposition af væsentlig betydning for kommunen, som den anden myndighed skal træffe.

For det tredje kan der være tale om tilfælde, hvor kommunen påføres et økonomisk tab, fx morarenter, gebyr eller lønudgifter, hvis beslutningen ikke træffes.

Det vil ikke i alle tilfælde være en konkret fastsat frist, som er afgørende for, om en sag kan udsættes eller ej, og der må efter omstændighederne gives flertallet en vis margin for at vurdere, om der kan træffes beslutning i en sag uanset fristoverskridelsen.

I sager, der ikke kan udsættes, og hvor det ikke har været muligt at overholde fristen, påhviler det borgmesteren at sørge for, at det fornødne materiale udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer, snarest muligt efter at det er tilgængeligt.

Det er en retlig vurdering, som de kommunale tilsynsmyndigheder vil kunne foretage, hvorvidt der har været tale om en sag, som ikke kunne udsættes.

Et medlem kan protestere imod, at der træffes beslutning i sagen, som kommunalbestyrelsen har besluttet ikke at udsætte. Hvis en sådan protest ikke imødekommes, fx fordi flertallet mener, at det fornødne materiale har foreligget inden for den i loven angivne frist, eller at sagen ikke kan udsættes, kan medlemmet stemme imod selve forslaget, der er sat på dagsordenen, eller undlade at stemme, med den begrundelse, at fristen ikke er overholdt, og eventuelt at sagen efter medlemmets opfattelse tåler udsættelse, samt forlange at få tilført beslutningsprotokollen en bemærkning herom.

Borgmesteren skal sikre, at det fremgår af dagsordenen, hvis dagsordenen eller det fornødne materiale ikke udsendes inden for fristen. Begrundelsen for, at sagen ikke kan udsættes, skal også fremgå af dagsordenen. Disse krav skal bl.a. give det enkelte medlem anledning til allerede inden mødet at overveje, om vedkommende vil protestere imod sagens behandling med den begrundelse, at dagsordenen eller det fornødne materiale er udsendt for sent.

Et medlem, der ønsker at protestere imod, at der træffes beslutning i en sag med den begrundelse, at fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt, behøver ikke at protestere ved dagsordenens vedtagelse, men kan også protestere under drøftelsen af dagsordenspunktet. Dette skyldes, at medlemmets afgørelse af, om vedkommende finder grundlag for at protestere, vil kunne afhænge af indholdet af drøftelsen af dagsordenspunktet. Eksempelvis kan det være, at medlemmet vil protestere imod, at der træffes afgørelse i sagen, men ikke imod en procedurebeslutning. Det kan fx være om henvisning af sagen til fornyet udvalgsbehandling. Protest kan således fremsættes indtil vedtagelsen af dagsordenspunktet.

Fristen for udsendelse af materiale til bedømmelsen af sagerne omfatter kun det materiale, der er nødvendigt til bedømmelsen af sagen. Hvis materialet, der indgår i en sag, ikke er blevet udsendt inden for fristen eller slet ikke er blevet udsendt, giver dette således ikke i sig selv et medlem grundlag for at forlange, at behandlingen af en sag udsættes. Dette er kun tilfældet, hvis materialet efter officialprincippet må anses for at være nødvendigt til sagens bedømmelse.

Fristen for udsendelse af dagsorden og materiale opfyldes ved udsendelsen. Der gælder ikke noget krav om, at dagsordenen og materialet skal være kommet frem til medlemmerne på et bestemt tidspunkt, og der ligger heller ikke heri et krav til forsendelsesmåden. Valget af forsendelsesmåden skal dog være sagligt og må ikke have til formål at hindre medlemmernes forbedelse. Det er ikke tilstrækkeligt, at materialet ligger tilgængeligt for medlemmerne i forvaltningen.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at materialet, som skal udsendes til medlemmerne forud for mødet, kun skal formidles elektronisk. Læs mere i kapitel 3.

Ved beregningen af fristen for udsendelse regnes lørdag som en hverdag, og dagen for kommunalbestyrelsesmødets afholdelse medregnes ikke i fristen. Afholdes kommunalbestyrelsesmødet eksempelvis en mandag, skal dagsordenen og det fornødne materiale være udsendt senest den forudgående onsdag. Dette gælder, uanset hvilken forsendelsesmetode der anvendes.

Reglerne om og fristen for udsendelse gælder for såvel ordinære som ekstraordinære møder i kommunalbestyrelsen.

Vurderingen af, om en sag kan udsættes, er en vurdering af, om sagen kan udsættes til næste ordinære møde. Denne vurdering foretages af kommunalbestyrelsens flertal. I tilfælde, hvor fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt for en sag på et ordinært kommunalbestyrelsesmøde, men hvor en beslutning efter flertallets vurdering ikke kan udsættes til næste ordinære møde, vil 1/3 af kommunalbestyrelsens medlemmer således ikke kunne omgøre en flertalsbeslutning om at behandle sagen på det ordinære kommunalbestyrelsesmøde, hvor sagen er sat på dagsordenen, ved at kræve, at beslutningen udsættes til et med dette formål indkaldt ekstraordinært møde. I sådanne tilfælde kan kommunalbestyrelsens flertal træffe beslutning i sagen på det ordinære møde, hvor sagen er sat på dagsordenen.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8, stk. 4 og 5, § 8 a og § 13, stk. 2.*

2.3. Kommunalbestyrelsens dagsorden

Den dagsorden, som borgmesteren skal udsende senest fire hverdage før afholdelsen af et kommunalbestyrelsesmøde, er et forslag til dagsorden. Det er kommunalbestyrelsen, der endeligt vedtager sin dagsorden.

Det skal klart fremgå af dagsordenen, hvorvidt der er tale om en sag, der forelægges til efterretning eller til drøftelse og eventuel beslutning. I efterretningssager kan det alene fremgå af beslutningsprotokollen, at sagen er taget til efterretning, og der er ikke mulighed for at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen.

I sager, der forelægges til efterretning, kan der ikke træffes beslutning, medmindre alle mødedeltagerne er enige herom. I så fald optages den pågældende sag til forhandling som en sag uden for dagsordenen og behandles herefter i øvrigt som en almindelig dagsordenssag. Hvis der ikke er enighed om at tage sagen op uden for dagsordenen, kan et medlem i givet fald anmode om at få sat sagen på dagsordenen for et kommende møde.

2.3.1. Særlige krav til dagsordenen i tilfælde, hvor dagsorden/materiale udsendes for sent

Borgmesteren skal sørge for, at det fremgår af kommunalbestyrelsens dagsorden, hvis dagsorden eller materiale, der er nødvendigt til en sags bedømmelse, ikke udsendes inden for fristen på fire hverdage.

Hvis borgmesteren vurderer, at sagen ikke kan udsættes på trods af fristoverskridelsen, skal begrundelsen herfor også fremgå af dagsordenen. Det skal af begrundelsen fremgå, hvorfor formålet med beslutningen forspildes, eller kommunens interesser væsentligt tilsidesættes, hvis behandlingen af sagen udsættes.

De nævnte oplysninger skal fremgå af det udkast til dagsorden, som borgmesteren skal sørge for sendes til medlemmerne. Det skal fremgå, hvilke sager de for sent udsendte oplysninger vedrører. Hvis det dagsordenspunkt, som forsinkelsen vedrører, fremgår af en dagsorden eller et tillæg til dagsordenen, der er udsendt efter fristens udløb, skal fristoverskridelsen fremgå af denne dagsorden.

En sag, hvor fristen ikke er overholdt, kan efter reglerne i lov om kommunernes styrelse sættes på dagsordenen, selvom den efter borgmesterens opfattelse kan udsættes. I så fald skal det fremgå, at fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt, men der skal ikke anføres nogen begrundelse for, at sagen er sat på dagsordenen.

Selvom fristen for udsendelse er overskredet, kan et flertal i kommunalbestyrelsen træffe afgørelse i sagen, såfremt flertallet finder, at sagen ikke kan udsættes, uanset at dette ikke fremgår af dagsordenen. Kommunalbestyrelsen kan endvidere i enighed træffe beslutning i sagen, selvom den i princippet kan udsættes.

I tilfælde, hvor dagsordenen og det nødvendige materiale til sagens bedømmelse er formidlet rettidigt, men hvor der efter fristens udløb fremkommer nyt materiale, som borgmesteren vurderer også er nødvendigt til bedømmelse af sagen, vil oplysningen om fristoverskridelsen naturligvis ikke kunne fremgå af dagsordenen.

Borgmesteren skal i disse tilfælde senest i forbindelse med vedtagelsen af kommunalbestyrelsens dagsorden på mødet oplyse om, at materialet er formidlet for sent, og – hvis det er relevant – om, hvorfor sagen efter borgmesterens opfattelse ikke kan udsættes.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8, stk. 5, 2. og 3. pkt.*

2.3.2. Borgmesterens adgang til at afvise sager fra dagsordenen

Hvis et medlem senest otte dage forud for et ordinært møde har indgivet skriftlig anmodning om behandling af en sag, sætter borgmesteren efter normalforretningsordenen denne sag på dagsordenen for førstkomende møde. Fristen på otte dage skal forstås som otte dage og ikke som en uge. De otte dage omfatter også søn- og helligdage.

En overskridelse af fristen betyder, at det pågældende medlem ikke har krav på, at sagen medtages på det førstkomende møde. Det afskærer dog ikke borgmesteren fra at sætte sagen på dagsordenen for dette møde, hvis han/hun anser det for hensigtsmæssigt. Fristerne for udsendelse af dagsorden og mødemateriale sætter dog snævre grænser for adgangen til at sætte sådanne senere indgivne sager på dagsordenen. Sættes en sag, der er indgivet af et medlem senere end otte dage forud for et møde, ikke til behandling på dette møde, påhviler det borgmesteren at medtage sagen på dagsordenen for det følgende møde.

For forslag, der ikke stammer fra medlemmer, men foreligger i form af indstillinger fra administration eller udvalg, gælder ikke nogen frist for, at borgmesteren kan sætte dem på dagsordenen. De omfattes dog af fristerne for udsendelse af dagsorden og for fremlæggelse af materiale.

Borgmesteren kan ikke afvise at optage en sag på udkastet til dagsorden under henvisning til, at den ikke vedrører et anliggende for kommunen, eller under henvisning til, at en vedtagelse af forslaget i øvrigt vil være ulovlig. Dette spørgsmål afgøres af kommunalbestyrelsen, når denne ved mødets begyndelse tager stilling til borgmesterens forslag til dagsorden.

Hvis borgmesteren finder, at et forslag ikke lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen, må han/hun indstille til kommunalbestyrelsen, at sagen afvises fra dagsordenen, og i så fald træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om spørgsmålet.

Borgmesteren kan heller ikke afvise et forslag fra dagsordenen med den begrundelse, at det er identisk med et tidligere behandlet forslag. Beslutning herom skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Et medlem kan kræve, at kommunalbestyrelsen tager stilling til borgmesterens indstilling om afvisning af en sag fra dagsordenen.

- *Læs mere i normalforretningsordenen for kommunalbestyrelser, jf. bilag til Indenrigs- og Sundhedsministeriets vejledning nr. 9461 af 7. juni 2023, § 3, stk. 1.*

2.3.3. Kommunalbestyrelsens adgang til at afvise sager

Kommunalbestyrelsens møde indledes med, at kommunalbestyrelsen tager stilling til dagsordenen. Indsigelse mod behandling af en sag, der er optaget på udkastet til dagsordenen, skal fremsættes ved mødets begyndelse.

Et medlem kan dog, når sagen behandles på dagsordenen, protestere imod behandlingen af en sag med den begrundelse, at dagsorden eller det nødvendige materiale foreligger for sent.

Ethvert medlem kan forlange ordet for at udtale sig om et spørgsmål om afvisning af en sag fra dagsordenen. Begæres det, må spørgsmålet om et forslags afvisning fra dagsordenen sættes til afstemning.

Hvis intet medlem protesterer imod dagsordensudkastet, anses dette for at være stiltiende godkendt. Det er dog hermed ikke godkendt, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse i en sag, hvori dagsorden eller fornødent materiale har foreligget for sent.

Hvis der er fremsat et forslag til en beslutning, hvis indhold ikke er et kommunalt anliggende, er det borgmesterens pligt som mødeleder ved mødets begyndelse at gøre opmærksom på, at der efter hans/hendes opfattelse er tale om et emne, der ikke kan behandles, og som derfor må afvises fra dagsordenen.

Det kan give anledning til tvivl, om et forslag lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen. Forslag, der klart falder uden for kommunalbestyrelsens kompetence, må dog altid af kommunalbestyrelsen kunne afvises fra dagsordenen.

Hvis det ikke på grundlag af forslagets ordlyd kan afgøres, om sagen lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen, fordi der i forbindelse med forslagets behandling kan træffes en lovlig beslutning, kan forslaget dog ikke afvises.

Kommunalbestyrelsen kan have adgang til at afvise forslag, der er identiske med allerede behandlede forslag, men er ikke forpligtet hertil. Der gælder således ingen begrænsninger i kommunalbestyrelsens adgang til at genoptage en sag. Kommunalbestyrelsen kan dog udadtil være bundet af beslutninger, den én gang har truffet.

3. Elektronisk formidling af materiale til kommunalbestyrelsens medlemmer

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at materiale til kommunalbestyrelsesmedlemmerne kun formidles elektronisk, dvs. via en "byrådsportal" eller lignende. I den forbindelse kræves det, at kommunalbestyrelsen enten godtgør medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr m.v. eller stiller dette udstyr m.v. til rådighed for medlemmerne.

Selvom det ikke er besluttet i kommunalbestyrelsen, at materialet kun formidles elektronisk, kan kommunen stille sagsmateriale til rådighed for kommunalbestyrelsesmedlemmerne elektronisk. I så fald er kommunalbestyrelsesmedlemmerne ikke forpligtede til at modtage materialet elektronisk, og kommunalbestyrelsen er ikke forpligtet til at godtgøre medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr m.v. eller stille dette til rådighed for medlemmerne.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8 a.*

3.1. Kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling

Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, at materiale til kommunalbestyrelsesmedlemmerne kun formidles elektronisk med almindeligt flertal. Det enkelte medlem har ikke ret til at modsætte sig en sådan beslutning. Beslutningen indebærer, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne ikke har ret til at få materialet stillet til rådighed på anden måde end ved elektronisk formidling, dvs. ved at få tilsendt en kopi eller ved at kunne møde op i forvaltningen og læse dokumenterne.

Det er dog forudsat, at en sådan beslutning ikke træffes i tilfælde, hvor det er umuligt for et kommunalbestyrelsesmedlem – fx på grund af et handicap – at modtage materiale, der formidles i elektronisk form. Kommunerne skal i forbindelse med beslutningen være særligt opmærksomme på behovet for tilgængelighed for alle brugere af informationer.

Kommunalbestyrelsen vil til enhver tid kunne ophæve, indskrænke eller udvide en beslutning om, at materiale til kommunalbestyrelsesmedlemmer kun formidles elektronisk. Hvis kommunalbestyrelsen ophæver, indskrænker eller udvider beslutningen, skal beslutningen træffes, så kommunalbestyrelsens medlemmer, inden ordningen træder i kraft, har mulighed for at skaffe sig det fornødne udstyr eller – afhængig af kommunalbestyrelsens beslutning – har fået udstyret stillet til rådighed.

Idet elektronisk formidling vedrører kommunalbestyrelsesmedlemmernes egne forhold, skal beslutninger herom træffes af kommunalbestyrelsen. De kan ikke overlades til et udvalg eller til administrationen. Dette gælder også, selvom beslutningen omhandler udvalgsmateriale. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke overlade beslutningen om at godtgøre medlemmernes udgifter til IT-udstyr m.v. eller at stille sådant udstyr m.v. til rådighed for medlemmerne til andre.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8 a og § 11, stk. 3.*

3.2. Materiale, der kan være omfattet af en beslutning om elektronisk formidling

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at alt materiale, der skal udsendes til eller stilles til rådighed for et, flere eller alle kommunalbestyrelsens medlemmer, kun skal formidles elektronisk. Dette omfatter kommunalbestyrelsens dagsorden, sagsmateriale til brug for kommunalbestyrelsens møder, materiale, som et medlem har begæret sagsindsigt i, udvalgsdagsordener til udvalgets medlemmer, dagsordener, beslutningsprotokoller og sagsmateriale til kommunalbestyrelsesmedlemmer fra udvalg, som de ikke er medlemmer af, samt materiale, som et udvalg har besluttet skal udsendes til dets medlemmer.

Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning for alt materiale, der skal være tilgængeligt for eller sendes til et eller flere medlemmer af kommunalbestyrelsen, eller alene for nogle kategorier af materiale. Dette kan fx være for det materiale, som skal udsendes til brug for kommunalbestyrelsens møder, eller alene for materiale, som et medlem har ret til indsigt i eller kopi af efter reglerne om medlemmernes ret til sagsindsigt.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8 a og § 9.*

3.3. Det fornødne udstyr, kurser m.v.

Kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling skal ledsages af en beslutning om enten at godtgøre medlemmernes udgifter til det udstyr m.v., som er fornødent til at kunne modtage materialet, eller at stille dette udstyr m.v. til rådighed for kommunalbestyrelsens medlemmer. Dette gælder, uanset om kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling vedrører alt materialet til kommunalbestyrelsesmedlemmerne eller kun en enkelt eller visse kategorier af materiale, og uanset om beslutningen vedrører materiale, som skal sendes til alle medlemmer af kommunalbestyrelsen eller kun til nogle af dem.

Det udstyr, som skal godtgøres eller stilles til rådighed, er det, som er nødvendigt for, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne kan modtage materiale elektronisk. Det er op til kommunalbestyrelsen at afgøre, hvilket udstyr der er nødvendigt. Udstyret vil dog normalt i dag omfatte tablet og/eller pc med det software, der gør det muligt for medlemmerne at få adgang til at læse dokumenterne, en internetforbindelse samt en printer og papir m.v. Dette er bl.a. med henblik på, at materialet kan medbringes til møder. Det fornødne udstyr m.v. omfatter også, at kommunen enten godtgør medlemmernes udgifter til service på udstyr eller stiller denne service til rådighed for medlemmerne. Medlemmerne af kommunalbestyrelsen, som ikke umiddelbart er i stand til at anvende IT i et omfang, som må anses for nødvendigt i forhold til formålet, skal modtage vejledning og oplæring, herunder fx i form af kurser.

Kommunalbestyrelsen beslutter selv, om den vil dække medlemmernes udgifter til udstyr m.v., eller om kommunen vil stille dette til rådighed for medlemmerne. Beslutningen træffes ved almindeligt stemmeflertal. Det enkelte medlem har ikke ret til at vælge, om medlemmet ønsker udgiftsgodtgørelse eller at få udstyr m.v. stillet til rådighed. Kommunalbestyrelsen kan ikke overlade beslutningen til andre.

Vælger kommunalbestyrelsen at godtgøre medlemmernes udgifter til udstyret, skal medlemmet rent faktisk have afholdt udgifter til udstyr, for at godtgørelse kan gives. Dette er ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan fastsætte satser for standardgodtgørelse for det omhandlede udstyr, når blot dette sker under hensyn til de faktiske omkostninger. Disse satser kan kun anvendes som grundlag for udbetaling af godtgørelse til et medlem, der rent faktisk har afholdt udgifter.

Kommunalbestyrelsens beslutning om at godtgøre eller stille udstyr til rådighed skal træffes i forbindelse med beslutningen om elektronisk formidling. Dette indebærer ikke, at beslutningerne nødvendigvis skal træffes i samme kommunalbestyrelsesmøde, men at beslutningerne skal træffes således, at kommunalbestyrelsens medlemmer har mulighed for at skaffe sig det fornødne udstyr m.v. eller – afhængig af indholdet af kommunalbestyrelsens beslutning – har fået udstyret stillet til rådighed af kommunen, inden ordningen med elektronisk formidling træder i kraft.

En beslutning om at ophæve en ordning med elektronisk formidling af materiale skal ikke nødvendigvis ledsages af en ophævelse af kommunalbestyrelsens beslutning om at stille udstyr til rådighed eller godtgøre dette. Dette skyldes, at kommunalbestyrelsen, uanset om den har truffet beslutning om elektronisk formidling, har mulighed for at godtgøre kommunalbestyrelsesmedlemmernes udgifter til det omhandlede udstyr eller at stille dette udstyr til rådighed for dem.

Om bl.a. sådan godtgørelse af udgifter og anden støtte henvises til kapitel 5.2.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8 a, § 11, stk. 3 og 16, stk. 11, 2. pkt.*

4. Mødets afvikling i kommunalbestyrelsen

4.1. Borgmesterens mødeindkaldelse

Borgmesteren indkalder til kommunalbestyrelsens møder. Der skal indkaldes til ordinære møder, selvom mødetid og sted fremgår af kommunalbestyrelsens mødeplan.

Der er ikke formkrav i loven til, hvordan selve mødeindkaldelsen skal udformes. Medlemmerne af kommunalbestyrelsen har mødepligt. Den endelige indkaldelse skal derfor sendes direkte til alle medlemmer.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, i § 30, stk. 1.*

4.2. Borgmesterens mødeledelse

Borgmesteren leder kommunalbestyrelsens forhandlinger og afstemninger. Borgmesteren sørger desuden for, at kommunalbestyrelsens beslutninger indføres i beslutningsprotokollen.

Nærmere regler om borgmesterens mødeledelse fastsættes i kommunalbestyrelsens forretningsorden. Kommunalbestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden, men skal i den forbindelse være opmærksom på, at normalforretningsordenen for kommuner i vidt omfang er udtryk for regler, der er bindende, uanset om den enkelte kommunalbestyrelse har fastsat modstridende regler i sin forretningsorden.

Normalforretningsordenen fastlægger bl.a. tilfælde, hvor beslutninger, der vedrører mødeledelsen, skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Sagerne behandles i den rækkefølge, som borgmesteren bestemmer, og borgmesteren kan fravige rækkefølgen i dagsordenen. Kommunalbestyrelsen afgør dog rækkefølgen, når mindst tre medlemmer kræver afstemning herom.

Borgmesteren træffer som mødeleder beslutning om alle spørgsmål om forhandlingernes ledelse og iagttagelse af god orden under mødet. Hvad der udgør god ro og orden, beror i et vist omfang på stedlige sædvaner og traditioner. Borgmesteren vil kunne gribe ind over for sprogbrug, som borgmesteren finder uacceptabel.

Forslag under forhandlingerne rettes til borgmesteren. Det er borgmesteren, der giver medlemmerne ordet og bestemmer talerækkefølgen. Medlemmerne skal efterkomme borgmesterens afgørelser vedrørende overholdelsen af den fornødne orden.

Det medlem, som borgmesteren har givet ordet, må ikke afbrydes af andre end borgmesteren. Hvis et medlem ikke følger borgmesterens henstilling om at holde sig til det dagsordenspunkt, der drøftes, kan borgmesteren påtale det og om nødvendigt fratage medlemmet ordet under forhandlingen af det pågældende dagsordenspunkt.

Når et medlem i samme møde to gange er kaldt til orden, kan kommunalbestyrelsen efter borgmesterens forslag nægte ham/hende ordet i mødet.

Ethvert medlem er forpligtet til i situationen at rette sig efter borgmesterens afgørelse med hensyn til forståelsen af forretningsordenens bestemmelser for at sikre, at mødet kan afvikles. Efterfølgende kan spørgsmål herom dog indbringes for kommunalbestyrelsen på næste møde.

Når borgmesteren finder anledning dertil, eller når det ønskes af tre medlemmer, skal det sættes til afstemning, om forhandlingen af en sag skal afsluttes. Alle medlemmer skal dog forinden have haft lejlighed til at udtale sig om sagen.

Borgmesteren kan lade spørgsmål om ledelsen af kommunalbestyrelsens forhandlinger afgøre af kommunalbestyrelsen – uanset at de som udgangspunkt henhører under hans afgørelse.

- *Læs mere i normalforretningsordenen for kommunalbestyrelser, jf. bilag til Indenrigs- og Sundhedsministeriets vejledning nr. 9461 af 7. juni 2023, herunder navnlig §§ 4, 5 og 15.*

4.3. Medlemmernes rettigheder under mødet

4.3.1. Retten til at få ordet til dagsordenen
Som tidligere beskrevet er borgmesterens udsendte dagsorden til mødet et forslag til dagsorden. Mødet indledes med, at kommunalbestyrelsen vedtager dagsordenen. Dette kan ske stiltiende, men ethvert medlem har ret til at få ordet til dagsordenen ved kommunalbestyrelsesmødets begyndelse.

Medlemmerne kan her udtale sig om sagers optagelse på eller afvisning fra dagsordenen, men ikke om indholdet af selve dagsordenspunktet.

Medlemmerne kan også komme med forslag om en sags overflytning mellem den lukkede og åbne del af dagsordenen.

- *Læs mere i normalforretningsordenens, § 5, stk. 2.*

4.3.2. Retten til at få ordet til ethvert dagsordenspunkt

Medlemmerne har ret til at få ordet mindst én gang til hvert dagsordenspunkt. En sag kan ikke sættes til afstemning, inden de medlemmer, der ønsker det, har haft lejlighed til at udtale sig.

Forslag om udvalgshenvielse eller andre proceduremæssige spørgsmål kan sættes til afstemning, uanset om alle medlemmer har haft lejlighed til at udtale sig om sagens realitet. Fremsættes et sådant proceduremæssigt forslag, kan ethvert medlem forlange at få ordet vedrørende selve dette forslag, inden det sættes til afstemning.

- *Læs mere i normalforretningsordenen, § 4, stk. 3.*

4.4. Varighed og taletidsbegrænsninger

4.4.1. Varighed af kommunalbestyrelsesmøder

Kommunalbestyrelsen kan i sin forretningsorden fastsætte regler om varigheden af sine møder. Kommunalbestyrelsen skal ved fastsættelsen af sådanne bestemmelser være opmærksom på, at medlemmerne ikke må afskæres fra en relevant politisk drøftelse og stillingtagen til sagerne. Det antages dog, at kommunalbestyrelsen har betydelig frihed med hensyn til at vurdere, hvor længe et kommunalbestyrelsesmøde bør vare.

Ved fastsættelsen af varigheden kan der derudover tages hensyn til medlemmernes generelle arbejdsvilkår og til offentlighedens mulighed for at overvære møderne.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8, stk. 3.*

4.4.2. Taletidsbegrænsninger

Kommunalbestyrelsen kan i sin forretningsorden fastsætte generelle regler om begrænsning af taletiden i sine møder. Også ved sådanne bestemmelser skal medlemmernes ret til at udtale sig om sagerne respekteres, og en relevant politisk drøftelse må ikke afskæres.

4.5. Afstemning m.v.

4.5.1. Beslutningsdygtighed og mødepligt

Kommunalbestyrelsen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede. Det er uden betydning for beslutningsdygtigheden, om formanden eller næstformanden er til stede.

Der er mødepligt til kommunalbestyrelsernes møder og dermed til afstemninger.

Et medlem kan derfor ikke ved at forlade mødet, når afstemningen er begyndt, gøre kommunalbestyrelsen beslutningsudygtig.

Medlemmer, der er inhabile, regnes ikke som tilstedeværende ved vurderingen af, om kommunalbestyrelsen er beslutningsdygtig.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 11, stk. 2.*

4.5.2. Medlemmets ansvar for kommunalbestyrelsens beslutninger

Der gælder ikke en generel pligt for kommunalbestyrelsesmedlemmer til at tage stilling til de forslag, der behandles i kommunalbestyrelsen. Der er mødepligt, men ikke stemmepligt. Men som kommunalbestyrelsesmedlem er man medansvarlig for lovligheden af de beslutninger, som kommunalbestyrelsen træffer. Anser man en beslutning for ulovlig, skal man derfor gøre opmærksom på det og aktivt stemme imod.

Sager bliver ofte afgjort uden afstemning, fordi ingen har indvendinger imod forvaltningens eller udvalgets indstilling. I så fald kan mødelederen erklære sagen afgjort – og alle deltagere bliver betragtet som ansvarlige for beslutningen. Er man modstander af en beslutning, skal man aktivt sige fra. Det kan man bede om at få noteret i beslutningsprotokollen.

Man kan også gøre opmærksom på sit eget standpunkt ved at stille et ændringsforslag til det oprindelige forslag.

- *Læs mere i normalforretningsordenen, jf. bilag til Indenrigs- og Sundhedsministeriets vejledning nr. 9461 af 7. juni 2023, § 10, stk. 3 og 4, og lov om kommunernes styrelse, § 11.*

4.5.3. Flertalsafgørelser

Kommunalbestyrelsen træffer beslutning ved stemmeflerhed, medmindre andet er særligt bestemt. Det indebærer, at krav om anvendelse af kvalificeret flertal eller andre afgørelses- eller valgeregler kan følge af lovgivningen eller af andre bestemmelser.

Kravet om stemmeflerhed betyder, at en beslutning er truffet i overensstemmelse med et fremsat forslag, hvis et flertal af de afgivne stemmer er for forslaget. Et forslag er derimod bortfaldet, hvis flere af de afgivne stemmer er imod forslaget end for det, eller hvis der er lige så mange stemmer for som imod forslaget. Et tilstedeværende medlem af kommunalbestyrelsen, der ved en afstemning hverken stemmer for eller imod et forslag, har ikke afgivet sin stemme. Eksempelvis er et forslag vedtaget i kommunalbestyrelsen, hvis otte medlemmer stemmer for, syv stemmer imod, og ti undlader at stemme.

Anser medlemmet en beslutning for ulovlig, skal vedkommende aktivt stemme imod, for at frigøre sig fra medansvar for beslutningen.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 11, stk. 3.*

4.5.4. Forslag til beslutning og afstemningens afvikling

Borgmesteren (eller i de stående udvalg udvalgsformanden) formulerer de forslag, der skal tages stilling til. Borgmesteren vil typisk tage udgangspunkt i indstillingen fra forvaltningen eller det stående udvalg – men kan efter indtryk af debatten frit ændre i formuleringen for at samle tilslutning. Det er vigtigt, at formuleringen er klar og tydelig, så der ikke er tvivl om, hvad man stemmer om, og hvad der efterfølger det kan føres ud i livet.

Der stemmes om de enkelte ændrings- og ændringsforslag i nævnte rækkefølge med de mest vidtgående forslag først. Det er borgmesteren, der bestemmer, i hvilken rækkefølge der skal stemmes om ændringsforslagene. Til sidst tager man stilling til hovedforslagene.

Der kan fremsættes ændringsforslag til et forslag, så længe afstemningen ikke er begyndt.

Borgmesteren leder kommunalbestyrelsens afstemninger.

Kravet om stemmeflerhed er ikke til hinder for, at afgørelser træffes stiltiende, hvilket ofte vil ske ved procedureforslag.

Borgmesteren kan også, hvis vedkommende anser sagens udfald for så utvivlsomt, at en afstemning vil være overflødig, blot konstatere, at der er flertal for eller imod et forslag. Afstemning vil da kun skulle ske, hvis et medlem kræver det.

Normalt sker afstemning ved, at medlemmerne rejser sig fra deres pladser eller ved håndsoprækning. Både stemmer for og imod et forslag skal afgives. Der er ikke noget til hinder for, at et elektronisk afstemningssystem anvendes. Afstemningen kan ikke være hemmelig.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 30, 2. pkt., og normalforretningsordenen, hvor navnlig §§ 10 og 11 indeholder nærmere regler om afstemningerne.*

4.5.5. Afvikling af valg

Kommunalbestyrelsens valg af én kandidat til én post foretages ved flertalsvalg.

Valget sker ved skriftlig afstemning. Ved enighed i kommunalbestyrelsen kan kravet om skriftlighed fraviges.

At valget er skriftligt, indebærer ikke, at valget kan være hemmeligt. Af hensyn til offentligheden skal det kunne konstateres, hvordan hvert enkelt medlem har stemt.

Kommunalbestyrelsens valg af to eller flere medlemmer til et udvalg, en kommission, en bestyrelse eller lignende foretages ved forholdstalsvalg.

- *Læs mere om flertalsvalg og forholdstalsvalg i lov om kommunernes styrelse, §§ 24-27, og i øvrigt i normalforretningsordenens, § 10, stk. 4.*

4.6. Beslutningsprotokollen

4.6.1. Beslutningsprotokollen og medlemmernes underskrift

Alle kommunalbestyrelsens beslutninger skal indføres i en beslutningsprotokol. Formålet med protokollen er at give dokumentation for beslutningerne. Protokollen skal angive, hvilke medlemmer der er ansvarlige for vedtagelsen af beslutningerne, og derfor også, hvilke medlemmer der var fraværende ved behandlingen af det pågældende dagsordenspunkt.

Det skal klart fremgå, hvilke medlemmer der har stemt for, imod og undladt at stemme vedrørende de enkelte beslutninger. Medlemmernes navne behøver ikke nødvendigvis at fremgå, idet det fx ved angivelse af listenavne kan være klart, hvorledes de enkelte medlemmer har stemt.

Der er ikke formkrav til protokollen, men den må – fordi den skal tjene som bevis for beslutningerne – føres sådan, at det ikke er muligt at foretage ændringer i det indførte, uden at det kan konstateres. Protokollen må ikke indeholde referat af forhandlingerne.

De kommunalbestyrelsesmedlemmer, der har deltaget i et møde, skal efter mødet underskrive protokollen. Underskriften angiver, at medlemmet har været til stede, og at medlemmet er enig i, at det anførte i protokollen er udtryk for det, som er passeret i mødet.

Hvis et medlem mener, at protokollens gengivelse af en beslutning er urigtig, må medlemmet ved underskriften tage et forbehold herfor. Medlemmet kan ikke undlade at underskrive protokollen.

Beslutningsprotokollen kan føres elektronisk, hvis kravet om, at ændringer skal kunne konstateres, overholdes. Medlemmernes underskrift kan ske med en elektronisk signatur, der i betryggende grad identificerer underskriveren.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 13, stk. 1.*

4.6.2. Retten til at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen

Et medlem, der har deltaget i mødet, har ret til kort at få sin afvigende mening om en sag tilført beslutningsprotokollen. En sådan tilkendegivelse består, ud over det, som kom til udtryk ved stemmeafgivningen, i en kort tilkendegivelse om, hvad medlemmet mener. Der kan også være tale om en afvigende mening om afgørelsen af et procedurespørgsmål.

Muligheden for at få en afvigende mening indført i protokollen skal beskytte de medlemmer, der har stemt imod en ulovlig beslutning, mod medansvar herfor. Når et medlem har undladt at stemme, har medlemmet ikke taget stilling til sagens realitet. Medlemmet kan derfor ikke få en afvigende mening om sagens realitet tilført protokollen.

Det, der kan tilføres protokollen, er den afvigende mening og ikke den nærmere begrundelse herfor. Det antages dog, at der kan indføres en ganske kort begrundelse, idet der kan være en sådan sammenhæng mellem den afvigende mening og begrundelsen, at det ikke er muligt eller rimeligt at skille de to elementer ad.

Skal en sag sendes til en anden myndighed, kan kommunalbestyrelsesmedlemmet kræve, at denne myndighed samtidig gøres bekendt med indholdet af beslutningsprotokollen og dermed med medlemmets afvigende mening.

Medlemmet kan ved sagens fremsendelse til den anden myndighed ledsage den med en begrundelse for sit standpunkt.

Muligheden for at kræve beslutningsprotokollen medsendt til en anden myndighed gælder i alle tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen afgiver en udtalelse til en anden myndighed, men ikke i tilfælde, hvor kommunalbestyrelsens beslutning alene fremsendes til orientering.

Det er ikke en forudsætning for, at beslutningsprotokollen kan kræves medsendt, at den anden myndighed kan tillægge mindretalsudtalelsen betydning ved sin afgørelse i sagen.

Hvis medlemmet ønsker at komme med en begrundelse for sit standpunkt til fremsendelse sammen med beslutningsprotokollen, må medlemmet fremsætte ønske herom.

Medlemmet må gives en passende frist til udfærdigelse af begrundelsen. Borgmesteren kan fastsætte en sådan frist, hvis varighed må være begrundet i hensyn, som borgmesteren sagligt kan tage i den forbindelse, herunder hensyn til sagens ekspedition.

Fristen kan ikke være så kort, at medlemmets ret til at kræve en begrundelse for sit standpunkt fremsendt sammen med beslutningsprotokollen herved gøres illusorisk.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 13, stk. 2.*

5. Forvaltningens betjening og bistand, udgiftsgodtgørelse og anden støtte

5.1. Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelsen og bistand til medlemmerne

5.1.1. Embedsmandens rolle

Kommunalbestyrelsen – og dermed politikerne – beslutter målene for kommunens udvikling og opgaveløsning, har ansvaret for alle de kommunale beslutninger og ansvaret for, at beslutningerne gennemføres efter hensigten.

Forvaltningen betjener kommunalbestyrelsen og kan desuden bistå medlemmerne af kommunalbestyrelsen i deres hverv som kommunalpolitikere. Arbejdsdelingen mellem kommunalbestyrelse og forvaltning defineres af de juridiske rammer, som er beskrevet i de følgende afsnit, men især ud fra, hvordan kommunalbestyrelsen lokalt ønsker at varetage det politiske lederskab. Den konkrete arbejdsdeling mellem forvaltningen og det politiske niveau kan variere fra sag til sag.

Embedsfolkene i kommunerne udskiftes ikke, fordi der vælges en ny kommunalbestyrelse, eller fordi flertallet i kommunalbestyrelsen skifter. Det er således en grundlæggende forudsætning for, at det politiskadministrative system kan fungere, at der er tillid til fagligheden og korrektheden i administrationens arbejde.

Tillid til embedsfolkenes troværdighed og partipolitiske neutralitet er også en betingelse for, at skiftende kommunalbestyrelser kan lade sig rådgive af det samme embedsværk. Derfor stilles der nogle generelle krav til embedsværkets virke, som bl.a. omfatter, at forvaltningen skal være partipolitisk neutral og udføre sine opgaver inden for rammerne af almindelig faglighed.

- *Læs mere om samspillet mellem politikere og embedsmænd i KL's "Kodeks for forvaltningens rådgivning" og i Bo Smith-udvalgets rapport "Embedsmanden i det moderne folkestyre" fra 2015.*

5.1.2. Forvaltningens betjening af de kommunalpolitiske organer

Lov om kommunernes styrelse forudsætter, at forvaltningen skal betjene de organer, der er tillagt beføjelser i kommunen. Denne betjening omfatter forberedelse og udførelse af samt opfølgning på de beslutninger, der træffes af de kommunalpolitiske organer. Disse opgaver omfatter det, som forvaltningen forudsættes at gøre for, at kommunen fungerer.

Forvaltningen har som led heri – foruden kommunalbestyrelsen – pligt til at betjene økonomiudvalget, de stående udvalg og eventuelle § 17, stk. 4-udvalg samt borgmesteren og udvalgsformændene, når de varetager de beføjelser, de er tillagt efter loven.

Forvaltningen skal endvidere betjene de enkelte medlemmer, når de udfører hverv, som de er udpeget af kommunalbestyrelsen eller udvalg til at varetage på kommunens vegne.

De almindelige pligter, som gælder for forvaltningen, herunder sandhedspigten, pligten til at handle inden for rammerne af almindelig faglighed og pligten til at være partipolitisk neutral, skal forvaltningen overholde i hele sit virke, herunder når den betjener de kommunalpolitiske organer.

5.1.2.1. Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelse og udvalg

Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelsen og udvalgene omfatter en række funktioner. I det følgende er omtalt et par spørgsmål herom, som har særlig betydning for arbejdet i kommunalbestyrelse og udvalg.

5.1.2.1.1. Særligt om sagsoplysning

Forvaltningen skal sørge for, at sager, der forelægges til beslutning i kommunalbestyrelse, er tilstrækkelig oplyst. Vurderingen af, om en sag er tilstrækkelig oplyst, er en retlig vurdering, som må baseres på forvaltningens faglighed og ikke på politiske overvejelser.

Men kravene til en sags oplysningsgrundlag kan også være afhængigt af, hvilken løsning der lægges op til, selvom valget af løsning er et politisk valg.

Kommunalbestyrelsen kan træffe generelle beslutninger om, hvordan forvaltningen i kommunen skal oplyse sagerne, ligesom kommunalbestyrelsen eller udvalgene konkret kan træffe beslutning herom.

Men kommunalbestyrelsen eller udvalgene kan ikke træffe beslutninger om (manglende) oplysning af en konkret sag, hvis det er i strid med kravet om fagligt og forsvarligt oplysningsgrundlag.

5.1.2.1.2. Særligt om forvaltningens indstillinger

Det er forvaltningen, der udarbejder indstillingen i sagerne, som skal behandles i kommunalbestyrelsen, økonomiudvalget og de stående udvalg.

Kommunalbestyrelsen og – inden for deres sagsområder – udvalgene kan beslutte, at dagsordener eller indstillinger skal udarbejdes på en bestemt måde, herunder at faste elementer altid beskrives. Det kunne fx være sagens økonomiske aspekter, eller at forvaltningen skal beskrive et antal alternative muligheder, hvor det er muligt.

Forvaltningens indstillinger skal – ud over, at sagerne skal være forsvarligt oplyst – ligge inden for det fagligt forsvarlige. Det er forvaltningen, der har den faglige ekspertise, som skal understøtte de beslutninger, der skal træffes politisk. Forvaltningen kan ikke instrueres på dette punkt.

Ønskes politisk en anden beslutning end den/de, som forvaltningen har indstillet, herunder fx sådan, at der politisk er ønske om en bestemt løsning, som forvaltningen ikke har indstillet – fx fordi, forvaltningen mener, at løsningen ikke er fagligt forsvarlig – kan kommunalbestyrelsen eller udvalget træffe en sådan beslutning, men det er således et politisk valg og et politisk ansvar.

Kommunalbestyrelsen og udvalgene kan træffe beslutning om, at en specifik indstilling ønskes belyst. Såfremt forvaltningen er af den opfattelse, at en beslutning om oplysning af sagen fx er i strid med de almindelige krav til faglighed, må forvaltningen gøre opmærksom herpå.

Forvaltningen er ikke forpligtet til at forelægge alle fagligt forsvarlige løsninger, og forvaltningen må godt i vurderingen af, hvilket forslag der skal forelægges, være lydhør over for politiske signaler, således at der forelægges forslag, som både er fagligt forsvarlige og forventeligt kan samle flertal.

Forvaltningen må således godt inddrage oplysninger om politiske tilkendegivelser i valget af løsninger, og det vil være naturligt og legitimt, at forvaltningen gør det. Med henblik herpå vil forvaltningen ofte søge retning i sagerne hos borgmesteren, som typisk repræsenterer flertallet i kommunalbestyrelsen, men forvaltningen kan også søge retning i sagerne i drøftelser med andre, herunder med den relevante udvalgsformand. Kommunalbestyrelsen og udvalgene kan ikke beslutte, at forvaltningen ikke må have drøftelser med medlemmer af kommunalbestyrelsen eller kun må have drøftelser med nogle – men ikke alle – medlemmer eller grupper med henblik på udformningen af forvaltningens forslag.

Forvaltningens pligt til at handle inden for almindelig faglighed forudsætter, at et valg, som forvaltningen har truffet ved udarbejdelsen af fx en indstilling, ikke fremstilles som et valg begrundet i faglighed, hvis der reelt er tale om, at forvaltningen mellem flere fagligt forsvarlige løsninger har valgt den, der forventes at kunne samle flertal.

5.1.2.2. Forvaltningens betjening af borgmesteren

Borgmesteren har en række ledelsesfunktioner efter lov om kommunernes styrelse. Borgmesteren er således formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget, og borgmesteren er herudover øverste daglige leder af administrationen. Det er endvidere ofte borgmesteren, der repræsenterer kommunen udadtil i forskellige sammenhænge.

Forvaltningen skal betjene borgmesteren i varetagelsen af disse funktioner.

Forvaltningens betjening af borgmesteren som formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget kan bl.a. omfatte udarbejdelse af tale- og beredskabspapir og pressemeddelelser, orientering om sagerne forud for den politiske behandling og en sådan sekretærbistand, som normalt ydes en forvaltningschef.

Derimod kan forvaltningen ikke betjene borgmesteren med hensyn til forhold, der ikke vedrører borgmesterens funktioner i kommunen, herunder i forhold til private eller partipolitiske aktiviteter. Både borgmesteren og forvaltningen må være opmærksomme på disse grænser. Det gælder også, når forvaltningen betjener borgmesteren som kommunens repræsentant udadtil fx i medierne, hvor fokus må holdes på den kommunale sag, der kommunikeres om.

5.1.2.3. Forvaltningens betjening af udvalgsformænd

Også formændene for de stående udvalg har krav på forvaltningens betjening i dette hverv, herunder i forbindelse formændenes indkaldelse og ledelse af udvalgenes møder.

Det er sædvanligt, at udvalgsformanden repræsenterer kommunen udadtil i nogle sager inden for udvalgets område. Forvaltningen skal i disse tilfælde betjene formanden som kommunens repræsentant.

5.1.2.4. Forvaltningens betjening af de enkelte medlemmer af kommunalbestyrelsen i visse situationer

Det er også en del af forvaltningens forudsatte handleområde at medvirke til, at medlemmerne af kommunalbestyrelsen kan benytte sig af de medlemsrettigheder, de har efter lov om kommunernes styrelse. Forvaltningen skal således fx medvirke til, at et medlem kan få indsigt i dokumenter, som medlemmet efter lovens § 9 har ret til sagsindsigt i.

Når medlemmer af kommunalbestyrelsen varetager hverv på kommunens vegne, som de er udpeget til af kommunalbestyrelsen eller et udvalg, skal forvaltningen også betjene dem i dette hverv. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte retningslinjer for den betjening, som medlemmerne ydes i sådanne hverv.

- *Læs mere om forvaltningens betjening af de kommunalpolitiske organer i afsnit IV.2.1.1-IV.2.1.6 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.*

5.1.3. Forvaltningens bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer

Den kommunale forvaltning skal som beskrevet i afsnit 5.1.2 betjene de kommunalpolitiske organer. Herudover kan kommunalbestyrelsen træffe beslutning om og fastsætte retningslinjer for forvaltningens bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.

Har kommunalbestyrelsen truffet beslutning om, at forvaltningen skal yde bistand til medlemmerne af kommunalbestyrelsen, har alle kommunalbestyrelsens medlemmer krav på den bistand, der ligger inden for rammerne af beslutningen, og forvaltningen er forpligtet til at yde denne bistand. Omvendt vil de enkelte medlemmer ikke, medmindre kommunalbestyrelsen har truffet beslutning om bistand til medlemmerne, have krav herpå, og forvaltningen vil ikke være forpligtet til at yde denne bistand. Se dog nedenfor om en praksis i kommunen.

Det er kun kommunalbestyrelsen, der har kompetence til at træffe beslutning om bistand til medlemmerne. Det betyder, at borgmesteren ikke kan tillade forvaltningen at yde anden bistand til medlemmerne end den, der følger af retningslinjer, som kommunalbestyrelsen har fastsat.

Medlemmernes ret til bistand fra forvaltningen kan dog også følge af en praksis i kommunen. Yder forvaltningen rent faktisk en sådan bistand, og har kommunalbestyrelsen accepteret denne praksis ved ikke at gribe ind, kan forvaltningen eller borgmesteren ikke standse det igen. En sådan praksis er således bindende i den forstand, at forvaltningen, hvis den har ydet et medlem bistand, ikke kan undlade at yde et andet medlem en tilsvarende bistand. Det vil kræve, at kommunalbestyrelsen træffer beslutning om at stoppe bistanden.

Lovbemærkningerne til § 8, stk. 6, i lov om kommunernes styrelse indeholder en opfordring til, at kommunalbestyrelsen drøfter og træffer beslutninger bl.a. om, hvorvidt og i hvilket omfang forvaltningen kan yde bistand til medlemmerne. Dette skal bl.a. ses på baggrund af, at det kan have stor betydning for, hvordan kommunalbestyrelsen arbejder og fungerer, om medlemmerne tilbydes bistand og i givet fald hvilken. Det skal også ses på baggrund af, at der vil være væsentlige forskelle fra kommunalbestyrelse til kommunalbestyrelse på, hvilke ønsker der er til bistanden, og at ønsker kan variere over tid, så en jævnlig genovervejelse af rammerne for bistanden kan være nødvendig eller i hvert fald gavnlig.

5.1.3.1. Omfanget af forvaltningens bistand til medlemmerne

Der gælder vide rammer for, hvor megen bistand fra forvaltningen kommunalbestyrelsen kan give sine medlemmer ret til.

I grundlaget for kommunalbestyrelsens beslutninger om en sådan bistand vil naturligt indgå, at bistand fra forvaltningen kan udgøre et større eller mindre træk på forvaltningens ressourcer.

Det må endvidere indgå, at forvaltningen fortsat skal kunne betjene de kommunalpolitiske organer, sådan at kommunen kan fungere som myndighed, jf. afsnit 5.1.2.

5.1.3.2 Indholdet af forvaltningens bistand til medlemmerne

Der gælder også vide rammer for indholdet af den bistand fra forvaltningen, som kommunalbestyrelsen kan beslutte, at medlemmerne kan få.

Bistanden kan således bl.a. bestå i fremskaffelse af nye eller eksisterende oplysninger, udarbejdelse af analyser af konsekvenserne af medlemmets forslag eller idéer, økonomiske og tekniske beregninger og konsekvensberegninger samt anden faglig og indholdsmæssig bistand. Sådan bistand kan fx ydes i forbindelse med udarbejdelse af medlemsforslag. Bistanden kan fx også bestå i administrativ, teknisk og praktisk bistand som fx sekretærbistand til kopieringsopgaver og kalenderadministration samt fx nedskrivning og renskrivning af forslag.

Dog skal bistanden naturligvis have relation til sager, der overhovedet kan behandles af kommunalbestyrelsen. Forvaltningen kan ikke bistå medlemmerne i deres egen- skab af privatpersoner, i deres erhverv eller deres partipolitiske virke.

Forvaltningen skal også, når den bistår de enkelte medlemmer af kommunalbestyrelsen, overholde de almindelige pligter, som gælder for forvaltningen, herunder sandhedspligten, pligten til at handle inden for rammerne af almindelig faglighed og pligten til at være partipolitisk neutral. Pligten til at være partipolitisk neutral indebærer bl.a., at embedsmændene ikke må lade deres egne (parti)politiske holdninger influere på deres bistand til medlemmerne. Pligten indebærer også, at forvaltningen ikke må rådgive eller bistå i forbindelse med konstitueringsdrøftelser i kommunen, ud over rent juridiske og valgtekniske forhold.

Kravet om forvaltningens partipolitiske neutralitet indebærer herudover, at forvaltningen ikke vil kunne give medlemmerne politisk rådgivning "på tværs af sager", herunder fx om, hvordan et medlem eller en gruppe ved at være fleksibel eller indtage en bestemt opfattelse i én sag, må forventes at kunne få flertal for sit forslag i en anden sag, sådan at medlemmerne hjælpes til at opnå kompromisser på tværs af flere sager.

Forvaltningen vil heller ikke kunne arbejde for at fremme de enkelte medlemmers politik over for offentligheden. Dog kan forvaltningen godt bidrage hertil i form af fx bidrag til medlemmets pressemeddelelser eller talepapirer, når bistanden alene omfatter oplysninger om indholdet af et forslag, dets juridiske og økonomiske konsekvenser m.v.

5.1.3.3. Nærmere om forvaltningens bistand til medlemmerne

I de retningslinjer, som kommunalbestyrelsen kan fastsætte om forvaltningens bistand til medlemmerne, kan indgå, hvordan bistanden kan ydes.

Fx kan det fastsættes, om bistanden skal gives skriftligt og/eller mundtligt, herunder sådan, at bistanden ydes i forbindelse med forvaltningens deltagelse i møder med medlemmer af kommunalbestyrelsen eller grupper heraf.

Som øverste daglige leder af forvaltningen har borgmesteren som udgangspunkt ret til at deltage i sådanne møder. Dog kan kommunalbestyrelsen fastsætte retningslinjer, som betyder, at borgmesteren ikke kan deltage, hvis det eller de medlemmer, der har anmodet om bistanden, ikke ønsker dette.

Et medlem af kommunalbestyrelsen kan efter reglerne om sagsindsigt få lov til at se dokumenter, som forvaltningen som led i sin bistand til andre medlemmer af kommunalbestyrelsen har forelagt eller forevist disse medlemmer.

Kommunalbestyrelsens retningslinjer om bistand fra forvaltningen skal indrettes sådan, at alle medlemmerne har lige mulighed for at benytte sig af den bistand, som tilbydes til medlemmerne.

Heri kan fx indgå, at det beslutes, at der alene ydes bestemte typer af bistand, eller at der lægges et tidsmæssigt loft over, hvor mange timer forvaltningen bruger på bistand pr. medlem.

Det indgår i kravet om ligebehandling, at alle medlemmer gøres bekendt med adgangen til at få bistand fra forvaltningen.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8, stk. 6, og i afsnit IV.2.3.1-IV.2.3.6.2 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.*

5.2. Udgiftsgodtgørelse og anden støtte

Kommunen skal godtgøre en række bestemte udgifter, som et medlem af kommunalbestyrelsen – herunder borgmesteren og udvalgsformænd – har afholdt i forbindelse med de møder m.v., der er beskrevet i lov om kommunernes styrelse – dvs. fx møder i kommunalbestyrelsen eller udvalgene, herunder de såkaldte § 17, stk. 4-udvalg og budgetseminarer efter lovens § 9 a m.v.

De udgifter, som medlemmerne har krav på at få dækket, omfatter udgifter til befordring, godtgørelse for fravær fra hjemstedet, udgifter forbundet med fysisk handicap og udgifter til pasning af syge nære pårørende.

Dog kan borgmesteren ikke modtage godtgørelse af udgifter til pasning af syge nære pårørende.

Forvaltningen vil kunne hjælpe med en afklaring af, hvilke betingelser der skal være opfyldt for, at der er krav på udgiftsgodtgørelse.

Kommunalbestyrelsen kan – ud over hvad der er pligt til at godtgøre – beslutte at godtgøre andre udgifter, som er forbundet med kommunalbestyrelsesmedlemmernes – herunder borgmesterens og udvalgsformænds – deltagelse i møder m.v. som led i det kommunale hverv eller beslutte at yde anden støtte i forbindelse hermed.

Kommunalbestyrelsen kan således træffe beslutning om at godtgøre de udgifter, der har nær tilknytning til hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem. Det kan fx være udgifter til kopiering, computer og/eller tablet, internetadgang samt telefon- og avisabonnement.

Det er en forudsætning, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne behandles lige med hensyn til udgiftsgodtgørelsen.

Kommunalbestyrelsen kan også træffe beslutning om at godtgøre fx udgifter til sekretærhjælp som alternativ til, at kommunens administration stiller sekretærbistand til rådighed.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 16, stk. 1 og 10-12, og i Indenrigs- og Sundhedsministeriets vederlagsvejledning.*

5.2.1. Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til borgmesteren

Borgmesteren har en række ledelsesfunktioner efter kommunestyrelsesloven: Ud over at være formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget er borgmesteren også øverste daglige leder af administrationen.

Det er også ofte borgmesteren, der repræsenterer kommunen udadtil i forskellige sammenhænge, herunder i medierne m.v.

En hensigtsmæssig varetagelse af disse funktioner kan begrunde et særligt behov for udgiftsgodtgørelse i forhold til borgmesteren.

Kommunalbestyrelsen kan – for at varetage kommunens interesse i, at borgmesteren har de bedst mulige kompetencer til at varetage sine opgaver for kommunen, herunder kompetencer af ledelsesmæssig karakter – beslutte at afholde udgifter, som har til formål at understøtte og udvikle borgmesterens kompetencer i relation til de opgaver, som borgmesteren varetager i den forbindelse.

Det kan fx være mediekurser eller sprogtræning, som kan være gavnligt for en borgmester, der naturligt optræder som kommunens talsperson i medierne. Det kan også være kurser, coachingforløb, uddannelsesforløb m.v., som kan ruste borgmesteren til at varetage den politisk-administrative ledelsesopgave.

- *Læs mere om borgmesterens funktioner i kommunen i §§ 30-31 a i lov om kommunernes styrelse og i afsnit IV.1.4 og IV.2.1.4 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.*

5.2.2. Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til udvalgsformænd

Med hensyn til udvalgsformænd gælder, at det – afhængig af lokale traditioner m.v. – også kan være udvalgsformanden, der kommunikerer kommunens politik inden for sit/sine ansvarsområder og repræsenterer kommunen udadtil i de relevante sammenhænge.

Det betyder, at der også kan være et særligt behov for, at kommunen afholder udgifter til kurser m.v., som har til formål at understøtte og udvikle udvalgsformænds kompetencer i relation til de opgaver, som disse varetager i forbindelse med hvervet som udvalgsformand.

Udvalgsformænd har dog ikke som borgmesteren del i den daglige ledelse af administrationen og har derfor ikke samme behov for kurser m.v. i ledelse.

Der kan ikke fastsættes faste rammer for omfanget af de udgifter, som kommunalbestyrelsen kan beslutte at afholde. Udgiften skal altid vurderes konkret, så der gøres de nødvendige overvejelser om, hvorvidt udgiften er relevant for varetagelsen af det konkrete hverv. Der skal endvidere være et rimeligt forhold mellem udgiften og formålet.

- *Læs mere om udvalgsformændenes funktioner i kommunen i § 22 i lov om kommunernes styrelse og i afsnit IV.1.5 og IV.2.1.5 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.*

6. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder og kontrolmuligheder m.v.

Dette kapitel handler om kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder i forhold til navnlig kommunens administration og borgmesterens ledelse. Enkelte af disse rettigheder er nærmere omtalt i de foregående kapitler. Det gælder bl.a. medlemmernes rettigheder under kommunalbestyrelsens møder og medlemmernes ret til at kræve en sag forelagt kommunalbestyrelsen (initiativretten).

6.1. Medlemmernes ret til oplysninger

6.1.1. Retten til sagsindsigt

Ethvert medlem af kommunalbestyrelsen har som led i sit hverv ret til at gennemse sagsmateriale, der i endelig form foreligger i kommunens administration.

Ønsket om sagsindsigt skal som udgangspunkt rettes til borgmesteren, der er øverste daglige leder af kommunens administration.

En kommune kan dog fastsætte retningslinjer eller have en praksis, hvorefter medlemmer af kommunalbestyrelsen har ret til at få behandlet (visse typer af) anmodninger om sagsindsigt efter henvendelse til ansatte i forvaltningen. En praksis som den nævnte er bindende for kommunen. Forvaltningen kan derfor ikke, hvis der i kommunen er en sådan praksis, undlade at behandle eller afslå en anmodning om sagsindsigt med den begrundelse, at den er indgivet til forvaltningen. Dette skyldes, at forvaltningen, når den træffer afgørelser om sagsindsigt i forhold til enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer, er bundet af det almindelige forvaltningsretlige lighedsprincip.

Retten til sagsindsigt skal bidrage til kommunalbestyrelsesmedlemmets varetagelse af sit hverv som medansvarlig for alle kommunens dispositioner. Det skal desuden gøre medlemmet i stand til effektivt at føre kontrol med den kommunale administration i det omfang, vedkommende finder det nødvendigt og ønskeligt. Retten til sagsindsigt skal endvidere understøtte medlemmets muligheder for gennem sit hverv at øve indflydelse på alle kommunens anliggender.

Kommunalbestyrelsesmedlemmerne gives derfor adgang til at se alt sagsmateriale, der vedrører kommunens anliggender, herunder fx oplysninger i enkeltsager, generelle sager og kommunens praksis inden for et bestemt administrationsområde.

Retten til sagsindsigt er knyttet til varetagelsen af hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem.

Et medlem, som er partsrepræsentant for en borger i kommunen skal være opmærksom på, at medlemmet vil være inhabilt, hvis borgerens sag skal behandles i kommunalbestyrelsen eller udvalg.

Kommunalbestyrelsesmedlemmer skal overordnet være opmærksomme på, at selv om der juridisk ikke er forbud mod at være partsrepræsentant for borgere i deres sager i kommunen, er det uhensigtsmæssigt. De kommunale medarbejdere, kommunalbestyrelsesmedlemmet møder som partsrepræsentant, vil opleve, at en af deres "arbejdsgivere" har en dobbeltrolle.

Sagsindsigten skal vedrøre en sag, der kan indbringes for kommunalbestyrelsen. Hvis det særligt følger af lovgivningen, at en kommunal sag ikke kan indbringes for kommunalbestyrelsen, har kommunalbestyrelsens medlemmer ikke ret til sagsindsigt.

Der stilles ikke krav om, at kommunalbestyrelsesmedlemmet skal kunne angive den eller de sager eller det materiale, der ønskes sagsindsigt i. Det skal bare være muligt ud fra begæringen at afgrænse det, som anmodningen omfatter.

Retten til sagsindsigt omfatter kun materiale, der foreligger i endelig form i forvaltningen på det tidspunkt, hvor anmodningen ekspederes. Det indebærer, at notater eller andre dokumenter, som på dette tidspunkt endnu ikke er endeligt udformet i forvaltningen, ikke er omfattet. Det betyder endvidere, at det enkelte medlem ikke har ret til at modtage sagsindsigt i materiale, der i endelig form måtte tilgå en sag, efter at anmodningen om sagsindsigt er behandlet. For at få indsigt i nyt materiale, må medlemmet indgive en ny anmodning om sagsindsigt.

Retten til sagsindsigt omfatter alle dokumenter i endelig form, der vedrører sagen, herunder indførsler i journaler, registre og andre fortegnelser. Materialet er omfattet, uanset om det befinder sig i centralforvaltningen eller i en kommunal institution.

Sagsmateriale, der ikke er udarbejdet af forvaltningen, men modtaget af kommunen fra eksterne private samarbejdspartnere, borgere eller andre offentlige myndigheder, foreligger altid i endelig form.

Sagsmateriale, der er udarbejdet af forvaltningen til forelæggelse for kommunalbestyrelsen eller et udvalg, foreligger i endelig form, når det er endeligt godkendt i forvaltningen med henblik på forelæggelsen.

Sagsmateriale, der er blevet vist til kommunalbestyrelsen, et kommunalt udvalg i en udvalgsstyret kommune eller enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer, anses for at foreligge i endelig form. Det følger af borgmesterens særlige rolle i en udvalgsstyret kommune, herunder som øverste daglige leder af administrationen med adgang til at føre tilsyn med alle dele af forvaltningen, at forelæggelse for borgmesteren i en udvalgsstyret kommune ikke i sig selv indebærer, at materiale foreligger i endelig form.

Retten omfatter også dokumenter, der er undtaget fra retten til aktindsigt efter lov om offentlighed i forvaltningen, herunder interne dokumenter, fortrolige oplysninger m.v. Særlige regler, der begrænser muligheden for at videregive bestemte oplysninger, kan dog begrænse retten til sagsindsigt.

Der gælder ikke særlige begrænsninger i kommunalbestyrelsesmedlemmets ret til at anvende eller videregive information, som er erhvervet ved benyttelsen af retten til sagsindsigt. Reglerne om tavshedspligt indebærer dog, som i alle andre sammenhænge, at fortrolige oplysninger modtaget som led i sagsindsigten ikke uberettiget kan videregives.

Borgmesteren kan begrænse retten til sagsindsigt, når det er nødvendigt af hensyn til sagernes ekspedition, eller når en adgang til sagsindsigt i øvrigt vil være forbundet med uforholdsmæssigt store vanskeligheder. Det kan være tilfældet, hvor en sags ekspedition ikke kan afvente kommunalbestyrelsesmedlemmets gennemgang, eller hvor det vil være forbundet med uforholdsmæssigt store vanskeligheder at fremskaffe materialet. Det kan fx være, hvis der er tale om ældre akter, eller det kræver et meget stort ressourceforbrug.

Borgmesteren er også i dette tilfælde underlagt kommunalbestyrelsens beslutninger. Det vil sige, at medlemmet kan indbringe borgmesterens afgørelser om sagsindsigt for kommunalbestyrelsen.

Hvis behandlingen af anmodninger om sagsindsigt er henlagt til forvaltningen, vil forvaltningens afslag på eller begrænsning af adgangen til sagsindsigt altid kunne indbringes for borgmesteren. I det omfang borgmesteren fastholder afslaget, vil det kunne indbringes for kommunalbestyrelsen.

Medlemmet har ret til at få tilsendt en kopi af det sagsmateriale, som den pågældende har ret til sagsindsigt i. Kommunalbestyrelsen kan dog fastsætte nærmere retningslinjer for udøvelsen af denne ret, herunder begrænsninger i retten hertil, når det findes nødvendigt. Kommunalbestyrelsens begrænsning af retten til at modtage kopi kan ske ved fastsættelse af generelle retningslinjer eller i konkrete tilfælde. Begrænsning kan typisk ske, hvis kopiering vil være meget ressourcekrævende.

Som omtalt i kapitel 3 kan kommunalbestyrelsen beslutte, at materiale til medlemmerne kun formidles elektronisk. En sådan beslutning kan også omfatte materiale, som et medlem har ret til sagsindsigt i.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8 a, § 9 og § 11, stk. 1.*

6.1.2. Retten til at forevise materialet til andre

Det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem har som udgangspunkt ret til at vise det materiale, som medlemmet har fået tilsendt til et kommunalbestyrelses- eller udvalgsmøde, til personer, der ikke er medlemmer af kommunalbestyrelsen. Medlemmet har herved mulighed for at forberede en sag med bistand fra sagkyndige. Dette giver dog ikke ret til at videregive fortrolige oplysninger. Muligheden for at forberede en sag med bistand fra sagkyndige er således begrænset af reglerne om tavshedspligt.

Ansaret for, at der ikke uberettiget videregives fortrolige oplysninger, påhviler det enkelte medlem. Materiale, der fremlægges til kommunalbestyrelsens møder for åbne døre, vil sjældent indeholde fortrolige oplysninger. Materiale vedrørende sager, der behandles for lukkede døre, må ikke vises til andre, hvis der herved sker videregivelse af fortrolige oplysninger.

6.1.3. Retten til at få tilsendt materiale fra andre udvalg

Ethvert medlem af kommunalbestyrelsen har ret til, efter anmodning, at få tilsendt dagsordener og udskrifter af beslutningsprotokoller, der udsendes til medlemmer af udvalg, som den pågældende ikke selv er medlem af. Retten til at få tilsendt dagsordener og udskrifter kan dog være begrænset af reglerne om tavshedspligt. Efter anmodning i det enkelte tilfælde har medlemmet også ret til sagsmateriale i samme omfang som udvalgets medlemmer. Medlemmet kan, efter anmodning herom, således modtage det samme materiale om en sag, som udvalgsmedlemmerne modtager.

Retten til at få tilsendt udvalgsmateriale fra andre udvalg omfatter kun økonomiudvalget og de stående udvalg. Retten skal desuden ses i sammenhæng med retten til sagsindsigt, jf. kapitel 6.1.1. Uanset henvisningen til reglerne om tavshedspligt kan et medlem således få indsigt i alt sagsmateriale, herunder fortrolige oplysninger, der foreligger i endelig form i kommunens administration, om en udvalgssag, der kan forelægges kommunalbestyrelsen.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 9 og § 20, stk. 6.*

6.1.4. Retten til at besøge institutioner

Som kommunalbestyrelsesmedlem har man ret til at besøge kommunens institutioner, så man på første hånd kan tale med brugerne, ansatte og pårørende. Man har dog ikke ret til at komme uanmeldt. Henvendelser fra medlemmer om sådanne besøg må ske gennem borgmesteren, som i sin egenskab af øverste daglige leder er ansvarlig for tilrettelæggelsen af forvaltningsarbejde, herunder prioriteringen af dens opgaver.

6.2. Andre medlemsrettigheder

6.2.1. Retten til at forlange ekstraordinært møde afholdt

1/3 af kommunalbestyrelsens medlemmer kan forlange, at et ekstraordinært møde skal afholdes. Formålet er at beskytte et mindretal i den situation, hvor borgmesteren og flertallet i kommunalbestyrelsen ikke ønsker at afholde et møde. Borgmesteren kan ligeledes bestemme, at der skal afholdes et ekstraordinært møde. Uanset hvem der har ønsket mødet afholdt, er det borgmesteren, der fastsætter tid og sted herfor.

Borgmesteren har pligt til at lade det ekstraordinære møde afholde så hurtigt som muligt efter modtagelsen af et ønske herom og at tage hensyn til mindretallets ønske om afholdelse af mødet.

Varslet til et ekstraordinært møde skal dog normalt være mindst fire hverdage, idet dagsordenen for kommunalbestyrelsens møde skal udsendes senest fire hverdage før mødet. Hvis der ikke er enighed i kommunalbestyrelsen, kan fristen alene fraviges, hvis sagen ikke kan udsættes. Vurderingen af, hvorvidt sagen kan udsættes, træffes ved flertalsbeslutning.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 8, stk. 2, 4 og 5.*

6.2.2. Standsningsretten

Et medlem af et udvalg kan standse udførelsen af en beslutning, som udvalget har truffet. Det gøres ved, at medlemmet på mødet til beslutningsprotokollen erklærer, at medlemmet ønsker sagen indbragt til afgørelse af kommunalbestyrelsen.

Dette er en vidtgående mindretalsbeskyttelsesregel, som fraviger det almindeligt gældende flertalsprincip. Den giver det enkelte medlem ret til at gribe ind i sagsbehandlingen. Retten gælder i økonomiudvalget og de stående udvalg.

Udøvelsen af standsningsretten skal være rettet imod en udvalgsbeslutning og gælder fx ikke i forhold til udvalgets tilkendegivelser af rent informativ karakter. Reglen gælder alle beslutninger med undtagelse af beslutninger, der efter lovgivningen ikke kan indbringes for kommunalbestyrelsen, og med undtagelse af processuelle beslutninger, som ikke har virkning udadtil, som fx beslutninger om indhentelse af flere oplysninger. Processuelle beslutninger, som standsningsretten ikke kan udøves overfor, omfatter også økonomiudvalgets eventuelle udmeldinger til de stående udvalg i forbindelse med forberedelsen af kommunens budgetforslag samt udvalgsbeslutninger om et medlems habilitet. Derimod omfatter standsningsretten udvalgsbeslutninger, der har virkning udadtil i forhold til kommunen, herunder beslutning om høring af eksterne myndigheder eller borgere om et kommunalt forslag, som udvalget har godkendt som det, der skal danne grundlag for høringen.

Standsningsretten forudsætter ikke nogen mangel ved udvalgsbeslutningen og gælder uden hensyn til, om forsinkelsen af beslutningens udførelse kan indebære ulemper eller omkostninger for kommunen. Sådanne negative følger må søges undgået ved at indkalde kommunalbestyrelsen ekstraordinært.

Det er en forudsætning for udøvelsen af standsningsretten, at medlemmet har været helt eller delvist til stede under udvalgets behandling af den pågældende sag. Der er ikke krav om, at medlemmet har stemt imod beslutningen. Medlemmet behøver ikke at begrunde sin anvendelse af standsningsretten. Det skal dog klart angives – ved en erklæring til beslutningsprotokollen – at beslutningen ønskes indbragt for kommunalbestyrelsen til afgørelse. Medlemmet kan indtil kommunalbestyrelsesmødet frafalde standsningsretten. Dette har den virkning, at udvalgets beslutning står ved magt.

Et medlems udnyttelse af standsningsretten hindrer ikke udvalget i at genoptage behandlingen af sagen og træffe en ny beslutning eller afgive en ændret indstilling til kommunalbestyrelsen.

Retten til at standse udførelsen af et udvalgs beslutning og forlange spørgsmålet indbragt til afgørelse for kommunalbestyrelsen indebærer, at kommunalbestyrelsen i givet fald har pligt til at træffe afgørelse om, hvorvidt den standsede beslutning skal udføres.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 23.*

6.2.3. Retten til at indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virksomhed for udvalget og formandens oplysningspligt

Ethvert udvalgsmedlem kan indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virksomhed for udvalget. Formanden skal meddele udvalget de oplysninger, udvalget forlanger.

Et udvalgsmedlem har efter loven alene ret til at indbringe spørgsmål vedrørende formandens virksomhed for udvalget. Der er dog intet til hinder for, at et udvalg, fx i sin forretningsorden, bestemmer, at udvalgsmedlemmerne skal have ret til at indbringe spørgsmål inden for udvalgets område for udvalget – svarende til den initiativret, som medlemmerne har i forhold til kommunalbestyrelsen.

Som nævnt skal formanden meddele udvalget de oplysninger, udvalget forlanger. Det er udvalgets flertal, der bestemmer, hvilke oplysninger udvalgsformanden skal afgive. Udvalget kan fastsætte en frist for afgivelsen af oplysningerne. Det følger af almindelige kommunalretlige grundsætninger, at oplysningerne skal være korrekte, og at de ikke må være vildledende.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 22 stk. 3.*

6.3. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes kontrolmuligheder

6.3.1. Generelt om borgmesterens virke og forholdet til kommunalbestyrelsen

Borgmesteren skal meddele kommunalbestyrelsen de oplysninger, denne forlanger. Borgmesteren er – med de begrænsninger, der følger af lovgivningen – i enhver henseende underlagt kommunalbestyrelsens beslutninger.

Borgmesteren har en række beføjelser og kompetencer. Som tidligere nævnt er borgmesteren ansvarlig for at indkalde og lede kommunalbestyrelsens møder. Borgmesteren kan endvidere afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne, som ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl. Borgmesteren er desuden formand for økonomiudvalget.

Borgmesteren har den øverste daglige ledelse af kommunens administration. Det er borgmesteren, der fordeler sagerne til de pågældende udvalg og drager omsorg for, at sager, der kræver beslutning af kommunalbestyrelsen, forelægges denne med eventuelle erklæringer.

Borgmesteren fører kontrol med sagernes ekspedition og kan udfærdige forskrifter herfor. Herudover sørger borgmesteren for, at ingen udgift afholdes eller indtægt oppebæres uden bevilling. Det er borgmesterens pligt som øverste daglige leder af kommunens administration at sørge for ekspeditionen og udførelsen af alle kommunalbestyrelsens lovligt trufne beslutninger. Borgmesteren skal også sørge for, at udvalgenes beslutninger bliver iværksat. Borgmesteren har ansvaret for, at den kommunale administration fungerer i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens og udvalgenes beslutninger.

Borgmesteren har endvidere ansvaret for, at alle formelle forhold vedrørende sags ekspeditionen er i orden. Dvs. at der er ansat tilstrækkeligt kvalificeret personale til løsningen af kommunens opgaver, at de ansatte følger god forvaltningsskik, at der internt tilrettelægges hensigtsmæssige arbejdsrutiner og kontrolprocedurer, samt at der sikres den fornødne koordination mellem sammenhængende sagsområder.

Borgmesteren har dog ikke i sin egenskab af øverste daglige leder af administrationen nogen kompetence med hensyn til sagernes indhold. Borgmesteren har således ikke instruktionsbeføjelse over for ansatte med hensyn til, hvordan sagerne skal afgøres, eller hvilke indstillinger der skal forelægges udvalget og kommunalbestyrelsen.

Borgmesteren har heller ikke kompetence til at give direktiver med hensyn til beslutninger om konkrete sagsbehandlingsskridt, fx afgørelse af spørgsmål om ansattes habilitet i forhold til en sag, spørgsmål om indhentelse af udtalelser og fremsendelse af oplysninger til partshøring eller spørgsmål om meddelelse af aktindsigt. Borgmesteren kan heller ikke som øverste daglige leder omgøre administrative afgørelser.

Borgmesterens rolle som formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget og øverste daglige leder af forvaltningerne giver heller ikke borgmesteren ret til at gribe ind i eller omgøre udvalgenes eller forvaltningens beslutninger og dispositioner, hvis de er i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens og/eller udvalgenes beslutninger.

Borgmesteren har ikke umiddelbart indflydelse på de stående udvalgs beslutninger. Borgmesteren har ret til at overvære udvalgs møderne, selvom borgmesteren ikke er medlem, og borgmesteren kan sammenkalde udvalg til drøftelse af sager af fælles interesse. Endelig kan borgmesteren standse behandlingen af en sag under et udvalgs område og pålægge udvalget at indbringe sagen for kommunalbestyrelsen. Det skal sikre, at der ikke træffes beslutninger i udvalgene, som et flertal i kommunalbestyrelsen ikke er enige i.

Kommunalbestyrelsen vil ikke kunne gøre indgreb i de beføjelser, som borgmesteren har efter lov om kommunernes styrelse. Det gælder også de beføjelser, som borgmesteren har som øverste leder af administrationen. Kommunalbestyrelsen er dog ikke afskåret fra at træffe beslutning af generel karakter om kommunens administrative forhold. Kommunalbestyrelsen kan således tage stilling til – og eventuelt tilsidesætte – borgmesterens konkrete beslutninger om forvaltningens indretning, arbejdstilrettelæggelse m.v., så længe der ikke herved sker en begrænsning i borgmesterens almindelige adgang til at udøve de funktioner, der tilkommer ham/hende som øverste daglige leder af kommunens administration. Kommunalbestyrelsen vil også kunne pålægge borgmesteren at ekspedere en konkret sag på en nærmere angiven måde.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 11, stk. 1, 2, pkt., § 18, stk. 1, § 30, § 31, stk. 1 og 3 og § 31 a.*

6.3.2. Kontrol med de beslutninger, borgmesteren træffer på kommunalbestyrelsens vegne

Borgmesteren har kompetence til at afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne, når sagen ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl.

Det er i første omgang borgmesteren, som må afgøre, om en sag ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl. Den betingelse, at en sag ikke må give anledning til tvivl, er kun opfyldt, hvis borgmesteren anser sagen for utvivlsom og også skønner, at alle de øvrige medlemmer af kommunalbestyrelsen vil anse sagen for utvivlsom. Det er ikke tilstrækkeligt, at der uden tvivl er flertal i kommunalbestyrelsen for en bestemt løsning.

Beslutninger, som efter loven skal træffes af kommunalbestyrelsen på et møde, kan aldrig træffes af borgmesteren på kommunalbestyrelsens vegne.

Kommunalbestyrelsen kan ikke foretage generelle indskrænkninger i borgmesterens kompetence til at afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne. Det udelukker dog ikke, at kommunalbestyrelsen for så vidt angår borgmesterens kompetence til at afgøre sager, der ikke giver anledning til tvivl, kan bestemme, at enkelte sager eller sagstyper altid skal forelægges kommunalbestyrelsen til afgørelse. Det præciseres således, at disse sager er af en sådan beskaffenhed, at betingelsen om, at sagen ikke giver anledning til tvivl, ikke er opfyldt.

Borgmesteren har pligt til senest på førstkommande ordinære møde i kommunalbestyrelsen at orientere, når han/hun har truffet en afgørelse på kommunalbestyrelsens vegne efter nævnte regler. Det kræves alene, at borgmesteren orienterer kommunalbestyrelsen om afgørelsen, og der er ikke særlige krav til indholdet af orienteringen. Orienteringen behøver ikke at ske på det førstkommande ordinære møde, men kan ske forinden.

Ønsker et medlem af kommunalbestyrelsen en drøftelse af afgørelsen, kan vedkommende i medfør af sin initiativret indbringe spørgsmålet for kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen kan – når dette ikke i øvrigt er i strid med lovgivningen – godt give borgmesteren videregående beføjelser til at træffe afgørelser på sine vegne, men dette kræver enighed i kommunalbestyrelsen.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 11, stk. 1, og § 31, stk. 1 og 2.*

6.3.3. Kontrolmuligheder i forhold til kommunens regnskab

6.3.3.1. Kommunalbestyrelsens behandling af kommunens årsregnskab

Kommunens årsregnskab aflægges af økonomiudvalget til kommunalbestyrelsen. Der findes nærmere regler om kommunens regnskabsaflæggelse i bekendtgørelsen om kommunernes budget, regnskabsvæsen, revision m.v.

Kommunalbestyrelsen afgiver årsregnskabet til revisionen. Beslutningen herom skal træffes af kommunalbestyrelsen på et møde og kan ikke overlades til et udvalg eller til administrationen. Kommunalbestyrelsens beslutning om afgivelse af årsregnskabet til revision indebærer en stillingtagen til, om regnskabet med bilag foreligger i den foreskrevne form, så det kan undergives revision. Denne beslutning indebærer derimod ikke nogen godkendelse af regnskabet.

Kommunalbestyrelsens behandling af årsregnskabet ved afgivelsen heraf til revisionen betyder, at alle kommunalbestyrelsesmedlemmer har mulighed for at gøre sig bekendt med årsregnskabet, når det foreligger fra økonomiudvalget.

Medlemmerne har mulighed for at stille forslag om, at der skal gives revisionen særlige instrukser i forbindelse med afgivelsen af regnskabet, fx om nærmere undersøgelser af bestemte områder. Medlemmerne vil ligeledes have mulighed for at stille forslag om ændrede eller supplerende bemærkninger til regnskabet eller om ændring af regnskabsprocedurer for fremtiden, hvis der, fx som følge af overskredne bevillinger, findes at være anledning hertil.

Revisionens beretning om årsregnskabet meddeles økonomiudvalget og – for så vidt angår bemærkninger, der ikke umiddelbart henhører under økonomiudvalget – også det relevante stående udvalg.

Når revisionens årsberetning foreligger, træffer kommunalbestyrelsen på et møde afgørelse med hensyn til de fremkomne bemærkninger og regnskabets godkendelse. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke overlade denne beslutning til andre. Herved sikres det blandt andet, at den samlede kommunalbestyrelse tager stilling til revisionens bemærkninger og regnskabets endelige godkendelse, og at offentligheden orienteres om det. Kommunalbestyrelsen skal således træffe en egentlig beslutning om, hvorvidt revisionens bemærkninger giver anledning til at foretage videre og i givet fald hvad. Det er ikke tilstrækkeligt, at kommunalbestyrelsen tager revisionens bemærkninger til efterretning.

Kommunalbestyrelsesmedlemmerne har mulighed for at stille forslag i kommunalbestyrelsen om eventuelle konkrete foranstaltninger til at sikre fremtidig overholdelse af bevillinger eller ændrede regnskabsprocedurer. Kommunalbestyrelsesmedlemmerne kan endvidere stille forslag om andre reaktioner som følge af fx afvigelser mellem budgettets bevillinger og indholdet af det endelige årsregnskab.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 45.*

6.3.3.2. Særligt vedrørende delberetninger fra revisionen

Revisionen afgiver som omtalt en årsberetning om revisionen af kommunens årsregnskab. Revisionen afgiver i øvrigt delberetninger, når det er foreskrevet, eller når revisionen finder det hensigtsmæssigt. Også delberetninger skal afgives til økonomiudvalget og eventuelt også til relevante fagudvalg. Kommunalbestyrelsen behandler herefter delberetningerne i et møde. Dette svarer til, hvad der gælder for årsberetningen.

Kommunalbestyrelsens behandling af delberetninger kan således også give kommunalbestyrelsesmedlemmer anledning til at fremsætte forslag i relation til eksempelvis budgetoverholdelse og regnskabsprocedurer. Proceduren for behandlingen af revisionens delberetninger er fastsat i bekendtgørelsen om kommunernes budget, regnskabsvæsen, revision m.v.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 42 stk. 4.*

6.3.3.3. Udsendelse af revisionsberetninger senest syv dage efter modtagelsen

Borgmesteren skal senest syv dage efter kommunens modtagelse af en revisionsberetning sørge for, at den udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer.

Dette gælder såvel årsberetningen som delberetninger og sikrer, at det enkelte medlem af kommunalbestyrelsen bliver orienteret umiddelbart efter kommunens modtagelse af en beretning fra revisionen. Det enkelte medlem og kommunalbestyrelsen vil herefter kunne tage stilling til, om delberetningen giver behov for en foreløbig drøftelse i kommunalbestyrelsen forud for den behandling i udvalg og kommunalbestyrelse, som lovgivningen kræver.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 42 b.*

6.3.3.4. Mundtlig forelæggelse af revisionsberetninger

Revisionen har adgang til mundtligt at forelægge sine beretninger for kommunalbestyrelsen. Mindst en fjerdedel af kommunalbestyrelsens medlemmer har ret til at kræve en sådan forelæggelse. Der er ikke noget krav om, at anmodningen om mundtlig forelæggelse af en revisionsberetning skal ske i forlængelse af revisionens afgivelse af beretningen eller af kommunalbestyrelsens medlemmers modtagelse heraf.

Borgmesteren fastsætter tid og sted for forelæggelsen af en revisionsberetning. Det antages at skulle ske så hurtigt som muligt efter modtagelsen af anmodningen herom. Borgmesteren skal samtidig sørge for, at en indkaldelse og det fornødne materiale til revisionens forelæggelse udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage inden forelæggelsen. Fristen kan kun overskrides, hvis forelæggelsen ikke kan udsættes. Undtagelse fra fristen kan fx ske, hvis der umiddelbart efter anmodningen til borgmesteren om mundtlig forelæggelse af beretningen for kommunalbestyrelsen, skal afholdes møde i økonomiudvalget eller kommunalbestyrelsen, hvor der skal træffes beslutning om eventuelle dispositioner på baggrund af revisionens beretning. I sådanne tilfælde skal borgmesteren sørge for, at det fornødne materiale sendes til medlemmerne snarest muligt.

Forelæggelsen af revisionsberetningen er ikke et egentligt kommunalbestyrelsesmøde, men en orientering fra revisionens side. Forelæggelsen er således ikke åben for offentligheden. Kommunalbestyrelsen kan dog tillade, at andre end medlemmerne og revisionens repræsentanter, fx særlige sagkyndige eller ansatte i kommunen, deltager i forelæggelsen.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere ikke træffe beslutninger under forelæggelsen. De oplysninger, der kommer frem, kan give det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem og kommunalbestyrelsen anledning til at overveje, om der er behov for at tage særlige initiativer i anledning af revisionens bemærkninger ud over det, som den ordinære behandling af beretningen i kommunens udvalg og kommunalbestyrelse har givet eller kan give anledning til.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 42 c.*

6.4. Reglerne om fritagelse, suspension og afsættelse af borgmesteren

Den nyvalgte kommunalbestyrelse vælger sin formand – borgmesteren – ved flertalsvalg på det konstituerende møde. Både valget af borgmesteren og kommunalbestyrelsens næstformand (næstformænd) har virkning for hele funktionsperioden.

Kommunalbestyrelsen kan efter anmodning fra borgmesteren fritage borgmesteren fra sit hverv, men dette kan tidligst ske umiddelbart før det tidspunkt, som fritagelsen skal have virkning fra. En beslutning eller en aftale om tidsbegrænsning af borgmesterens valgperiode vil således ikke være retligt bindende, heller ikke selvom borgmesteren selv har tilsluttet sig den.

Hvis en borgmester forsætligt eller groft uagtsomt har tilsidesat en pligt, der påhviler vedkommende i medfør af lov om kommunernes styrelse, kan kommunalbestyrelsen beslutte ved almindeligt flertal at fratage borgmesteren de opgaver, som pligttilsidesættelsen vedrører, og overlade opgaverne til et andet kommunalbestyrelsesmedlem.

Hvis en borgmester forsætligt eller groft uagtsomt har tilsidesat en pligt, der påhviler vedkommende i medfør af lov om kommunernes styrelse, kan kommunalbestyrelsen, hvis pligttilsidesættelsen er særlig grov, beslutte ved almindeligt flertal at afsætte borgmesteren. Kommunalbestyrelsen indgiver i givet fald en begrundet indstilling til det valgnævn, der er nedsat i medfør af lov om valg til Folketinget. Nævnet skal herefter vurdere, om betingelserne for afsættelse er opfyldt. Det betyder, at det er op til kommunalbestyrelsen at beslutte, om der skal tages initiativ til at iværksætte en proces, der kan lede frem til borgmesterens afsættelse. Valgnævnet skal alene vurdere, om betingelserne for afsættelse af borgmesteren er opfyldt, ikke om det er et hensigtsmæssigt skridt.

Endvidere kan kommunalbestyrelsen over for Valgnævnet begære suspension af borgmesteren, når denne er tiltalt for et strafbart forhold med en strafferamme på fire år eller derover. Suspension forudsætter i disse tilfælde, at lovovertredelsen vil medføre tab af borgmesterens valgbarhed i tilfælde af domfældelse i overensstemmelse med anklageskriftet, og at suspension i øvrigt ikke kan anses for betænkelig. Det er Valgnævnet, der vurderer, om betingelserne for suspension er opfyldt.

Kommunalbestyrelsen kan desuden under visse betingelser afsætte borgmesteren, hvis kommunalbestyrelsen ikke har tillid til borgmesteren. Mistilliden skal have baggrund i borgmesterens tilsidesættelse af den agtelse og værdighed, som hvervet kræver. Afsættelse på grund af kvalificeret mistillid kræver, at mindst ni tiendedele af kommunalbestyrelsens samtlige medlemmer ved to behandlinger af sagen står bag en vedtagelse om afsættelse af borgmesteren og begrundelsen herfor. Det vil dog altid være tilstrækkeligt, at samtlige andre kommunalbestyrelsesmedlemmer end borgmesteren stemmer for en afsættelse. Borgmesteren har mulighed for at indbringe kommunalbestyrelsens vedtagelse om afsættelse på grund af mistillid for Valgnævnet. Valgnævnet vurderer herefter, om kommunalbestyrelsens vedtagelse om afsættelse har været lovlig.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 6 og § 7, stk. 2, og §§ 66-66 d.*

6.5. Regler om beskyttelse af kommunalbestyrelsesmedlemmers e-mail m.v.

En kommune er ikke berettiget til at gå ind i et kommunalbestyrelsesmedlems e-mails eller sms'er, som medlemmet har modtaget eller sendt med fx en e-mailkonto eller en mobiltelefon, som medlemmet har fået stillet til rådighed af kommunen. Det er dog en forudsætning for denne beskyttelse, at kommunalbestyrelsesmedlemmet har brugt sin e-mail m.v. som led i sit hverv som kommunalbestyrelsesmedlem.

7. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes pligter

7.1. Mødepligt og stedfortræderindkaldelse ved forfald

7.1.1. Mødepligt og lovligt forfald

Enhver, der er opstillet som kandidat og vælges som medlem af en kommunalbestyrelse, er som udgangspunkt forpligtet til at modtage valget som kommunalbestyrelsesmedlem. Det følger af lov om kommunale og regionale valg, der også indeholder bestemmelser om, hvordan kommunalbestyrelsen kan fritage et medlem for valget, hvis vedkommende af en række nærmere angivne grunde har rimelig grund til at ønske sig fritaget.

Lov om kommunale og regionale valg indeholder desuden regler om, at man ikke længere kan sidde i kommunalbestyrelsen, hvis man fraflytter kommunen. Ved midlertidig fraflytning på op til 6 måneder kan man indtage sin plads igen, når man vender tilbage. Det giver mulighed for studieophold eller længere forretningsrejser, men man skal huske at oplyse om fraflytningen – og ønsket om at vende tilbage.

Kommunalbestyrelsesmedlemmer har som udgangspunkt pligt til at modtage valg til formand eller næstformand for kommunalbestyrelsen, til udvalg, kommissioner, bestyrelser og lign. og til at udføre hverv, som kommunalbestyrelsen pålægger dem.

Pligten til at udføre hvervet i funktionsperioden indebærer navnlig, at der som udgangspunkt er mødepligt i kommunalbestyrelsen og i udvalg. Mødepligten omfatter også de seminarer, der afholdes efter § 9 a i lov om kommunernes styrelse, og revisionens mundtlige fremlæggelse af revisionsberetninger.

Mødepligten indebærer bl.a., at der ikke i kommunalbestyrelsen kan indgås clearingaftaler i forbindelse med afstemninger.

Selvom der er mødepligt, kan et medlem godt have lovligt forfald, og medlemmet har ikke altid pligt til at lade kommunalbestyrelsesarbejdet komme i første række.

Hverken mødepligten eller spørgsmålet om, hvornår der foreligger lovligt forfald, er direkte beskrevet i lov om kommunernes styrelse. Loven nævner dog en række omstændigheder, der kan begrunde, at et medlem har lovligt forfald. Her er nævnt helbredstilstand, graviditet, barsel, adoption, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger eller lignende.

Et medlem, som er forhindret i at deltage i et kommunalbestyrelsesmøde, skal meddele borgmesteren dette inden mødet.

Et kommunalbestyrelsesmedlem er valgt for hele valgperioden, medmindre medlemmet mister sin valgbarhed eller opnår fritagelse for medlemshvervet.

Det gælder også, selv om medlemmet forlader det parti eller den liste, vedkomme- de er valgt for, og bliver løsgænger eller medlem af et andet parti eller en anden liste. Også valg til udvalgshverv har virkning for hele valgperioden. Der kan derfor ikke vælges et nyt medlem til et udvalg eller ske omkonstituering af udvalgene med den begrundelse, at et medlem skifter parti eller liste eller bliver løsgænger.

- *Læs mere i lov om kommunale og regionale valg, §§ 100, 102 og 103, lov om kommunernes styrelse, § 7, § 9 a, § 15, stk. 2, § 17, stk. 3, og § 42 c samt normalforretningsordenen for kommuner, § 2.*

7.1.2. Forfaldsgrunde

Lovligt forfald, der kan begrunde stedfor- træderindkaldelse, forudsætter, at med- lemmet af en lovlig forfaldsgrund er forhin- dret i at varetage hvervet.

Nedenfor anføres nogle vejledende be- mærkninger til de lovlige forfaldsgrunde, der er nævnt i lov om kommunernes sty- relse.

Helbredstilstand:

Et medlem kan være lovligt forhindret i at møde pga. sygdom. En nærtstående persons sygdom kan også begrunde lovligt fravær.

Barsel eller adoption:

Dette kan begrunde lovligt forfald både for kvindelige og mandlige medlemmer.

Andet offentligt hverv:

Hvis et medlem har pligt til at varetage et andet offentligt hverv, kan dette begrunde lovligt forfald. Dette kan fx være hverv som regionsrådsmedlem.

Ved sådanne hverv vil det ofte være op til medlemmet selv at beslutte, hvilket hverv som varetages, og hvilket hverv der i den konkrete situation meddeles forfald til.

Dette gælder også hvervet som folketings- medlem. I andre tilfælde kan det følge af det pågældende hvervs nærmere indhold, at det har forrang. Her kan eksempelvis peges på hverv som nævning, domsmand eller militær indkaldelse.

Forretninger:

Pligter som følge af et ansættelsesforhold kan begrunde lovligt forfald. Et medlem er således ikke forpligtet til at gøre brug af den betingede ret til fravær fra arbejdet til at varetage kommunalbestyrelsesarbejde. Også selvstændige erhvervsinteresser kan begrunde fravær fra kommunalbestyrel- sesarbejdet, hvis det er nødvendigt for at undgå alvorlig ulempe eller tab.

Eller lignende:

Tilføjes angiver, at de anførte grunde ikke er udtømmende. Eksempelvis kan fra- vær på grund af studier være en lovlig for- faldsgrund. Det samme gælder afholdelse af ferie. Der er i den forbindelse ikke noget krav om, at medlemmet skal have optjent ferie efter ferielovens regler.

Da medlemmet skal være forhindret i at varetage hvervet, udgør i hvert fald afhol- delse af ferie på bopælen i kommunen ikke i sig selv lovligt forfald. Men et medlem, der afholder ferie i sit hjem, kan naturlig- vis være lovligt forhindret i at varetage sit hverv af en anden grund.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 15, stk. 2 og § 16 b.*

7.1.3. Stedfortræderindkaldelse ved forfald i kommunalbestyrelsen

Den stedfortræder, som efter nedenstå- ende regler kan eller skal indkaldes til kommunalbestyrelsesmødet, er den sted- fortræder, der ifølge valgopgørelsen står øverst på stedfortræderlisten for den kan- didatliste, den pågældende er valgt på. Det gælder også, hvor stedfortræderen eller medlemmet efter valget er udrådt af det parti, som vedkommende var opstillet for.

Når et medlem på grund af sin helbredstil- stand er forhindret i at deltage i et møde i kommunalbestyrelsen, kan de medlem- mer, der er valgt på den samme kandidat- liste, kræve stedfortræderen indkaldt til mødet.

Muligheden for stedfortræderindkaldelse til et enkelt møde gælder også ved et medlems forfald til det konstituerende møde eller 2. behandlingen af kommunens årsbudget. Kravet er her blot, at der skal være tale om lovligt forfald. Der henvises til ovenstående om lovlige forfaldsgrunde. Der kan efter denne regel indkaldes en stedfortræder ved et medlems lovlige for- fald i alle tilfælde, hvor kommunalbesty- relsen behandler konstitueringsspmå og til kommunalbestyrelsens endelige be- handling af årsbudgettet.

I de nævnte tilfælde er det de valgte med- lemmer på kandidatlisten, som – i sidste instans ved flertalsafgørelse – bestem- mer, om stedfortræderen skal indkaldes. Er alene det forhindrede medlem valgt på kandidatlisten, kan stedfortræderen kræve sig indkaldt, hvis medlemmet – fx på grund af sygdom – er ude af stand til at fremsæt- te krav herom. Beslutningen skal træffes i det enkelte tilfælde, og medlemmerne på listen kan ikke generelt beslutte, at stedfor- træder altid eller aldrig skal indkaldes.

Borgmesteren har desuden pligt til at ind- kalde stedfortræderen for et medlem, der har lovligt forfald til sine kommunale hverv, når dette må forventes at vare mindst en måned. Dette omfatter ethvert lovligt forfald. Det er den forventede varighed af forfaldet, som er afgørende for, om sted- fortræderen skal indkaldes. I de nævnte tilfælde er det borgmesteren, og ikke de valgte medlemmer på kandidatlisten, der bestemmer, om stedfortræderen skal ind- kaldes.

Når det lovlige forfald forventes at vare mindst en måned, skal borgmesteren indkalde stedfortræderen, uanset på hvilken måde borgmesteren får oplysning om forfaldet. Det enkelte medlem har dog pligt til at melde forfald.

Kommunalbestyrelsen kan i styrelsesvedtægten træffe bestemmelse om, at borgmesteren skal indkalde stedfortræderen ved lovligt forfald af kortere varighed end en måned. Hvis der er en bestemmelse herom i styrelsesvedtægten, har borgmesteren samme pligt som ved længerevarende forfald til at indkalde stedfortræderen, når forfaldsgrunden ventes at have mindst den varighed, som kommunalbestyrelsen har fastsat. Kommunalbestyrelsen kan i styrelsesvedtægten fastsætte, at stedfortræder skal indkaldes ved ethvert lovligt forfald, uanset varighed.

I alle tilfælde af stedfortræderindkaldelse træffer kommunalbestyrelsen beslutning om, hvorvidt betingelserne for stedfortræderindkaldelse er opfyldt. Det omfatter bl.a. spørgsmål om, hvorvidt der foreligger lovligt forfald, og om det er rette stedfortræder, der er indkaldt.

Det er en del af borgmesterens pligter som mødeleder at sørge for, at der foreligger de fornødne oplysninger og dokumentation, så kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om godkendelse af stedfortræderindkaldelsen.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 15, stk. 1, 2 og 4.*

7.1.4. Stedfortræderindkaldelse ved forfald i udvalg

Når et udvalgsmedlem har forfald af en forventet varighed af mindst en måned, kan den valggruppe, der har valgt medlemmet, bestemme, at et andet medlem indtræder i udvalget, så længe hindringen varer. Det er uden betydning, om forudsætningerne for valggruppens dannelse efterfølgende er ændret, fx derved at en eller flere af deltagere i valggruppen har ændret politisk tilhørsforhold.

Det er den valggruppe, der har valgt medlemmet til udvalget, som afgør, om betingelserne for at indkalde en stedfortræder er opfyldt. Hvis det medlem, der har forfald, også er medlem af kommunalbestyrelsen – således som det fx er tilfældet for medlemmer af stående udvalg og økonomiudvalget – vil gruppen dog kun kunne indkalde en stedfortræder, hvis betingelserne for at indkalde stedfortræder i kommunalbestyrelsen er opfyldt. Det er altså normalt ikke muligt at have lovligt forfald i udvalg og fortsat deltage i kommunalbestyrelsens møder.

Stedfortræderen skal også opfylde de betingelser, som gælder for at være medlem af det pågældende udvalg. For så vidt angår økonomiudvalget og de stående udvalg skal vedkommende altså være medlem af kommunalbestyrelsen.

Hvis valggruppen ønsker at indkalde den stedfortræder (for det medlem, der har forfald), som indkaldes til kommunalbestyrelsen, kan dette først ske, når kommunalbestyrelsen har godkendt stedfortræderindkaldelsen. Valggruppen kan i stedet vælge at indkalde et andet medlem af kommunalbestyrelsen som stedfortræder i økonomiudvalget eller et stående udvalg.

Kommunalbestyrelsen kan fastsætte i styrelsesvedtægten, at valggruppen kan indkalde en stedfortræder ved lovligt forfald i et udvalg af kortere forventet varighed end en måned. Dette gælder dog kun, hvis kommunalbestyrelsen har truffet beslutning om stedfortræderindkaldelse i kommunalbestyrelsen ved forfald af kortere forventet varighed end en måned. Varigheden af det forventede forfald i udvalg, som kan begrunde stedfortræderindkaldelse, kan heller ikke være kortere end varigheden af det forventede forfald, som kan begrunde stedfortræderindkaldelse i kommunalbestyrelsen. Dette er for at hindre, at der kan indkaldes en stedfortræder i udvalg i tilfælde, hvor der ikke kan indkaldes en stedfortræder i kommunalbestyrelsen. Er de nævnte betingelser opfyldt, er der dog mulighed for stedfortræderindkaldelse alene i et enkelt udvalgsmøde. Dette kan ske, hvis der efter kommunens styrelsesvedtægt skal ske stedfortræderindkaldelse ved forfald til et enkelt møde i kommunalbestyrelsen, og det samme er fastsat, for så vidt angår udvalgsmøder.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 15, stk. 2, 2. pkt., og § 28, stk. 2.*

7.2. Fortabelse af valgbarhed

Et medlem af kommunalbestyrelsen fortaber sin valgbarhed, hvis medlemmet:

- er idømt en ubetinget eller betinget fængselsstraf,
- er dømt til anbringelse i institution eller til forvaring efter straffelovens §§ 68-70, eller
- ubetinget er frakendt førerretten til bil (efter færdselslovens § 126).

Fortabelsen af valgbarheden regnes fra datoen for den endelige dom eller den udenretslige vedtagelse.

Et medlem mister dog ikke sin valgbarhed, hvis der er gået 3 år, efter at straffen er udstået, ophævet, eftergivet eller bortfaldet. Såfremt straffen er ubetinget fængsel på over 6 måneder, eller vedkommende er idømt forvaring, er fristen dog 5 år. En betinget fængselsstraf medfører kun tab af valgbarhed i den valgperiode, hvor straffen er idømt.

Konsekvensen af, at et medlem har mistet sin valgbarhed på grund af straf, er, at medlemmet ikke kan indtræde i kommunalbestyrelsen. Hvis medlemmet allerede var indtrådt ved tabet af valgbarheden, må vedkommende udtræde. En kandidat kan dog under alle omstændigheder altid stille op til valget, uanset om vedkommende tidligere måtte være straffet og har mistet sin valgbarhed. Bliver kandidaten valgt, kan denne dog først indtræde i kommunalbestyrelsen, når vedkommende igen er valgbar. I den mellemliggende periode varetager stedfortræderen hvervet.

Et medlem af en kommunalbestyrelse skal skriftligt underrette borgmesteren, hvis vedkommende på valgdagen ikke er valgbar på grund af straf, eller hvis vedkommende efterfølgende mister sin valgbarhed på grund af straf.

Den siddende borgmester har pligt til skriftligt at orientere de nyvalgte medlemmer af kommunalbestyrelsen om deres pligt til at underrette borgmesteren om fortabelse af deres valgbarhed.

7.3. Inhabilitet

At være inhabil som kommunalpolitiker betyder, at man ikke må deltage i en sags behandling, fordi man har en særlig tilknytning til sagen ud over arbejdet i kommunalbestyrelsen. Eksempelvis hvis sagen omhandler en selv, ens familie, ens egen arbejdsplads eller virksomhed. Reglerne om inhabilitet er til for at forhindre, at private interesser bevidst eller ubevidst overtrumfer de almene interesser, man er valgt til at varetage på kommunens vegne. Samtidig er reglerne til for at beskytte kommunalpolitikere fra mistanke om magtmisbrug og for at opretholde tilliden til det politiske system.

Det er vigtigt at understrege, at man ikke er inhabil, bare fordi man interesserer sig for en sag. Politikere vælges netop, fordi de har noget på hjertet – og engagementet i en sag kommer tit, fordi man har kendskab til området.

Selvom man skulle blive erklæret inhabil, må man stadig udtale sig om sagen – også i pressen – men man må ikke deltage i sagens behandling i kommunalbestyrelsen. Der er to former for inhabilitet: speciel inhabilitet, som betyder, at man ikke må deltage i behandlingen af en specifik sag, og generel inhabilitet, som betyder, at man ikke kan varetage en bestemt post, fordi man har interesser, et job eller en position, der vil føre til en række specielle inhabilitetstilfælde.

7.3.1. Generel inhabilitet

Spørgsmålet om generel inhabilitet skal man forholde sig til i forbindelse med kommunens konstituering og ved udpegelse af tillidsposter undervejs i valgperioden.

- Man er blandt andet inhabil i forhold til at bestride en bestemt post i følgende tilfælde:

- Kommunaldirektøren kan ikke samtidig sidde i byrådet i den kommune, han arbejder i. Bliver han valgt, må han fratræde stillingen som kommunaldirektør.
- Borgmesteren må ikke være ansat i kommunen, og vedkommende kan ikke samtidig være formand for regionsrådet. Alle andre medlemmer af kommunalbestyrelsen må godt være ansat i kommunen.
- Man kan ikke sidde i et udvalg, hvis man samtidig selv – eller ens ægtefælle – er ansat som chef med ledelsesansvar på området. Eksempelvis kan en skoleleder ikke sidde i kommunens børne- og ungeudvalg. Dette er for at forhindre, at man vælges til en post, hvor man i realiteten er sin egen eller sin ægtefælles chef. Har man orlov fra stillingen, kan man godt sidde i udvalget.
- Man må ikke sidde i økonomiudvalget, hvis man er ansat i kommunens økonomi eller personaleforvaltning eller har en lederstilling, der er underlagt forvaltningen. Desuden er de øverste embedsmænd i de enkelte forvaltninger udelukket fra økonomiudvalget. Igen gælder reglen også, hvis det er ens ægtefælle, der bestrider posten.
- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 6, stk. 3, og § 29.*

7.3.2. Speciel inhabilitet

Et kommunalbestyrelsesmedlem kan have en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om sagen.

De almindelige regler om speciel inhabilitet findes i forvaltningsloven. Uden for det område, som er direkte omfattet af forvaltningsloven, finder principperne i forvaltningsloven tilsvarende anvendelse.

Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er afskåret fra at deltage i en sags behandling, hvis vedkommende har et sådant forhold til sagen eller dens parter, at det, ud fra en generel vurdering, kan vække tvivl om, hvorvidt den pågældende vil kunne behandle sagen på en upartisk måde.

En beslutning om at anse et kommunalbestyrelsesmedlem for inhabilt indebærer ingen tilkendegivelse om, at det pågældende medlem konkret må antages at ville lægge vægt på usaglige hensyn.

Formålet med inhabilitetsreglerne er således ikke alene at sikre, at den enkelte sag behandles korrekt, men også, at der ikke skabes mistillid til den offentlige forvaltning.

Samtidig skal det sikres, at der ikke i unødigt omfang lægges hindringer i vejen for, at kommunalbestyrelsesmedlemmer kan deltage i sagsbehandlingen i kommunalbestyrelsen og i kommunalbestyrelsens udvalg som repræsentanter for almindelige synspunkter eller interesser, der kan være grundlaget for deres valg.

Afgørelsen af inhabilitetsspørgsmål beror på en samlet vurdering, hvor forskellige hensyn skal afvejes over for hinanden.

Et kommunalbestyrelsesmedlem er som udgangspunkt inhabilt i forhold til en konkret sag, når:

- medlemmet har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er, eller tidligere i samme sag har været, repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- medlemmets nærtstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagen eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,

- medlemmet deltager i ledelsen af eller i øvrigt har en nær tilknytning til et selskab, en forening eller en anden privat juridisk person, der har en særlig interesse i sagens udfald,
- sagen vedrører klage over eller udøvelse af kontrol eller tilsynsvirksomhed over for en anden offentlig myndighed, og medlemmet tidligere hos denne myndighed har medvirket ved den afgørelse eller ved gennemførelsen af de foranstaltninger, som sagen angår, eller
- der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om medlemmets upartiskhed.

Det forhold, at et kommunalbestyrelsesmedlem har en generel eller ideelt betonet interesse i en bestemt sags udfald, kan ikke normalt føre til, at medlemmet må anses som inhabilt i forhold til den pågældende sag. At et kommunalbestyrelsesmedlem har udtalt sig om sin opfattelse af en sag før dennes behandling i kommunalbestyrelsen medfører heller ikke, at der foreligger inhabilitet.

Inhabilitet foreligger ikke, hvis der, som følge af interessens karakter eller styrke, sagens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen, ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Forvaltningslovens principper om inhabilitet gælder også i forhold til sager af generel karakter, fx struktur, plan- og budgetbeslutninger. Jo mere generel en sag er, desto stærkere skal et kommunalbestyrelsesmedlems interesse i sagens udfald imidlertid være, for at inhabilitet kan komme på tale.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 14, stk. 1, og forvaltningsloven, § 3, stk. 1 og 2.*

7.3.3. Eksempler vedrørende speciel inhabilitet

I det foregående afsnit er reglerne om, hvornår der foreligger speciel inhabilitet, beskrevet mere generelt. I det følgende nævnes nogle eksempler på reglernes betydning i praksis:

- Man står frit til at stemme på sig selv ved valg til poster i kommunalbestyrelsen – også selvom posten giver et honorar.
- Hvis man som kommunalbestyrelsesmedlem også er valgt til bestyrelsen for et kommunalt fællesskab, er man som udgangspunkt ikke inhabil, hvis kommunalbestyrelsen træffer beslutning om vederlag for varetagelsen af hvervet i det kommunale fællesskab, eller hvis beslutningen træffes af bestyrelsen for det kommunale fællesskab.

- Et medlem kan ikke deltage i kommunalbestyrelsens behandling af spørgsmålet om, hvorvidt betingelserne for midlertidig indkaldelse af stedfortræder for vedkommende er opfyldt. Dette gælder også i forhold til fritagelse for hverv.
- Et medlem, som er ansat i kommunen, er ikke inhabil, alene fordi en sag omhandler det område, som man er ansat inden for. Berører sagen vedkommandes ansættelses- eller arbejdsforhold på særlig vis, kan der dog være tale om inhabilitet.
- Der skal meget til, før man kan erklæres inhabil i generelle sager. Man er ikke inhabil i drøftelser om undervisningsniveauet i kommunens skoler, selvom man har børn i skolen. Diskuterer kommunalbestyrelsen en omlægning af hovedgaden, er man kun inhabil, hvis man har økonomiske interesser på spil – eksempelvis hvis man ejer en virksomhed, hvis økonomi vil blive påvirket væsentligt.
- Medlemskab af en interesseorganisation eller forening fører normalt ikke til inhabilitet. Et medlem af en spejderforening kan godt være med til at bevilge flere penge til kultur- og fritidsaktiviteter. Skal der derimod træffes beslutning om, hvorvidt netop kommunalbestyrelsesmedlemmets spejdergruppe skal have støtte, kan man være inhabil, hvis man deltager i spejderforeningens ledelse som fx bestyrelsesmedlem. Hvis man blot er menigt medlem, vil man som udgangspunkt ikke være inhabil.

- Varetager man en bestyrelsespost i en virksomhed, institution eller lignende, er man inhabil, når kommunen behandler sager, hvor virksomheden, institutionen m.v. har en særlig interesse. En vigtig undtagelse er dog, at man ikke er inhabil, hvis man er udpeget af kommunalbestyrelsen til at sidde i den pågældende bestyrelse, fx i et kommunalt fællesskab. Der kan dog være særlige tilfælde, hvor man alligevel er inhabil, fx i sager, hvor der er modsatrettede interesser mellem kommunalbestyrelsen og selskabet.
- Man må godt varetage flere offentlige hverv og behandle samme sag i flere forskellige sammenhænge, medmindre der er et modsætningsforhold mellem institutionerne. Man kan eksempelvis godt sidde i både kommunalbestyrelsen og regionsrådet – men i sådanne tilfælde må man ikke deltage i behandlingen af en sag, hvor kommunalbestyrelsen og regionsrådet indgår privatretlige aftaler.

7.3.4. Underretningspligt om forhold, der kan give anledning til tvivl om habiliteten

Et kommunalbestyrelsesmedlem skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis der foreligger forhold, som kan give anledning til tvivl om vedkommendes habilitet.

Borgmesteren eller kommunalbestyrelsen er i almindelighed ikke forpligtet til at søge de faktiske forhold nærmere belyst i tilfælde, hvor et kommunalbestyrelsesmedlem tilkendegiver, at vedkommende anser sig for inhabil. Hvis spørgsmålet ønskes undergivet forhandling, kan medlemmet imidlertid ikke undslå sig fra – at meddele nærmere oplysninger om det eller de forhold, der kan rejse tvivl om den pågældendes inhabilitet.

Inhabilitetsgrunde kan fremtræde som mere eller mindre åbenbare. Ved inhabilitet som følge af tilknytning til selskaber m.v. vil det fx ofte være vanskeligt for udenforstående at gennemskue de omstændigheder, der eventuelt kan begrunde inhabilitet. Men også i andre situationer vil den berørte selv være den eneste – eller i hvert fald den nærmeste – til at være (og gøre) opmærksom på eventuelle inhabilitetsgrunde.

En undtagelse fra underretningspligten følger af forvaltningsloven i tilfælde, hvor det er åbenbart, at forholdet er uden betydning. Undtagelsesbestemmelsen må fortolkes snævert, dels fordi det er af stor betydning, at alle omstændigheder af blot nogen relevans bringes frem til vurdering, dels fordi der sjældent vil være særlige hensyn, som kan tale imod oplysning om de pågældende forhold.

Medlemmets egen, subjektive vurdering af forholdets (manglende) betydning er ikke afgørende.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 14, stk. 2, og forvaltningslovens § 6, stk. 1.*

7.3.5. Betydningen af inhabilitet

Den, der er inhabil i forhold til en konkret sag, må ikke træffe afgørelse, deltage i afgørelsen eller i øvrigt medvirke ved behandlingen af den pågældende sag. Sammenholdt med, at kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt et medlem har en sådan interesse i en sag, at han er udelukket fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om sagen, betyder dette, at et kommunalbestyrelsesmedlem, der er inhabil i forhold til en konkret sag, er udelukket fra at beskæftige sig med sagen i alle stadier af dens behandling.

Medlemmet kan derimod godt deltage i selve kommunalbestyrelsens behandling og afgørelse af, hvorvidt medlemmet er inhabilt.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 14, stk. 1, forvaltningslovens § 3, stk. 3, og normalforretningsordenen, § 8.*

7.3.6. Stedfortræderindkaldelse ved inhabilitet

Såfremt et medlem må forventes at blive erklæret inhabil i forhold til en sag, der skal behandles på kommunalbestyrelsens møde, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste, kræve stedfortræderen indkaldt til at deltage i sagens behandling.

Det er de valgte medlemmer på kandidatlisten, som – i sidste instans ved flertalsafgørelse – bestemmer, om stedfortræderen skal indkaldes. Er kun det inhabile medlem valgt på den pågældende liste, kan vedkommende begære stedfortræderen indkaldt. Stedfortræderen kan ikke begære sig selv indkaldt.

Hvis kommunalbestyrelsen træffer beslutning om et medlems inhabilitet, uden at stedfortræderen er indkaldt, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste, kræve sagen udsat til det efterfølgende kommunalbestyrelsesmøde. Dette gælder dog ikke, hvis 2/3 af de tilstedeværende medlemmer modsætter sig det, eller hvis en udsættelse vil medføre overskridelse af frister, der er fastsat i lovgivningen eller af andre myndigheder.

Reglen skal ses i lyset af, at det følger af forvaltningsloven, at et inhabilt medlem kan deltage i behandlingen af en sag i tilfælde, hvor behandlingen af sagen ikke uden væsentlig skade for offentlige eller private interesser kan udsættes, og hvor kommunalbestyrelsen ellers ville miste sin beslutningsdygtighed. Er et inhabilt medlem som følge heraf berettiget til at deltage i behandlingen af en sag, opstår der ikke spørgsmål om stedfortræderindkaldelse og derfor heller ikke spørgsmål om udsættelse af sagen efter ovennævnte regel.

Hvis behandlingen af sagen kan udsættes uden væsentlig skade for offentlige eller private interesser, kan et inhabilt medlem ikke deltage, uanset om kommunalbestyrelsen mister sin beslutningsdygtighed.

I dette tilfælde opstår der spørgsmål om stedfortræderindkaldelse og eventuel udsættelse af sagen som følge af medlemmets inhabilitet.

Et kommunalbestyrelsesmedlem, der er inhabil i forhold til en sag, må heller ikke deltage i udvalgsbehandlingen heraf. Kommunalbestyrelsen kan i styrelsesvedtægten bestemme, at den valggruppe, der har valgt et udvalgsmedlem, som må forventes at blive erklæret inhabil i forhold til en sag, der skal behandles i udvalget, kan bestemme, at et andet medlem i givet fald indtræder i udvalget ved sagens behandling. Stedfortræderindkaldelse ved inhabilitet i udvalg forudsætter således, at kommunalbestyrelsen i styrelsesvedtægten har valgt denne ordning.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 14, stk. 3 og 4, § 28, stk. 3, og forvaltningslovens § 4, stk. 2.*

7.4. Tavshedspligt

7.4.1. Reglerne om tavshedspligt

Som kommunalbestyrelsesmedlem er man omfattet af reglerne om tavshedspligt.

Det betyder, at man ikke må røbe fortrolige oplysninger fra den offentlige forvaltning over for almenheden eller uvedkommende privatpersoner. Det gælder både under og efter varetagelsen af hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem.

Det er strafbart for den, der virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, urettiligt at videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som den pågældende har fået kendskab til igennem virket i offentlig tjeneste eller hverv. Strafbarheden forudsætter dog forsæt til at videregive eller udnytte en oplysning, der er tavshedsbelagt. I særlige tilfælde kan hensynet til berettiget varetagelse af en åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv medføre, at oplysninger, der normalt er omfattet af tavshedspligten, alligevel kan videregives. Der kan også i medfør af andre lovbestemmelser følge en direkte forpligtelse til at videregive bestemte oplysninger.

- *Læs mere i straffeloven, § 152 og §§ 152 c-152 f, forvaltningsloven, § 2, stk. 3, og § 27.*

7.4.2. Tavshedsbelagte oplysninger

Efter straffeloven er en oplysning fortrolig – og er dermed undergivet reglerne om tavshedspligt – når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Uden for de tilfælde, hvor det direkte fremgår af lov eller anden gyldig bestemmelse, at en oplysning er fortrolig, vil det således bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om en oplysning må anses for fortrolig og derfor er undergivet tavshedspligt.

Det er ikke muligt at give en komplet opregning af, hvilke hensyn og interesser der kan medføre, at en oplysning vil være undergivet tavshedspligt. Oplysninger om følgende forhold er dog i medfør af forvaltningsloven undergivet tavshedspligt:

- enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold, fx oplysninger om helbredsforhold, strafbare forhold, og indtægts- og formueforhold, herunder fx oplysninger om skattegæld og oplysninger om, at en person har modtaget en ydelse af en bestemt størrelse fra det offentlige, hvis oplysningen i øvrigt afslører noget om den pågældendes privatøkonomi som sådan,
- tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold el.lign., for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller virksomhed, oplysningerne angår, at oplysningerne ikke videregives (det kan bl.a. være overvejelser om en virksomheds påtænkte omstrukturering, strategiske overvejelser eller lignende, for så vidt en hemmeligholdelse er af væsentlig betydning for den pågældende virksomhed), statens sikkerhed eller rigets forsvar,
- oplysninger, som ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolige,
- rigets udenrigspolitiske interesser,
- forebyggelse, efterforskning og forfølgning af lovovertrædelser,

- gennemførelse af offentlig kontrol-, regulerings- eller planlægningsvirksomhed eller af påtænkte foranstaltninger i henhold til skatte- og afgiftslovgivningen, fx en myndigheds interne kontrolforanstaltninger i form af revision, en myndigheds kontrolvirksomhed med hensyn til virksomheder og enkeltpersoner, interne overvejelser om en myndigheds fysiske planlægningsvirksomhed samt den politiske og økonomiske planlægning i videre forstand,
- det offentlige økonomiske interesser, fx hemmeligholdelse af det offentlige fremstillings- og forretningsmetoder, besiddelse af teknisk- og forretningsmæssig viden (knowhow), det offentlige indgåelse af kontraktforhold samt deltagelse i forhandlinger m.v.
- *Læs mere i forvaltningsloven, § 27, stk. 1-4.*

7.4.3. Særligt vedrørende udvalgs møder

Forhandlinger i kommunalbestyrelsens forskellige udvalg anses som udgangspunkt for at være af fortrolig karakter. Der antages derfor at gælde en tavshedspligt, for så vidt angår oplysninger om de synspunkter, vurderinger og argumenter m.v., der fremføres af andre mødedeltagere under udvalgsdrøftelserne.

Tavshedspligten antages dog ikke at være til hinder for, at et udvalgsmedlem refererer et udvalgs forhandlinger over for medlemmerne af den politiske gruppe i kommunalbestyrelsen (partiet), som den pågældende tilhører. Denne adgang har løsgængere eller enkeltmandsgrupper selvsagt ikke. Et udvalgsmedlem kan frit referere egne udtalelser og forslag under en forhandling i et udvalg.

Tavshedspligten omfatter desuden ikke oplysninger om en sags faktiske omstændigheder, som fremkommer under et udvalgs møde. Det gælder, uanset om sådanne oplysninger under udvalgs mødet kommer fra udvalgsformanden, udvalgets øvrige medlemmer eller forvaltningen. Oplysninger om en sags faktiske omstændigheder kan imidlertid være omfattet af tavshedspligten, hvis oplysningerne efter en konkret vurdering i medfør af de almindelige regler om tavshedspligt må anses for at være fortrolige.

Oplysninger om, hvor mange medlemmer der har deltaget i udvalgets behandling af en bestemt sag, og oplysninger om, hvilke af udvalgets medlemmer der har stemt for henholdsvis imod en bestemt beslutning, anses ikke for at være af fortrolig karakter. Det samme gælder oplysninger om medlemmers afvigende mening, der er tilført beslutningsprotokollen.

7.3.4. Om kommunalbestyrelsesmedlemmers kommunikation med borgere m.v.

Kommunens kommunikation med borgere, virksomheder m.v. om sager, som kommunen behandler eller skal behandle som myndighed, skal foregå via den kommunale forvaltning.

Hvis man som kommunalbestyrelsesmedlem modtager en henvendelse fra en borger eller virksomhed i sin kommunale eller private mailkonto, kan det derfor være relevant at overveje, om henvendelsen skal videregendes til den kommunale forvaltning.

Som kommunalbestyrelsesmedlem kan man frit udveksle almindelige oplysninger i sin kommunikation med borgere m.v.

Hvis man som kommunalbestyrelsesmedlem har behov for at udveksle fortrolige oplysninger med borgere m.v. elektronisk, og dette i øvrigt er berettiget, skal man være opmærksom på, at man ikke må sende fortrolige oplysninger ved ukrypterede e-mails over åbne netværk. Hvis man fx ønsker at besvare en borgers e-mail, som indeholder fortrolige oplysninger fra borgeren, bør man starte en ny mailtråd op, hvor de fortrolige oplysninger ikke fremgår.

7.5. Pligt til at føre tilsyn

Kommunalpolitikere har normalt ikke pligt til at være aktivt kontrollerende over for kommunens forvaltning. Rettighederne til sagsindsigt og til at rejse spørgsmål er til for at støtte arbejdet som politiker i kommunalbestyrelsen, ikke for, at man skal agere vagthund over for hele forvaltningen. Dette er – ud over økonomiudvalget – borgmesterens ansvar som øverste daglige leder af forvaltningen.

Der er dog undtagelser. Bliver man klar over, at kommunen handler ulovligt eller forsømmer at gøre noget, som kommunen har pligt til, skal man som kommunalbestyrelsesmedlem reagere. Reaktionspligten kan opstå på baggrund af kritiske revisionsberetninger, udtalelser fra anke- og tilsynsmyndigheder eller fra Folketingets Ombudsmand.

Man kan reagere på mistanken om det ulovlige forhold ved at orientere borgmesteren (eller udvalgsformanden eller den ansvarlige direktør for det forvaltningsområde, som sagen falder ind under) om sagen. Herefter er det vedkommendes pligt at tage hånd om sagen. Man har mulighed for at bringe sagen op på et kommunalbestyrelsesmøde.

7.6. Kommunaltilsynet

Ankestyrelsen fører tilsyn med, at kommunerne overholder de regler, der særligt gælder for offentlige myndigheder – det såkaldte kommunaltilsyn. Ankestyrelsens tilsyn viger dog, hvis der er en særlig klage- eller tilsynsmyndighed, der kan tage stilling til den konkrete sag. Ankestyrelsen kan fx rejse en tilsynssag på baggrund af en henvendelse fra en borger eller en virksomhed, eller Ankestyrelsen kan selv blive opmærksom på en sag gennem omtale i medierne. Ankestyrelsen beslutter selv, om der er tilstrækkelig anledning til at rejse en tilsynssag.

Ankestyrelsens mest anvendte reaktion i tilsynssager er en vejledende udtalelse om, hvad der er gældende ret. Kommunerne vil normalt rette sig efter sådan en udtalelse. Ankestyrelsen har dog også en række sanktionsmuligheder, som fx at annullere en klart ulovlig kommunal beslutning eller at pålægge tvangsbøder til de medlemmer, der er ansvarlige for, at kommunalbestyrelsen undlader at udføre en foranstaltning, som den efter lovgivningen har en klar pligt til at udføre. Det kunne fx være en pligt til at efterleve en afgørelse fra en særlig klagemyndighed. Et medlem har pligt til at stemme for en beslutning, som kommunalbestyrelsen har pligt til at træffe. Og medlemmet har pligt til at stemme imod et forslag til en ulovlig beslutning.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet kan som overordnet tilsynsmyndighed tage en sag op til behandling, som Ankestyrelsen har udtalt sig om som tilsynsmyndighed, når ministeriet skønner, at sagen er af principiel eller generel betydning eller har alvorlig karakter.

Ministeriet har de samme reaktionsmuligheder som Ankestyrelsen.

- *Læs mere om kommunaltilsynet i lov om kommunernes styrelse, kapitel VI og VII.*

7.7. Strafansvar

Kommunalbestyrelsesmedlemmer er underlagt et individuelt strafansvar for grove pligtforsømmelser. Et kommunalbestyrelsesmedlem, der forsætligt eller groft uagtsomt gør sig skyldig i grov tilsidesættelse af de pligter, som den pågældendes hverv medfører, kan straffes med bøde. Strafansvaret omfatter ikke kun de pligter, der påhviler medlemmerne som medlemmer af kommunalbestyrelsen og dens udvalg, men også de pligter, der er pålagt det enkelte medlem som medlem af kommissioner, bestyrelser og lignende. Det er Anklagemyndigheden, der vurderer, om der skal rejses tiltale.

- *Læs mere i lov om kommunernes styrelse, § 61.*

Stikordsregister

§ 17, stk. 4-udvalg 19, 42

A

Afgørelse af sager 28 ff
Afstemning 38 ff
Afsættelse af borgmester 54
Afvigende mening 33, 41, 64
Afvikling af valg 40
Afvisning af sager 35
Ansvar 9, 10, 11, 21
Arbejdsdeling 12, 42
Arbejdstilrettelæggelse 52
Arbejdsvilkår 21, 39

B

Beslutningsdygtighed 39, 62
Beslutningsgrundlag 23, 31
Beslutningsprotokol 40
Bistand fra forvaltningen 45

C

Cirkulation 27, 28

D

Dagsorden 26, 30, 32 ff
Delegation 12, 29, 30
Delegationsforbud 29
Den politiske proces 16, 23

E

Ekstraordinære kommunal-
bestyrelsesmøder 26, 27, 33, 50
Elektronisk formidling 36
Elektronisk formidling af materiale 36
Elektronisk udveksling af materiale 36 ff
Enkeltssager 48

F

Fagudvalg 12, 54
Flertalsafgørelse 57, 62
Flertalsvalg 40
Forfaldsgrund 57, 58
Formandens oplysningspligt 51
Forslag til beslutning 40
Forslag til dagsorden 33, 34, 39
Forsyningsselskaber 18
Fortabelse af valgbarhed 58 ff
Forvaltningens betjening 42 ff
Fravær fra arbejdet 14, 57
Frist for udsendelse af materiale 32
Fritagelse af borgmesteren 54

G

Generel inhabilitet 59

H

Hovedforslag 40

I

Indstilling 12, 27, 29, 35, 40, 43, 44, 51, 52, 55
Inhabilitet 59 ff
Initiativret 30, 32, 51, 53
Input udefra 18
Intern delegation 29

K

Kodeks for forvaltningens rådgivning 42
Kommandobro 17
Kommunalbestyrelsens ansvar 10
Kommunalbestyrelses-
medlemmernes rettigheder
og kontrolmuligheder 48
Kommunalt anliggende 29
Kommunaltilsynet 65
Kommunens regnskab 53
Kommunens samarbejder 9
Kommunernes rolle og opgaver 9
Kontrol med borgmesterens
beslutninger 52 ff
Kontrol med kommunens regnskab 53
Kontrolmuligheder 48, 51, 53
Krydspres 18

L

Lovligt forfald 56 ff
Lukkede døre 27, 31, 50, 61

M

Maskinrum 17
Materiale fra andre udvalg 50
Medansvar 16, 40, 41
Mindretalsbeskyttelse i lov 32
Mindretalsudtalelser 41
Mødeformer 21
Mødefrekvens 26
Mødeindkaldelse 38
Mødeledelse 38
Mødeleder 35, 38, 40, 58
Mødeplan 26 ff, 38
Mødepligt 38, 39, 56

O

Officialprincippet 31
Oplysningspligt 51
Ordinære møder 26, 28, 38

P

Pligter 43, 45, 56, 57, 58, 65
Pligt til at føre tilsyn 65
Politisk ledelse 17
Procedureforslag 31

R

Rammerne for det politiske arbejde 21
Repræsentation i andre bestyrelser
og politiske fora 13
Ret til at besøge institutioner 50
Ret til at forevise materialet til andre 50
Ret til at forlange ekstraordinært
møde afholdt 50
Ret til at få afvigende mening tilført
beslutningsprotokol 41
Ret til at få ordet til dagsordenen 39
Ret til at få ordet til ethvert dags-
ordenspunkt 39
Ret til at få tilsendt materiale fra
andre udvalg 50
Ret til oplysninger 48
Ret til sagsindsigt 48
Revision 53, 54

S

Sagsindsigt 37, 44, 46, 48 ff
Sagsoplysning 43
Samspil mellem kommunalbestyrelsen
og forvaltningen 21, 23
Sekretærbistand 44, 45, 46
Speciel inhabilitet 59, 60, 61
Standsningsret 50
Stedfortræderindkaldelse 56 ff
Stemmeflerhed 40
Strafansvar 65
Stående udvalg 12, 26, 27, 30, 32, 40, 42,
43, 44, 50, 53, 58
Suspension og afsættelse af
borgmesteren 54

T

Talerække 38
Taletidsbegrænsninger 39
Tavshedsbelagte oplysninger 63
Tavshedspligt 49, 50, 63, 64
Temadrøftelser 22
Temamøder 22
Tid til politik 21
Tilstrækkelige oplysninger 31
Tilsyn 49, 65

U

Udgiftsgodtgørelse 37, 42, 46, 47
Udsendelse af materiale 26, 31, 33, 34
Udstyr 36, 37
Udvalgenes umiddelbare forvaltning 30
Udvalgserklæringer 27, 32
Udvalgsformand 15, 40, 44, 47, 51
Udvalgsindstillinger 32
Udvalgsmøder 23, 26 ff, 58, 64
Udvalgsstyre 12
Underretningspligt 61

V

Vederlag 13

Æ

Ændringsforslag 40

Ø

Økonomiudvalget 26, 32, 42, 47, 50, 52 ff,
58, 59

Å

Åbne møder 27

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
+45 3370 3370
kl@kl.dk
kl.dk

Indenrigs- og Sundhedsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
+45 7226 9000
sum@sum.dk
ism.dk

Produktionsnr. 831070
ISBN 978-87-94514-84-2
ISBN 978-87-94514-85-9-pdf

INDENRIGS- OG
SUNDHEDSMINISTERIET